

**Església
i normalització
lingüística**

91-92

**QUA
DERNS DE
PASTORAL**

QP

- 0 Pastoral de Quaresma.
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà.
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer (exhaurit).
- 3 Parròquia i comunitat.
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església.
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació pastoral a Lleida. Antologia: Guillem Rovira (exhaurit).
- 6 El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona (exhaurit).
- 7 La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Collat i Bancelis.
- 8 De la cristiandat al pluralisme (exhaurit).
- 9 Pastoral rural (exhaurit).
- 10 L'Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Delineacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Lleï fonamental de l'Església (exhaurit).
- 14-15 Consells pastorals i consells presbiterals (exhaurit).
- 16 Les parròquies petites, problema pastoral. L'Església catalana l'any 1971.
- 17 JAC, Escollisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
- 19 Pastoral en medi urbà. Antologia: Josep M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Índex 1969-1971.
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC, Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nordafricana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia.
- 27 L'ACO i la Missió Obrera, El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Aisina. Antologia: Josep Garner.
- 28 Comunitats de base. L'Església catalana l'any 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
- 30 L'economia de l'Església (exhaurit).
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Talzé: El concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 La ciutat de demà i l'educació religiosa. El fenomen migratori a Catalunya. Antologia: Francesc-Vicenç García. «El Rector de Valfogona» (exhaurit).
- 38 El laic, avui.
- 39 Canvi en l'Església. Passat, present i futur dels ministeris.
- 40 L'Església de Catalunya en el canvi de la societat. Capellans i classe obrera. L'Església catalana l'any 1975.
- 41 Per a una celebració renovada de la Pasqua. Pastoral de les vocacions. L'11 de maig de 1968.
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres.
- 44 Plantejament de cura d'un equip pastoral. Noves tipologies en el ministeri pastoral. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976.
- 46-47 Equips pastorals de preveres. La transmissió de la fe.
- 48 Confirmació i primera comunió. L'economia de l'Església. L'abat Escarré a «Le Monde» (1963). (exhaurit).
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1965).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristians conscients i responsables.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (exhaurit).
- 57 Aparellament i matrimoni.
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el desencant i l'esperança.
- 60 Talzé: una interpretació.
- 61 Damià Estela, testimoni d'excepció.
- 62 Assemblees a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana (exhaurit).
- 64-66 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Preglar amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Batlle.
- 68 Informe sobre Pastoral de joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (exhaurit).
- 71 Cristians catalans al Tercer món.
- 72 Pastoral del bateig (exhaurit).
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (exhaurit).
- 77 Cardijn i l'avangallització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religioses als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni (exh.).
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficients mentals (exhaurit).
- 86-87 C. Cardó, Ll. Carreras i J. B. Manyà.
- 88 Els malalts marginats.
- 89-90 La pastoral a debat

QUA DERNS DE PASTORAL

91-92

1985

SUMARI

● PÒRTIC

Encara no hem arribat a la normalitat	5
Necessitem profetes	9

● INFORME

Barcelona, <i>Joaquim Trias</i>	11
Girona, <i>Joaquim Pla</i>	17
Lleida, <i>Xavier Batiste</i>	22
Solsona, <i>Joan Camps</i>	25
Tarragona, <i>Josep Raventós</i>	29
Tortosa: realitat i esperances, <i>Joaquim Blanc</i>	31
Tortosa, a part, <i>Francesc Lahosa</i>	35
Urgell, <i>Antoni Mirabet</i>	39
Vic, <i>Salvador Bardulet</i>	41
La llengua pròpia i normal de l'Església de Mallorca, <i>Pere Llabrés</i>	43
València, <i>Josep A. Comes</i>	50
Franja de Ponent, <i>X. Batiste, J. Becana, V. Beltran</i>	61
Escola cristiana, <i>Isabel Espinosa</i>	67
Catequesi, <i>J. M. Aragonès, J. Bofarull</i>	71

● QÜESTIONS

La llengua de l'Església, <i>Dr. Ramon Masnou</i>	74
El servei de l'Església, <i>Fèlix Martí</i>	80
Contribució de l'Església, <i>Josep M. Ainaud de Lasarte</i>	87
Per una nova estructuració de les diòcesis catalanes, <i>Joan Soler i Amigó</i>	88
Les conferències episcopals, avui, <i>Jaume Riera</i>	94

● 4 VENTS

V Escola d'estiu per a catequistes, <i>Joan Busquets</i>	97
El congrés «Evangelització i home d'avui», <i>Joan-Enric Vives</i>	100
Barcelona, <i>Joaquim Cervera</i>	105
Lleida, <i>Jaume Montaña</i>	110
Tarragona, <i>Joan Anton Cedó</i>	112
Urgell, <i>Antoni Mirabet</i>	114

● L'ESPECTADOR

Woody Allen, <i>Raimon Ribera</i>	117
-----------------------------------	-----

● RETALLS

per <i>Miquel Treserras i J. M. Totosaus</i>	121
--	-----

● VIDA DEL CENTRE

123

ESGLÉSIA

I NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Vet. ací un número que ens ha demanat molt de temps, i un esforç continuat, però que estem contents d'haver pogut enllestir. A desgrat de les seves llacunes, presenta, tanmateix, una mena de balanç de la situació actual de la nostra Església des del punt de vista lingüístic en un moment prou important i delicat. En efecte, a deu anys de la mort del General Franco i vuit de la instauració de la Generalitat provisional, presidida pel molt Honorable Sr. Josep Tarradellas, la «cerrazón» espanyola típica a una reivindicació tan raonable com la de la llengua es posa de manifest no deixant tirar endavant una proposició de llei que prohibia la seva vexació a l'exèrcit, i, la mateixa setmana, amb la denúncia per part del govern de Madrid davant el Tribunal constitucional de la llei de la funció pública aprovada unànimement pel Parlament de Catalunya perquè el seu article 34 demana als futurs aspirants a un càrrec a l'administració (només als futurs!) el coneixement oral i escrit de la llengua catalana: d'aquella que, a més de ser oficial (cooficial) al territori on vigeix l'Estatut d'autonomia, és, segons aquest mateix Estatut, la llengua pròpia de Catalunya. Digueu, doncs, si no és hora de tocar a sonar.

1. El PORTIC explicita, com li escau, el pensament de la revisita: «Encara no hem arribat a la normalitat».

2. Ve després un INFORME de més de seixanta pàgines, on

desfilen les vuit diòcesis catalanes, Mallorca i les altres Illes, i el País valencià. Per la seva peculiar situació, oferim una doble perspectiva de la diòcesi de Tortosa i acompanyem l'informe general sobre la diòcesi de Lleida d'un altre d'específic sobre la franja de ponent, que inclou el text de l'anomenada «Declaració de Mequinensa» del dia 1 de febrer de 1984. Pel que fa a informes sectorials, només presentem dues mostres, i encara de manera molt breu: el Secretariat de l'escola cristiana i el Secretariat de Catequesi.

3. La rúbrica QÜESTIONS s'obre amb un article del bisbe emèrit de Vic, Dr. Ramon Masnou i Boixeda, sobre «La llengua de l'Església». El Dr. Masnou ha estat sempre un home fidel a la llengua del poble: tots recordem aquells anys (era bisbe auxiliar l'any 1952 i bisbe residencial l'any 1955) en què era l'únic bisbe que mantenia clarament aquesta normalitat que resultava, per això mateix, un combat; l'article ens n'explica les raons. El Sr. Fèlix Martí explica els serveis que, a parer seu, l'Església hauria de prestar avui a la societat civil. I el Sr. Josep Maria Ainaud de Lasarte exposa en un paper volgudament breu (tal com se li havia demanat) quina hauria de ser, al seu parer, la contribució de l'Església a la normalització lingüística. Els altres dos articles d'aquesta secció toquen dues qüestions que s'emparenten amb el tema general del número: Joan Soler i Amigó advoca per una nova ordenació territorial diocesana, en un article que recull les seves aportacions a «Revista de Badalona» entre el 29 de juny i el 20 de juliol de 1984. I el Dr. Jaume Riera, capellà vigatà, jutge del Tribunal eclesiàstic de Barcelona, s'ocupa de les Conferències episcopals, amb una referència directa a la nostra actual Província tarraconense.

4. I així arribem a les altres seccions: 4 VENTS (per a la qual Joan-Enric Vives ens ha escrit una crònica sobre el congrés «Evangelitització i home d'avui» celebrat a Madrid), L'ESPECTADOR, RETALLS i VIDA DEL CENTRE. Tot plegat completa les 120 pàgines d'aquest número doble que posem a les mans dels nostres lectors quan les fulles van adquirint tot de bells tons, abans de caure, les cantonades fan un agradable perfum de castanyes torrades i moniatos al caliu, ja han arribat —finalment!— les pluges, i les cases, on dona bo d'arrecerar-se, ens acullen amb aquella olor característica i inconfusible dels codonys i les pomes al forn, naturalment treballades a consciència i amb la seva justa mesura de sucre i de licor... No podem sinó desitjar-vos que tingueu una bona tardor. Ben cordialment. — J. T.

PÒRTIC

ENCARA NO HEM ARRIBAT A LA NORMALITAT

La nostra Església presenta, des del punt de vista lingüístic, una colla d'incoherències, una part de les quals —no totes, ni de bon tros— queden recollides a les pàgines que segueixen. I això, a desgrat dels passos que s'han fet, ja de temps, i a desgrat de la història més recent, en la qual pot presentar pàgines ben gloriuses.

La primera incoherència és, precisament, la falta d'una coherència global. Temps era temps, durant la llarga nit, és explicable, que els qui lluitàvem per una

Església arrelada a Catalunya, a la seva llengua i la seva cultura, féssim figura de francs tiradors. Eren els anys que ens tocava de suportar un episcopat foraster, imposat per uns designis que no eren pas de normalitar sinó d'ofec i, a ser possible d'extinció. Se'ns volia imposar una altra «normalitat»: la pròpia d'un territori ocupat. En aquella situació podem fer valer, en justícia, unes fidelitats ben primerenques, que no solament tenen valor testimonial, sinó que pesen decisivament: no en va l'Església és una tribuna pública, aplega cada diumenge un auditori nombrós, i compta amb una pila d'organitzacions, des dels minyons de muntanya fins a l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona (que data de l'any 1951!), passant pels mil Centres parroquials que fan «Els Pastorets». Aquestes fidelitats han estat, doncs, de primera importància per a la pervivència oficial, pública i massiva de la llengua catalana del 1939 ençà.

Més encara, el que al començament podia semblar obra d'uns pocs va anar prenent embranzida i adquirint pes numèric. I no ens ha calgut pas esperar la mort del general Franco ni l'adveniment de la democràcia per a aconseguir que tots —tots!— els bisbes de Catalunya parlessin en català, i que a la gran majoria de seminaris i a la Facultat de Teologia les coses es fessin també en català. Els passos cap a la normalitat han estat, doncs, considerables.

Però, arribats aquí, se'ns imposà una constatació. La lògica de les coses havia d'haver portat a hores d'ara a una normalitat plena. Almenys pel que fa a la normativa dels bisbats, que hauria donat a la nostra Església, des del punt de vista lingüístic, una coherència global. Com que no hi és, són possibles les situacions més anòmales (pensem en Lleida i, sobretot, en Tortosa), les bosses d'anormalitat en unes situa-

cions generalment normalitzades (així, la gran quantitat de cases i col·legis de religioses i religiosos, veritables illots no catalans i àdhuc anticatalans i desnaturalitzadors; o el comportament lingüístic de nombrosos capellans d'origen no català que actuen pastoralment, sobretot al bisbat de Barcelona), i la falta d'una manera de fer mínimament uniforme pel que fa a l'ús de la llengua en comunitats parroquials de major o menor grau d'immigració.

Encara més. Sembla que alguns agents pastorals hagin perdut interès per la normalització lingüística: es tractaria, pensen (o diuen), d'una tasca de suplència, que l'Església havia assumit temps enrera i que ara, amb la democràcia, l'Estatut i la Generalitat, ja no fóra necessària. I fins apunta la sospita (i no és pas cosa nova, però ens semblava definitivament bandejada de feia anys) que la preocupació lingüística és una distracció, un «divertimento», si no és, potser, una manera camuflada de fer política de dretes.

Mentre redactem aquest pòrtic, els diaris ens envenen que «el gobierno de la nación» (en el qual hi ha —no ho oblidem— tres ministres catalans i un de mallorquí) ha denunciat davant el Tribunal Constitucional la Llei de la funció pública, aprovada unànimement pel Parlament de Catalunya, perquè exigeix als aspirants a funcionari d'acreditar el coneixement oral i escrit de la llengua catalana. Segons el Govern, aquest article vulnera la Constitució i introdueix discriminacions per raons lingüístiques. El Govern creu, doncs, necessari i perfectament constitucional que puguin continuar accedint a la funció pública a Catalunya persones impermeables a la llengua catalana, la llengua pròpia de Catalunya, que siguin bastions d'anormalitat lingüística, o, per què no, lluitadors en contra de l'ús de la llengua catalana des del seu servei públic. Tothom

sap, començant pels tres ministres, que les coses són així.

Doncs bé, és hora de recordar que, els bisbes catalans, ni com a col·lectiu ni individualment, no han publicat, que se sàpiga, cap llei ni cap norma que fixin de manera oficial les obligacions lingüístiques dels qui exerceixen un càrrec públic en l'Església, sigui en el camp litúrgic, sigui en el camp educatiu, sigui en el camp més vast i general de la pastoral. Ni tan organitzat cap mena de sols no han reciclatge, com ho ha fet la Generalitat per als mestres. Mentre les coses continuïn així, seran, doncs, possibles totes les anomalies i totes les incoherències. I haurem de convenir que, al moment present, l'Església catalana no solament no està a l'altura dels temps, sinó que ni tan sols no pot homologar-se amb la Generalitat de Catalunya. Insinuar que té por d'una denúncia d'inconstitucionalitat o que s'estima més de fer el joc, callant, als òrgans centrals de l'administració —civils o eclesiàstics— fóra dur les coses massa enllà i ens en guardarem prou. Però avui com avui, la passivitat no és defensable.

NECESSITEM PROFETES

El bisbe Hèlder Càmara ha estat una setmana a Catalunya i ha desvetllat el ressò i l'interès que se'n podia esperar. A Girona, de primer, i, després, a Barcelona: a la Facultat de Teologia, al Paranimf de la Universitat, a Santa Maria del Mar. Però també a la ràdio i als diaris. Tot un rècord de popularitat.

I què hi deia Dom Hèlder? No res de l'altre món, comentava algú. No pas res de nou. Fins i tot, a vegades, semblava conservador... Però com ho deia! I aquí —en aquest com— hi ha la clau de tot.

Als nostres dies ja no hem d'esperar cap àngel del cel que ens expliqui això o allò. Entre tots ho hem dit tot i ho sabem tot: sobre les relacions internacionals, la pau i la guerra, l'abundància i la fam, els països rics i els països pobres, l'Amèrica llatina, l'Església i els eclesiàstics en aquest món tan complex. En canvi, necessitem com el pa que mengem testimonis i profetes. Que diguin poques coses, perquè les coses importants són poques; que matisin poc, si tant convé. Però que les diguin amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb totes les forces, amb tota la vida. És a dir, que les diguin i que se les creguin; que les diguin perquè hi creuen, perquè hi dediquen la vida. I tal és el cas de Dom Hèlder quan parla dels pobres, del Pare del cel i de l'evangeli de Jesús. Un profeta ha passat entre nosaltres.

Necessitem profetes que ens sacsegin, que ens desvetllin del nostre ensopiment, que ens arrosseguin amb el seu testimoni, que donin gruix i consistència, als nostres ulls i als ulls de tothom, a aquelles coses que en tenen, però que deixem banalitzar enmig de tantes paraules i de tantes notícies que continuament ens bom-

bardegen i ens distreuen. Aquest és el mèrit i el servei dels profetes.

Els catalans diem que «ningú no és profeta a casa seva». I devem tenir bona part de raó. Fa cinquanta anys, en vam tenir un, de profeta: un profeta autèntic —ara ho reconeixem—, per bé que aleshores no ens n'adonéssim i que les seves maneres fossin tan diferents de les del bisbe Hèlder. Era el Cardenal Vidal i Barraquer. Fa cent anys n'haviem tingut un altre que sí que vam reconèixer com a tal i que va arribar a bisbe: es deia Josep Torras i Bages. En la llarga postguerra podem citar, entre altres, Carles Cardó, a l'exili, i, a l'interior, un Guillem Rovirosa, que va acabar aixoplugant-se a Montserrat, i un Joan Baptista Manyà, que va fer veritat aquella dita a la seva Església de Tortosa, tot i la seva irradiació i la seva qualitat indiscutibles. ¿I com no evocar, també, la figura d'aquell manresà, abrandat apòstol de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, que esdevindria, després de la guerra, mossèn Pere Tarrés i Claret? I nostres —ben nostres— són tantes compatricies i tants compatricis escampats per aquests móns de Déu, que hi han deixat o hi van deixant la pell, com aquell fill de Balsareny, bisbe de Matto Grosso, que es diu Pere Casaldàliga. ¿Qui ho diu, que Catalunya no és terra de profetes?

Perquè la irradiació dels profetes, ultrapassa les fronteres i és, també, testimoni d'universalitat. Hi ha un flux i un reflux, un donar i un rebre. ¿On fórem nosaltres; on fóra la nostra Església, sense un Cardijn, un Chénu, un Congar, un Boulard? Profetes dels nostres dies, que hem conegut ben de prop, que ens han estimulat. Gràcies siguin donades a Déu, que no abandona el seu poble, sinó que el fecunda, el sacseja i l'esperona continuament per obra i gràcia dels profetes.

INFORME

BARCELONA

JOAQUIM TRIAS

No he fet cap enquesta sobre la situació de l'ús del català en aquest moment ni sé com es trobava, de manera precisa, fa uns anys. Per tant, no puc determinar amb un mínim de seguretat si anem avançant o hem retrocedit, o bé estem estancats en aquest procés de normalització. Més aviat tinc la impressió d'això darrer: ens hem aturat. Tot el que diré és fruit d'observacions pròpies i d'altri, que no tenen valor general i deuen haver de ser matisades, completades i fins esmenades i contradites.

En parlar de l'Església de Barcelona em refereixo principalment a la ciutat i a les poblacions de la seva àrea d' immediata influència més que no pas a les ciutats i viles de comarques més allunyades. I és clar que el procés de normalització no és ni de bon tros uniforme en tot l'àmbit del bisbat: hi ha viles i pobles en els

quals el nivell de normalitat és molt alt. En canvi, a l'àrea metropolitana de Barcelona, en zones de forta presència d'immigrats, aquest procés és molt més lent. Les diferències també poden ser notables, a vegades, entre parròquies i centres situats en zones culturalment i lingüísticament homogènies. Això darrer potser serà indicatiu que aquesta qüestió depèn més del criteri —o falta de criteri— i dels gustos de cadascun dels responsables de la pastoral que d'un plantejament seriós i d'unes orientacions.

Les següents observacions o reflexions, naturalment, parteixen del supòsit que la llengua pròpia de Catalunya és el català; que tota llengua és una cultura, i, per tant, un patrimoni a respectar, conèixer, posseir i cultivar; que per als nou vinguts i castellano-parlants seran un bé el coneixement, l'acceptació i l'ús de la llengua i la cultura del país en el qual s'han instal·lat, sense que això suposi renunciar als seus orígens i a la seva cultura lingüística.

Fetes aquestes precisions, enumero seguidament, segons el meu entendre, unes quantes deficiències, actituds, fets que no faciliten o que obstaculitzen aquesta normalització.

Algunes deficiències

1. Els *llibres parroquials* es van catalanitzar el 1975, ja abans de la mort d'en Franco. Però en el benentès que es manté la possibilitat de tenir-los en castellà segons les preferències dels responsables de cada arxiu. El bisbat ofereix llibres en la doble edició. ¿Hi ha alguna raó de pes que justifiqui poder escollir, a Catalunya, l'edició castellana per als llibres parroquials? ¿És simplement la inèrcia dels primers moments sense ulterior plantejament?

2. El mateix es pot dir dels *altres impresos*. N'hi ha dues o tres versions, segons conveniència o gust: catalana, castellana i quasi bilingüe amb desequilibri en favor del castellà. ¿Per quin motiu dins l'àmbit dels Països catalans una bona part dels impresos, certificats, comunicats, encara continuen circulant en castellà? I és cosa curiosa que en aquests papers bilingües posen en tots els casos les dues versions lletra per lletra, fins i tot quan el significat dels encapçalaments i títols és prou comprensible per a qualsevol parlant de llengües romàniques. Per exemple: «parròquia/parroquia», «ministre/ministro», «observacions/observaciones»... Deu ser per si s'han de dirigir a gent molt obtusa...

3. El «*Butlletí Oficial del Bisbat*». El català va començar a fer-hi acte de presència el 1976. Al principi, de manera tímida i vergonyant, però, a poc a poc, va anar guanyant terreny fins que

l'any 1980 va deixar de ser «Boletín...». Ara es manté en un gairebé equilibrat bilingüisme. Per què aquest bilingüisme? A qui va destinat aquest Butlletí? ¿Que potser hi ha a Barcelona alguns responsables i agents de la pastoral que encara no entenen el català? Si això fos així, el que cal és organitzar immediatament uns cursets accelerats de llengua per tal que aquests bons cristians no es trobin en situació d'inferioritat i puguin servir degudament el país en el qual pretenen treballar pastoralment. Sembla que el Sr. Cardenal fa les seves glosses dominicals en català; llavors, quin sentit té publicar-ne la meitat en català i l'altra meitat en castellà? Altra cosa és quan es publica algun document de fora dels Països Catalans i originàriament escrit en castellà; en aquests casos, naturalment, no sembla necessari traduir-lo.

4. El «Full Dominical» manté, també, el bilingüisme en un rigorós meitat i meitat. Es dona ja com ideal i definitiu aquest percentatge? Tenint en compte el gran nombre de castellano-parlants en alguns sectors, aquesta proporció podria semblar justificada. Però cada dia hi ha més gent habituada a llegir i entendre sense dificultat el català. La televisió i l'escola van fent el seu camí, i cada dia hi haurà més gent que acceptarà el català amb normalitat.

5. Una de les darreres trameses de «Missa Dominical» ens donava compte de la creació de l'*Institut de Litúrgia*, incorporat a la Facultat de Teologia de Barcelona. Entre altres precisions se'ns diu que «les classes seran habitualment en castellà (donada la procedència de bona part dels alumnes)». I hom es pregunta si els alumnes que pretenen fer aquesta llicenciatura no són capaços, en poques setmanes, d'entendre en català el llenguatge relativament especialitzat de les disciplines litúrgiques i teològiques. ¿Que no saben llatí, castellà i una mica de francès com per no entendre, per convergència, i ja des dels primers dies, la major part del que se'ls explicarà? En cas contrari, abans d'admetre'ls, potser convindria fer-los un test de capacitat.

6. En aquests darrers anys deu continuar l'afluència de *capellans i religiosos/es provinents de fora dels Països Catalans*, que vénen a treballar en el camp de la pastoral i de l'ensenyament dins del nostre bisbat. En honor a la veritat cal dir que molts d'ells fan un lloable i sincer esforç per tal d'adaptar-se a la realitat lingüístico-cultural del nostre país. Però també és veritat que d'altres, evaporades unes primeres declaracions de bona voluntat, s'abandonen pel camí fàcil d'acceptar que, de bilingües, n'hem de ser els catalans, però no ells. És freqüent aquesta expressió: «No, no, ya puede hablarme en catalán, que lo entiendo todo». Però no passen

d'aquí. I això de «*que lo entiendo todo*» és un dir. Alguns només entenen unes quantes dotzenes de paraules del vocabulari bàsic, i res més. Evidentment que no es poden fer judicis d'intencions, però, a vegades, hom té la impressió que hi ha qui diu «sí, sí» i pensa «no, no», i actua en conseqüència.

7. Potser hi hagi també persones i institucions que pretenen ser tan universals i tan catòliques que consideren insignificàncies aquestes qüestions referents a la llengua d'un país petit, sense Estat i sense vocació d'imperi. Se senten cridades a flotar per damunt d'aquestes preocupacions localistes.

8. Hi ha *ordes i institucions religiosos* instal·lats a Catalunya, i també alguna parròquia, que publiquen revistes i butlletins adreçats a lectors majoritàriament catalans, però redactats totalment, o quasi, en castellà. Algunes d'aquestes publicacions són més subtils: presenten la portada en català i tota la resta en castellà.

9. Queda algun *organisme diocesà*, potser algun tribunal, que encara envia els seus comunicats en castellà. I no són poques les parròquies que tampoc no han normalitzat els segells parroquials i els encapçalaments. No és infreqüent trobar rètols amb el nom de l'església o de la parròquia tal com l'escriuen fa quaranta anys. El mateix es pot dir de taulons de serveis i horaris i altra mena d'indicadors.

10. Pel que fa a la *catequesi*, en alguns centres no queda pas suficientment garantit l'ús del català a l'ensenyament, pregària celebracions, murals... per als nens catalans i per als altres.

11. La llengua de les *celebracions i de la predicació*. A algunes esglésies crida l'atenció el desequilibri del nombre de misses a favor del castellà. Hi ha parròquies i centres religiosos de suburbi, però també en altres zones, on gairebé tot es fa en castellà. S'ha optat pel camí d'adaptar-se, en l'aspecte lingüístic, al foraster, amb l'esperança de guanyar-se'l i de no perdre clientela. Potser no és una qüestió fàcil, però la solució tampoc no es deixar-se portar per criteris de simplificació: «Ho fem en castellà i així ho entén tothom». Caldria saber si els resultats d'aquest procedir són realment satisfactoris i si aquest planteig ajuda a la integració d'aquests ciutadans al nou país. A vegades, es dona per suposat que la major part dels assistents no entendrien el català. Però això no és pas ben bé veritat. Segons el padró de l'any 1981, a Barcelona ciutat, el 86 % declaren entendre el català. I aquest percentatge segur que ha avançat en aquests darrers anys.

12. En altres llocs, la *distribució entre llengües* és, per entendre'ns, més equilibrada. S'ha trobat aquesta solució salomònica de meitat i meitat. Així es compleix amb tothom i ningú no té

dret a queixar-se. El que no està content és perquè no vol. Un diumenge es fan bateigs en català i l'altre, en castellà; hi ha misses exequials, en dies prefixats per endavant, en català o en castellà segons la parla o la preferència de la família. ¿Aquesta *marcada* divisió de les celebracions segons la llengua dels presumptes assistents és convenient i integradora? ¿No ajudarà aquest procedir a mantenir la divisió entre comunitats lingüístiques? Potser s'hauria de pensar si no seria millor un ús de la llengua de la pastoral de tal manera que s'oferissin més ocasions de contacte en les quals els forasters anessin familiaritzant-se amb la llengua del país. En una paraula, una certa barreja de llengües. Això, que no suposa un bandejament de la llengua de l'immigrant o castellano-parlant, sí que, al mateix temps, li facilitaria una acceptació i progressiva comprensió del català. Potser a la pràctica pugui semblar complicat, però el que no es pot acceptar és donar per bona la situació actual conformant-nos amb anar fent el que s'ha fet fins ara. En aquest terreny de la normalització, caldria marcar unes fites que s'adaptessin a les noves circumstàncies. Les solucions potser suficients en un cert moment pot ser que no siguin prou bones per a avui i menys per a demà.

13. Durant dotzenes d'anys hi ha hagut, sobretot a Barcelona, *alguns religiosos* de fora i d'aquí i altres institucions amb mentalitat forana que han portat a terme una eficaç tasca de descatalanització i de la castellanització a molts nivells, cosa que no deu haver estat gaire útil ni en l'aspecte cultural ni en el religiós. Potser seria hora que es plantegessin un altre estil més a to amb les directrius que prou tenen en compte quan s'estableixen en altres Estats i països fora d'Espanya. Algunes d'aquestes institucions gairebé tindrien un deure de reparació i compensació pels danys causats a la cultura catalana. Algunes de les pàgines que han escrit per a la història de l'Església a Catalunya no són precisament massa glorioses.

14. Deixo de banda la qüestió de la *Conferència Episcopal Catalana*. Tampoc en aquest terreny els resultats no són satisfactoris. Algú ho deurà tractar amb més coneixement de causa.

Un parell de suggeriments

Segur que hi ha més punts a tenir en compte, però és possible que en altres pàgines de la mateixa revista s'hi faci referència. I ara m'arrisco a fer uns *suggeriments*.

Potser hi hauria d'haver un *delegat diocesà o una comissió* amb

l'encàrrec de fer avançar el procés de normalització en els diferents àmbits del bisbat. Hi ha ajuntaments, organismes civils i empreses que tenen un responsable. La seva funció seria d'analitzar la realitat i donar unes orientacions flexibles d'acord amb uns criteris aprovats en instàncies de govern.

Entre les tasques que aquesta comissió hauria de portar a terme hi hauria d'haver la d'organitzar o promoure uns *cursets d'iniciació i reciclatge* de la llengua i de la cultura, oferts (i necessaris) a tots els sacerdots, religiosos i religioses vinguts de fora de Catalunya i que tenen tasca de servei pastoral i educador. Així es fa amb els mestres i altres funcionaris en la vida civil. ¿Que és que les persones, en la seva dimensió religiosa, no tenen el mateix dret a ser ateses d'acord amb les característiques del país al qual pertanyen i on viuen? I crec que no seria suficient una simple oferta deixada a l'acceptació de la bona voluntat d'uns quants, sinó que s'hauria d'entendre com una necessitat, urgida a tots amb tota la flexibilitat que calgui. A part un coneixement de la llengua parlada i escrita, seria convenient una introducció a la història i a la tradició religioses de Catalunya, i una presentació suficient dels aspectes més significatius de la cultura i de la realitat catalana (geografia, història, art, costums, política, etc.). No cal dubtar que hi ha possibilitats suficients per a portar-ho a terme.

Si ens quedéssim allà on som, potser ens seria més útil algun revulsiu, alguna «Crida», que analitzi i denunciï, de manera més concreta, la situació, i ens estimuli des de fora a seguir el camí que nosaltres hauríem d'exigir-nos des des dins. Seria una llàstima.

Aquest és un tema per a sociòlegs i historiadors. Jo no sóc ni una cosa ni l'altra. Sóc un simple observador de la vida de cada dia. I és per això que m'acuso i demano dispensa per endavant. El meu treball d'investigació ha estat nul. Això vol dir que hi trobareu impressions generals i, fins i tot, imprecisions. Dic simplement el que qualsevol persona, un xic atenta a la realitat eclesiàstica gironina, podria dir.

A la Cúria

La normalització lingüística a l'Església gironina, *sensu pleno*, és cosa de fa quatre dies. Fa menys d'un any que hom ha canviat els rètols de la Cúria; tots eren escrits en castellà. I els impresos encara fa molt menys temps; és cosa de setmanes, al moment que escric (primers de maig de 1985). Fins fa poc, la cosa depenia de la bona voluntat de persones concretes. Fa dos anys, jo era Notari del tribunal Eclesiàstic. I tot es redactava en castellà. El motiu aparent era que les actes... podria ser que haguessin d'anar a Madrid o a Roma; i, llavors... Moltes vegades havia estat a punt d'etzibar per què els de Roma o els de Madrid no tenien un traductor de català, de la mateixa manera (els de Roma) que en tenien d'holandès o de portuguès. Dels de Madrid, més valia no parlar-ne (és proverbial la pronunciació correcta dels mots anglesos, en contra de la pronunciació horrible dels mots catalans a la televisió). Jo volia protestar per això, però callava. Ara, al tribunal, tot es fa pràcticament en català. *Laus Deo!*

Aquesta darrera exclamació em fa pensar que alguns segells de la Cúria diocesana són en llatí; els altres, habitualment en castellà. Es veu que és més fàcil canviar els rètols que no pas els segells.

Amb tot, val a dir que l'afany de normalització lingüística s'ha vist incrementat, darrerament, en molts graus. Hi ha ganes de normalització. Penso que hi ha ajudat el procés d'autonomia i la victòria de Convergència a les eleccions autonòmiques.

A les parròquies

Lligat amb l'apartat anterior, també val a dir que, fa uns pocs anys, fruit d'ara no recordo quina campanya, hi va haver un primer assaig de normalització. Afectava els Registres parroquials i els impresos d'expedients matrimonials i partides. Hom va encarregar a mossèn Modest Prats uns models normalitzats en català. A partir d'aquell moment molts dels llibres parroquials, duplicats, partides i expedients matrimonials es van redactar en català. Amb tot, hom admetia el castellà *ad libitum*. I, al Bisbat, arribaven partides, expedients i duplicats indistintament en ambdues llengües. Sé de rectors que van tancar els llibres parroquials corrents i que en van obrir de nous, en català. D'altres rectors van continuar amb els llibres antics, en castellà. L'excusa d'aquests darrers era que calia estalviar i aprofitar les pàgines que encara restaven per omplir. I ningú no es va atrevir a posar en quarantena aquesta actitud; jo diria que, més que res, perquè el fet de la castellanització no ha preocupat, ni poc ni massa, la generalitat de la clerecia gironina. Hi ha lleugeres excepcions, dignes de tota lloança però que, en el fons, confirmen la regla. La campanya franquista de la postguerra va calar profundament en l'ànima de l'Església gironina. I, si algú ens va ajudar a no perdre definitivament el cap, va ser el poble menut, el sofert i senzill poble gironí, que sempre ha pensat en català. A pesar del fet que, a les ciutats, hi havia molta predicació en castellà, als pobles calia predicar en català perquè la gent així ho exigia de fet. I, al moment de la reforma litúrgica, la majoria d'actes litúrgics parroquials (misses, bateigs, casaments, enterraments, etc.) es van haver de fer en català.

També, a partir de fa uns pocs anys, els rectors han anat veient que hom podia fer el segell parroquial en català. I molts ho han fet. D'altres ho han deixat tot com abans. A la Cúria rebem documents amb segells de pràcticament totes les parròquies. I dono fe que encara n'hi ha força en castellà. Això vol dir que les coses, a les parròquies, han anat tallà-tallera com les del Bisbat.

Publicacions diocesanes

El que sí que ha canviat radicalment han estat les publicacions diocesanes i els decrets i documents ordinaris dels Vicaris Generals i dels departaments de Cúria. El Full Parroquial i el Butlletí de l'Església de Girona són redactats íntegrament en català. I tots els escrits adreçats a capellans diocesans també. Penso que el nos-

tre Bisbe hi ha ajudat. Des del primer moment —ja fa quasi dotze anys— el Bisbe Jaume Camprodon (de Vic ens ve la reserva de les essències pàtries eclesiàstiques) ha publicat les seves cartes al Full Parroquial en català. I també la majoria dels seus sermons i homilies. I ho ha fet en un català planer i, ensems, força literari. Hom no s'imagina el nostre Bisbe parlant massa en castellà (Val a dir que ho aixafa força malament). Sí, sense fer gaire soroll, el nostre Bisbe hi ha contribuït.

Recapitulant. Els arxius parroquials, impresos oficials, documents i rètols es fan en català. Hi ha algunes coses que encara continuen en castellà o en llatí (com és ara el cas dels segells curials i parroquials), i coses que es fan bilingües (català i castellà), com és el cas dels impresos de partides i expedients matrimonials. I quan dic bilingües vull dir que n'hi ha uns en català i uns altres en castellà; no que siguin bilingües al mateix imprès, cosa que encara seria un xic enraonada.

En aquests moments (maig de 1985) està a punt de veure la llum una decisió mancomunada dels Vicaris Generals de Cúria de les Diòcesis catalanes, que contemplaria uns expedients matrimonials i documents annexos unificats, tots en català. La decisió és transcendental. I me n'alegro molt.

Fins als anys setanta-i-tants es va publicar una revista diocesana, anomenada «Vida Catòlica». En la darrera etapa (uns dos anys) es va editar íntegrament en català. Aquesta revista es va deixar perdre miserablement, per raons que ara no són del cas (cal remarcar que «Vida Catòlica» va començar el seu camí editorial l'any 1935).

Les celebracions

Com a norma general, la llengua oficial és el català. Amb tot, la cosa té els seus més i els seus menys a la realitat. Per allò de la pastoral realista —donat que Girona és un bisbat amb forta immigració de més enllà de l'Ebre— hi ha moltes celebracions que es fan en castellà. Bateigs, casaments, enterraments, misses, primeres comunions... A la ciutat de Girona hi ha 92 misses dominicals (incloses les de vigília), entre les quals 14 són en castellà, cosa que representa un 15 %. També hi ha el fet —una mica pintoresc, a la meua manera de veure— de celebracions mig en català i mig en castellà.

Podria parlar, també, de la normalització a la pastoral turística (cal remarcar que Girona és una diòcesi eminentment turística).

Però em limitaré a unes pinzellades. Hi va haver un temps en què «pastoral turística» volia dir fer misses en diverses llengües estrangeres i, si de cas, en castellà, per allò de l'«espanyol», que és més fàcil de comprendre pels turistes. Als anys setanta, vaig ser vicari d'una parròquia de la costa. Hi havia una missa en francès, una altra en anglès, una en alemany, i un parell o tres en castellà. Això, evidentment, durant els mesos de juliol i agost. I em consta que, en aquella parròquia, hi venien a missa moltes més persones del Principat que no pas de l'estranger o de més enllà de l'Ebre.

Jo, i molts altres, ja pensàvem que, a un francès (per exemple), no li hauria fet cap mal participar en una missa en català. I, en tot cas, la repetició en francès d'algunes parts de la celebració. No sé si actualment les coses han canviat molt o poc en la pastoral turística. Jo diria que alguna cosa sí que ha canviat. I que els rectors tenen més consciència que, com a catalans que som, n'hem de donar testimoni al davant dels turistes, que solen confondre la tenora amb la guitarra, i el català amb el «patuà». I que confonen Catalunya («Catalonia is an oppressed nation») amb un conjunt de música «country» o amb una societat colomòfila.

Penso que, entre els capellans, hi ha més consciència de país; consciència que els porta a esmerçar esforços pedagògics de catalanització amb els estrangers.

Els religiosos i les religioses

Per endavant, faig una declaració de principis, en aquest tema. Hi ha hagut i hi ha molts religiosos i religioses de casa que han emprat el català com a llengua normal. I molts d'altres que s'han esforçat per aprendre el català i per parlar-lo correctament, cosa que té molt de mèrit. Però també hi ha hagut religiosos i religioses de casa que han fallat estrepitosament en aquest punt. (Com també faig esment dels professors del meu seminari, els quals, malgrat que la totalitat dels alumnes érem catalans, ens parlaven en castellà). Hi ha, després, els religiosos que s'han convertit en immigrants per decret (que han estat destinats a Catalunya pels seus superiors). Aquests religiosos i religioses no tenen cap culpa del fet que els seus superiors els hagin enviat a Catalunya (la culpa és dels seus superiors que, conscientment o inconscientment, no els han preparat, i, en alguns casos, fins i tot diria que els han escalfat el cap amb aires de croada anticatalanista-separatista). Entre aquests immigrants forçosos, alguns s'han adaptat a Catalunya; d'altres, no. Repeteixo: si hagués de criticar algú, ho faria amb els res-

ponsables d'aquesta immigració de monges i frares. Des de la postguerra, els Superiors d'ordes religiosos, tant masculins com femenins, han envaït els convents i les cases religioses del Principat amb gent de Burgos, de Valladolid, de Salamanca i d'altres terres. Hospitals, asils i col·legis han hagut de parlar en castellà perquè la *madre* o el *padre* ho eren.

Des de fa una temporada, els religiosos i religioses es mostren molt més sensibles al tema de Catalunya, la llengua i l'autonomia. Però no fa pas molt que les coses eren diferents. I, fins i tot, hi havia alguns religiosos i religioses que ens menyspreaven; per sort, aquests darrers eren una minoria.

La conclusió seria que, a Girona, els religiosos i religioses —salvant les notables excepcions, molt meritòries— no han contribuït massa a la normalització de Catalunya; més aviat l'han dificultada. I, amb això, demano perdó per si algú s'ofèn. Però ho veig així, i així ho havia de dir. També vull repetir que hi ha religiosos i religioses que s'han adaptat perfectament i que han considerat Catalunya com a segona pàtria i que, per tant, han fet molt per la normalització. He servat una gran amistat amb alguns d'ells. Recordo i vull citar el cas de dues religioses, l'una de Cuenca i l'altra de Salamanca, totes dues destinades a Girona. Una d'elles parlava un català tan correcte que ningú no es creia que fos de Salamanca. I l'altra, als seus quaranta anys es va decidir a parlar i escriure en català. I ho va arribar a fer molt millor que molts catalans de soca-rel. Com a parèntesi, diré que molts Martínez i Gonzàlez ens han ensenyat que dir-se Roca o Prat no és sinònim de catalanitat.

Val la pena recordar això darrer, sobretot ara que rebrollen signes preocupants de racisme i fòbia antiespanyola. Molts d'aquests que ara exigeixen certificat de puresa racial, o que voldrien enviar els immigrants més enllà de les fronteres (les seves, naturalment), molts d'aquests són els mateixos que ens feien les classes en castellà, o que començaven les seves cartes així: «*Deseo que estés bien. Por aquí estamos bien, gracias a Dios*». Entre aquests també hi podria comptar alguns eclesiàstics.

Si alguna cosa em fa por, pensant en el futur de Catalunya, és l'actitud de gent com la que acabo de descriure, tant si són eclesiàstics, com si són laics.

XAVIER BATISTE

En afrontar el tema de la «normalització del català a l'Església de Lleida», em fa por de no ser objectiu car no hi ha cap estudi seriós, o bé de ser injust amb algú. Amb tot, accepteu aquests punts.

1. Sense equivocar-me de gaire he de dir que al nostre bisbat no usem a la majoria de parròquies, i ja no diguem a la cúria, la nostra llengua (que, recordem-ho, és la llengua de la meitat del bisbat des del punt de vista geogràfic, no pas si atenem a la demografia: la part aragonesa és molt menys poblada). Normalment els *llibres bàsics* d'arxiu (baptismes, matrimonis i exèquies) són en castellà, excepte, que jo sàpiga, en sis o set parròquies, les quals han de fer servir els llibres editats a Barcelona perquè el nostre bisbat no ofereix models en aquesta llengua nostra. Amb tot, en honor a la veritat, he de dir que al bisbat hi ha alguns avisos en català, com és ara el de «matrimoni celebrat» per als senyors Jutges del registre civil.

Algunes *delegacions diocesanes* envien a les parròquies catalanes els avisos en català, però no sempre, ja que moltes campanyes són orquestrades per la «Conferència espanyola», que prescindeix de la nostra realitat. Per exemple, ens indignem molt quan rebem la pregària dels fidels en castellà quan tot ho fem en català. Servei inútil.

Quant a *d'altres impresos o avisos* de les parròquies, puc dir, crec que sense equivocar-me de gaire, que són en català, ja que depenen més del mossèn que està en contacte directe amb les persones i que troba incongruent fer les notes del cancell en castellà. Per això qualsevol escrit personal del mossèn als feligresos es fa en català. No es pot dir el mateix de les partides de baptisme i d'altres sagraments, les quals es fan en castellà, encara que vagin destinades a l'interior de Catalunya, perquè és l'únic model que té el bisbat.

2. *Els rètols i els segells* parroquials en general són en castellà, llevat dels llocs on hi ha un mossèn amb una mica de sensibilitat

catalana. Poques són, doncs, les parròquies (unes sis?) que el tenen en la nostra llengua.

3. Pel que fa a *publicacions*, he de dir que el Butlletí del Bisbat ara comença a publicar algun document en forma bilingüe. Algun delegat diocesà i la Conferència catalana de bisbes han provocat aquest canvi, però el títol i els altres continguts són en castellà. O sigui que el butlletí continua essent el propi d'un bisbat castellà amb algunes concessions a alguns que parlen un altre idioma. A les parròquies fem servir en general el full diocesà de Barcelona. Referent als fulls parroquials, si el mossèn és català en general el fa en català, i si no ho és, normalment el fa en la llengua «del imperio», perquè l'entén tothom, tot i que n'hi ha alguns entre els provinents de l'Aragó que s'han integrat molt bé.

4. Les *misses* dels pobles normalment són en català. Els casaments són en castellà quan ho demanen els nuvis, car aquesta celebració no afecta la imatge de la parròquia i cal «tenir caritat» amb els qui vénen de fora de Catalunya. Amb tot, lamentablement, de vegades també es dona entre nuvis que fa anys que viuen a la capital del bisbat sense integrar-se i que demanen el castellà.

Als pobles els enterraments es fan normalment en català encara que la meitat de la família parli en castellà. Com que hi participa tot el poble els interessats no s'atreveixen a demanar-nos que ho fem en castellà per por que no els retraguem la manca d'esforç a integrar-se.

A ciutat les misses dominicals ja tenen un altre caire. El bisbat va editar fa anys —no hi consta la data— un cartell amb l'horari de misses, que continua pràcticament vigent, en el qual consten, entre dissabte i diumenge, 90 misses en castellà, 49 en català i 2 de bilingües. Per als enterraments i els casaments es pregunta a les famílies quina llengua volen.

5. En les celebracions especials (penso ara en les exèquies de la mare d'un mossèn català que ha exercit alguna vegada a l'Aragó i que ara és a la part catalana) es fa una barreja per a aconseguir tothom (?). Manca una definició més clara per part dels clergues, els quals arrossegueu una certa por que arrenca de l'educació del Seminari.

6. En aquest sentit podria parlar de la *imatge de l'Església*:

— Por de la majoria de clergues. Quan un capellà no comparteix aquesta actitud és titllat d'exagerat pels companys catalans i ja no diguem pels castellans (Aragó).

— Actitud hermètica gairebé general entre els mossens no catalans —hi ha, amb tot, honroses excepcions— pel que fa a l'ús de la nostra llengua, encara que la sàpiguen.

— Es dóna el cas greu de la catedral (que com a església mare hauria de donar exemple), on els dies festius només se celebra una missa en català al costat de les altres set en castellà.

Actualment les institucions de la Generalitat ofereixen una imatge més definida que no pas l'Església, la qual actua amb la inèrcia de sempre. Ella ha parlat la llengua catalana però per esma, sense convicció. Diríem que li passa com a aquells feligresos de poble que tenen la fe catòlica perquè no l'han deixada i no han tingut ocasió de deixar-la, però que la perden molt fàcilment per manca de convicció. Tenim una Església que actua per inèrcia i a remolc de les circumstàncies (sobretot els clergues).

7. Com a *situació* anòmala més greu, denunciem l'originada per la Cúria. Resulta que els qui volem tenir llibres normalitzats els hem de comprar fora, ja que per ara el Bisbat no en té, com tampoc no té expedients matrimonials normalitzats. A la mateixa Cúria m'han dit que s'estan traduint, però la lentitud d'aquest procés em fa pensar que de moment no hi ha intenció de fer-ho. Arran de la publicació del nou Codi de Dret Canònic, el vicari general de la Cúria em va dir que esperaven les ordres corresponents i que ja ho farien (!). Denuncio aquesta situació institucional anòmala, que és un mal exemple i una pauta negativa que erosiona la imatge de l'Església diocesana.

8. I acabo amb una frase i una anècdota. La frase expressa la inèrcia que he denunciat abans: «Mira: l'evangelització i la litúrgia no s'han d'arreglar amb la llengua catalana o castellana» (!). Jo diria: D'acord que el problema és més profund, però això no ha de servir d'excusa per a no fer més passes. I l'anècdota és la d'un nuvi que, un cop acabada la cerimònia, no va voler firmar l'acta de casament perquè l'imprès era en castellà. Té gràcia, oi?

Quan fa un parell de mesos em demanaven un «informe» (aquest informe), em va passar pel cap de fer una atzagaiada, com una mena de tesi, densa i complexa. La veritat és que, sortosament, ni el temps ni el tema no em facilitaven aquell propòsit. Potser tots hi guanyarem amb unes breus pinzellades que mostrin, més que una «normalització», una normal rebequeria a acceptar situacions «anormals» i forçades pel que fa referència a una llengua que, dins els límits diocesans, és emprada per la immensa majoria, potser més del 90 %. Ah, sí! Us convido prèviament a interpretar la interpretació —valgui la...— que en faig com un punt de vista ben personal i subjectiu i, possiblement, amb altres lectures. Ho confio al vostre criteri.

Un xic d'història

Jo diria que, per a parlar de la nostra època, hem de partir d'una mena de prehistòria endinsada en la llarga quaresma de la postguerra. En aquells moments ja apunten els trets normals d'avui, normals i alhora significatius. Per exemple, en temps del bisbe Comellas (el dé la topada —una de les primeres topades Església-Estat d'aquella època— a causa d'una qüestió de presidència i absència del Primat Vidal i Barraquer en motiu d'una visita de Franco a Montserrat), que fou un pastor encarnat en la terra, i que va acarar-se a la batalla amb motiu dels catecismes diocesans, redactats en català, i segrestats per «orden gubernativa»; va ser un intent polític fracassat de ple a ple.

Un xic més ençà hi ha un altre detall important. Una colla de seminaristes, l'any 1951, trencaven el gel amb l'aparició de «L'Infantil» —avui «Tretzevents»—, escrit tot ell en català i que tractava temes culturals, històrics i religiosos per als menuts de les escoles d'arreu del bisbat. Eren uns exemplars menuts en el tamany, però molt grans en la il·lusió. El tiratge de més de 3.000 exemplars, aconseguit alguns temps, era un tiratge respectable en aquells mo-

ments, sobretot en relació amb una diòcesi que no devia tenir gaire més d'una grossa de milers d'habitants.

Algú es pot prendre aquests fets com a heroïcitats, però jo creuria que més aviat eren una situació i una reacció molt normals. La sorpresa es donava quan esclataven les tensions governatives, sovint recolzades en fets insignificants i fins ridículs. Com ho era, de normal, l'ús del català en el funcionament i en la convivència del Seminari: els anys cinquanta ja hi havia l'assignatura del català i de la literatura catalana, almenys d'una manera testimonial però bastant vàlida. És clar que també hi havia el professor que «*porque estaba mandado*» emprava la «*lengua española*», la qual cosa fins era divertida. Els equívocs i la gresca d'aquell sainet «Per no saber parlar el castellà», interpretat en un simple escenari per cada generació d'estudiants, es reflectien en alguns inefables personatges que pretenien parlar en una llengua que gairebé desconeixien del tot.

Ja en temps conciliars, i sense cap trauma, s'anà introduint el català, tot marginant el llatí, en les assignatures més fortes i típiques d'un seminari: teologia, canons, Sagrada Escriptura.

Tanmateix, també hi hagué la part dramàtica. Si mal no m'erro, era a mitjan curs 1965-1966. Mons. Bascuñana maldava per posar les coses «al seu lloc» (tonsures clericals, jugar a futbol amb sota-na..., que ja no es feia). En aquestes peripècies hi hagué un rector que se li queixà perquè li havien enviat un vicariet que no sabia celebrar prou bé la missa en castellà. Quina fou la lluminosa solució? Doncs, celebrar misses en castellà al seminari «*como entreno*» per als seminaristes, tots catalans. De fet la situació, per altres motius, ja ho era de tensa, en aquell edifici, i feia raonable la reacció unànime de tots els estudiants: no! —i per diverses raons, crec, ben assenyades. El cas és que s'encetà un temps d'assemblees, de nervis i malestar com mai no s'havia vist, fins a altes hores de la matinada, per a concordar una postura unànime. El punt culminant fou quan, en un cap de setmana, se'ns anuncià la visita de sa Il·lustríssima, disposada a tallar d'arrel la «desobediència» i a posar les coses al seu lloc —vull dir a acomiadar tothom que plantés cara, que érem tots. El cas és que, al capvespre d'aque dissabte, vigília de l'esperat apocalipsi, ningú no donava ni un ral per la supervivència del seminari major, tal com s'anava engrescant l'ambient. A darrera hora, ni el bisbe s'hi féu present, ni se celebraren les misses en castellà, ni ningú en sortí escaldat, dels seminaristes, és clar. Hom atribueix l'arranjament de la situació a les gestions del Dr. Espert, home bo, savi i, sobretot, gran sacerdot.

Els mitjans de comunicació i els organismes oficials

El «Full Diocesà». — La «Hoja Parroquial» comença a editar-se el 5 de gener de 1947, per iniciativa del bisbe Tarancón. Ja en els primers números, s'hi apunten uns vergonyosos títols —només els títols— en català. El català apareix en els articles —millor dit, en les poesies— a partir dels números 6, 13, 14, 16... El número 17 inclou una convocatòria per a la festa d'entronització de la Moreneta escrita íntegrament en català. I, amb més calma que presses, s'aconsegueix l'ús del català totalment ja abans de la unió del nostre Full amb el «Full Diocesà» de Vic, que, el 1976, encara incloïa una tercera pàgina, de les vuit, redactada en castellà. Precisament aquest mateix any, el mes de novembre, desapareix aquesta única pàgina en castellà. Tanmateix el bilingüisme hi treu el cap de nou poc després de la incorporació del Full de Tarragona en un article que, des del primer de gener de 1978 fins al 22 de novembre de 1981, ens presenta un tal Manolo que només parlava en castellà i amb el taranà dels immigrants castellans. Des d'aleshores el Full, edició de Solsona, és redactat totalment en català i pensat, creiem, en català.

A més, la quinzena llarga de **fulls parroquials**, **interparroquials** i **arxiprestals** que suplementen el diocesà, tots ells, menys un —el de la Coromina—, són escrits en català.

El Butlletí, essent la «veu oficial», és raonable que es mostri d'acord amb les èpoques i amb les persones que hi parlen. Això es veu quan, per exemple l'any 1975, de 400 pàgines que formen el volum de l'any, només 81 eren escrites en català, i encara perquè eren uns opuscles de la CET que s'hi incorporaven. L'any 1976 no hi trobem cap pàgina en castellà —havia començat l'Administració Apostòlica del bisbe Joan. El 1977, 26 de 185 pàgines eren en castellà; el 1978, 43 de 526; el 1979, 38 de 516...; i darrerament s'ha donat el cas d'algun any en què no s'hi troba cap pàgina en llengua no catalana, perquè s'hi traduïren tots aquells textos originalment escrits en castellà (documents CEE, procedents de la Nunciatura, etc.). Aquests són els textos que ocupen les pàgines castellanes del 77 ençà.

Es difícil, gairebé impossible, mesurar i estudiar l'ús de la nostra llengua en els organismes motors de la vida diocesana. Fa anys, molts anys, que el català és la llengua usual de comunicació. Només hi havia una excepció fins ara: el Tribunal Eclesiàstic que, fins enguany, no ha emprat el català en els processos que així no han demanat.

Balanç final

La situació reflectida en aquests apunts és una situació bastant generalitzada en el nostre poble, fins al punt que és normal veure colles sardanistes, de caramelles o trabucaires significativament formades també amb els Martínez i Rodríguez, i, això, sense cap mena de trauma. És, evidentment, una normalitat que no cal normalitzar gaire més i que troba ben normal la celebració en castellà d'algunes misses en una dotzena de poblacions escampades arreu de la nostra geografia —recordeu que les parròquies més grans no ultrapassen gaire els deu mil habitants i que la seva població immigrada s'ha incorporat bastant bé a la nova situació cultural.

És clar que encara es dona el cas del senyor funcionari —amb un guant posat i l'altre dut com un ram, embarretat i galant— que «*exige*» una missa «*íntegramente en español*»; i, també, el cas d'alguna carta al director, histèrica, que, en setmanaris d'Església a nivell d'Estat, es queixa que a la nostra catedral no es diu ni un mot en castellà —aquella bona dona devia anar pel seu aire, sense informar-se gens, perquè a poc més de 200 metres de la catedral hi ha una altra església on, cada diumenge, s'hi celebra una missa en castellà. En fi, són espurnes de gent complexa a la qual costa d'obrir-se a situacions noves.

I res més. Bé, vull dir que no hi dic res més per no fer-me pesat. Fins una altra avinentesa.

TARRAGONA

JOSEP RAVENTÓS

El nostre bisbat sempre ha mantingut el català com a llengua de comunicació entre els preveres i en la predicació i la catequesi, amb excepcions més o menys àmplies, especialment a Tarragona ciutat. Una altra cosa eren les comunicacions oficials de l'Arquebisbat que, a partir dels anys setanta, s'anaren catalanitzant cada vegada més.

Actualment, a la cúria i a les parròquies es fa servir normalment el català: Butlletí, «Full Parroquial», comunicacions, «Tarragona Missionera», la majoria dels impresos, nomenaments de rector, etc. Els expedients matrimonials es fan en català o castellà, a discreció del rector, i mentre uns els fan tots en català fins els que hauran d'anar a diòcesis forasteres, altres els fan tots en castellà, però la proporció és notablement favorable al català. Els llibres d'arxiu es redacten en català, segons el model oficial. Els decrets de visita pastoral es fan tots en català.

Els segells parroquials en català van en augment, si bé encara molts continuen en castellà. Algú insinua per la mateixa delicadesa i dificultat, tot i que des de la cúria es va afavorir l'adopció del segell en català. Jo creuria que més aviat es tracta d'una certa inèrcia.

Pel que fa a les celebracions, fora de Tarragona predomina el català amb major o menor grau. A Tarragona ciutat, tot i que ha augmentat el català, encara no es pot parlar de normalització, segons em sembla. El criteri depèn dels rectors o dels responsables dels llocs de culte i em fa l'efecte que es fan massa concessions en detriment del català. Fins ara, els intents de normalització han seguit camins de diàleg o d'iniciatives personals, però no s'ha fet gaire un plantejament global i a fons. Al costat de la immigració, hi ha el fenomen de les vacances que suposa una gran presència d'aragonesos i navarresos en les parròquies de la costa no sols a l'estiu, sinó també per setmana santa i per Nadal. Davant d'aquesta allau s'han multiplicat les misses en castellà, a vegades, amb l'excusa que tothom entén el castellà i en oblit de la llengua

del poble. També s'han donat casos de predicar en castellà, pel mateix «criteri», celebracions anunciades en català.

Els religiosos mereixen un capítol a part. A més, cal distingir entre els monestirs de vida contemplativa i les altres comunitats. Als monestirs s'ha donat un notable progrés: fins a monestirs amb monges forasteres es fa l'ofici diví en català i es redacten en la nostra llengua els llibres d'actes, les comunicacions, etc. S'ha de notar que, a causa de les federacions, aquestes comunitats han experimentat una certa mobilitat amb intercanvis de persones, però l'adaptació sembla prou bona i es donen casos de monges que han estudiat el català. Quant a les religioses de vida activa, hi ha congregacions i congregacions. N'hi ha d'originàriament catalanes i amb demarcacions més coincidents amb Catalunya, i n'hi ha amb províncies més àmplies i per tant amb majors dificultats a causa de la mobilitat del personal (es dona el cas de persones que havien fet un gran esforç d'adaptació i, tot d'una, són enviades a l'altre cantó de la Península). La impressió, dins la varietat, és d'adaptació, i actualment les reunions diocesanes ja es poden fer normalment en català, cosa que ha costat molt. Cada cop més les religioses assisteixen a l'Escola de Teologia i no els és cap obstacle que les classes s'hi facin en català. També caldria distingir entre la vida interna de les comunitats i la seva actuació enfora. Resta molt de camí a fer.

Si cal parlar de situacions anòmales, potser la més anòmala sigui el Santuari de N. Sra. del Loreto, a Tarragona, en què, si no s'han adquirit recentment, no hi havia els llibres litúrgics en català. Aquesta anomalia potser encara es dona en alguna altra comunitat de religioses. També és llastimosa la situació dels ancians de pobles rurals acollits en alguna casa regentada per religioses on tot el culte es fa en castellà. Però, sobretot, cal insistir en la necessitat d'anar cap a un plantejament objectiu i cap a la revisió dels criteris, fermament i amb paciència.

La imatge pública que se'n desprèn variarà segons l'òptica. Trobo força coincidència a valorar positivament el procés i a demanar una major atenció a la llengua pròpia i natural de l'Església a casa nostra, que és el català, i a afavorir la integració dels immigrants a la nostra cultura. S'observa per part d'alguns clergues una reticència respecte del català que no es donava fa uns anys.

TORTOSA: REALITAT I ESPERANCES

JOAQUIM BLANC

El bisbat de Tortosa en l'actualitat comprèn 141 parròquies i té una extensió de 6.450 Km.²; hi viuen 230.450 batejats, dels quals 164.514 són de la província de Tarragona i els altres 65.936 pertanyen a la de Castelló de la Plana.

Cavalca, per tant, damunt de dos països —València i Catalunya— que, encara que històricament i lingüística tenen unitats fondes, presenten en l'actualitat evidents matisos diferencials en la llengua, la cultura i la consciència ètnica, i fins i tot uns tarannàs i unes actituds que fan problemàtica la normalització de la llengua del poble. No tot depèn dels capellans.

Tortosa, no ja com a diòcesi, sinó com a comarca natural, és una cruïlla o encreuat de camins d'influència cultural convergent i precisament per aquest ordre: Catalunya, València i Aragó.

Es, per tant, una comarca-pont-frontissa, en bona part filla econòmicament i cultural del pare Ebre, riu-eix que configura aquestes terres i les fa diferents ja des dels ibers iler-cavons.

Aquest fet natural de situació geogràfica (situació al sud de Catalunya) no explica totes les dificultats per a la normalització de l'ús del català. Hem de comptar amb factors de política civil i eclesiàstica que hi han actuat negativament durant dos-cents cinquanta anys. No és pas aquest article el lloc més adient per adduir-ne proves. Com a botó de mostra, llegiu *Contribució a la història de l'Església Catalana* (pp. 237 a 283).

Sumem-hi com a factor també aclaridor el fet que un percentatge elevat del clergat encara procedeix de terres castellonenques, en concret de les comarques, en altre temps levítiques, de la Plana i dels Ports de Morella.

Realitats i esperances

L'esperança que arribarem a la normalització també en l'àmbit eclesial és compartida per molta gent que treballa, observa i com-

para. Es comprova un canvi positiu, encara que lent, vers la normalització de l'ús del català a l'Església tortosina. Podem pensar que es tracta d'un procés irreversible. Després en raonarem la dinàmica i els condicionaments. Vet ací les raons a nivell diocesà:

— Els responsables a tots els nivells de les comunitats cristianes tenen cada dia actituds més compresives en l'ús de la llengua vernacla. És una impressió a cop d'ull.

— Són cada vegada més freqüents les reunions apostòliques i eucarístiques celebrades en català a la capital del bisbat i a les zones pastorals nord i centre.

— Les circulars dels organismes diocesans i, en concret, tot el nombrós material del Sínode és bilingüe.

— El butlletí oficial i el full dominical «Vida Diocesana» és mixt.

— El moviment de joves cristians empra habitualment el català.

— Els seminaristes parlen i escriuen les dues llengües oficials i cada vegada usen més el català en la litúrgia. Reben classes de llengua catalana i més d'un professor explica i escriu Teologia en la nostra parla.

Diguem, però, que els impresos administratius de la Cúria i de la major part de les parròquies continuen en castellà. Hi ha, en canvi, moltes comarques en les quals els llibres sacramentals són en català.

Pensem que tot el que hem dit és fruit del temps actual —política lingüística de la Generalitat— per un fenomen de simbiosi amb el món cultural civil i també d'un canvi d'actituds que suposen el caliu de la col·laboració pacient i ferma de força capellans.

En canvi les raons de la nostra esperança a nivell de zones pastorals són més matisades. Hem de distingir:

— A la *zona nord*, que comprèn la Terra Alta, el Priorat i la Ribera d'Ebre, en la gairebé totalitat de les misses, en la predicació i la catequesi s'usa el català. La realitat és que el poble fidel ho demana i ho impulsa com un fet normalíssim.

— A la *zona centre*, que abasta la capital del bisbat i les amples comarques del Baix Ebre i del Montsià, l'ús del català a les misses no arriba al cinquanta per cent, i quelcom de semblant passa amb els textos de catequesi. A les oficines parroquials gairebé tot és en castellà. Els capellans que s'han proposat llur reconversió cultural personal després han necessitat temps i fermesa per a contagiar el poble profundament castellanitzat.

— La *zona sud* abasta ja les terres de Castelló anomenades Ports de Morella, Baix Maestrat i Litoral. Aquí són poquíssimes les

parròquies que usen el català ni que sigui en les lògiques variants valencianes. La llengua de l'Església és normalment el castellà en tots els actes i escrits.

Als col·legis dirigits per religiosos i religioses els actes apostòlics i les celebracions litúrgiques se celebren majoritàriament en castellà, car els pares no hi pressionen gaire i, a més, els educadors són de parla castellana.

Perspectives

Necessitem temps, molt de temps, no solament perquè tota meta educacional és lenta d'assolir, sinó per les implicacions històriques, polítiques i culturals, i fins i tot d'ideari religiós, que tot seguit enumerem:

1. A la diòcesi de Tortosa avui s'ha d'estimar encara més la llengua del poble, no solament com un valor folklòric i epidèrmic, reduït a l'àmbit col·loquial i familiar, sinó com quelcom entranyable, com a vehicle d'expressió cultural i de treball científic i, sobretot, com a signe d'identitat ètnica.

Cal dir que aquest fet antropològic ample no té res a veure amb la política, ni amb el separatisme. És una qüestió de respecte i amor a l'herència viva dels avantpassats. Per altra banda, a les nostres terres, els grupúsculs «ultres» independentistes no són escoltats.

Naturalment l'ús de la llengua vernacle a la litúrgia ens sembla un senyal significatiu d'autenticitat i d'arrelament, i fins i tot afavoreix l'eficàcia pastoral.

Vivenciar tot això amb paciència i lucidesa per part dels responsables capellans i laics de l'àmplia i variada comunitat diocesana serà tasca llarga. Aquesta és la qüestió Tortosa!

2. Valorar positivament el fet diferencial de les comarques catalanes, que rebutgen com per instint l'uniformisme lingüístic de Barcelona. A la comarca tortosina i entre el poble més senzill dir que aquest home parla català és sentir-lo visceralment com foraster, de lluny.

Pensem que les variants fonètiques, els modismes i el vocabulari autòcton del Maestrat o del Baix Ebre, purificats de castellanismes, són tan valuosos i culturalment tan respectables com els de Girona o els de Vic.

Creiem en la Catalunya de les comarques; no creiem, en canvi, en una Barcelona centralitzadora que faci de Pompeu Fabra l'únic mestre absolut i permanent de la llengua catalana.

Els roanaments anteriors són particularment significatius a la nostra diòcesi de Tortosa per dues raons:

— Tortosa-comarca té un esperit que qualificaríem de cantonalista. És una mena de mística heretada com a conseqüència de grandeses històriques. Certament al segle XIV la ciutat era de les primeres de Catalunya. Aquest sentiment s'ha viscut fins al segle passat.

No acceptem de cap manera allò que «els tortosins no són ni catalans ni valencians», ans al contrari, afirmem que som tortosins perquè som molt catalans i una mica valencians. Volem dir que hem de maldar per un tortosinisme a la fi. També en el fet sociològic de l'Església particular o diocesana. Després en parlarem.

— Tortosa-diòcesi té un sector valencià en la zona nord de Castelló que no s'ha de catalanitzar des de Barcelona imposant la llengua escrita i menys l'oral.

Els nostres fidels i preveres de les comarques castellonenques han de redescobrir la seva llengua i cultura autòctones i emprar-les com a signe d'identitat i vehicle més afectiu i efectiu en les catequesis, misses i celebracions sacramentals. Tot un estil nou i camí obert de valencianisme autèntic i de fons. És clar que és un problema de redescobriment cultural i no de política de partits.

3. Hem insinuat allò de l'ideari religiós. Volem dir que s'ha de vivenciar a l'Església tortosina una mena de Teologia de l'assumpció de l'home per Déu, entenent per home no l'individu aïllat i químicament pur sinó l'home integral arrelat en una història i encarnat en un entorn concret. El fill de Déu, després Jesús de Natzaret, assumí la cultura del seu poble i àdhuc la va purificar. Pensem a més a més que l'Església universal articula harmoniosament dos pols i dues exigències de caire dogmàtic: d'una banda, l'Església diocesana, amb el Bisbe-Pastor, viu localitzada i arrelada en un lloc concret i amb una especial autonomia; i per altra banda, és oberta a la comunió amb el Papa, font d'unitat de totes les Esglésies. Paralelament el nostre poble ha de ser molt català i valencià, i solidari amb altres pobles i cultures.

També en aquest punt hem de recórrer camí sense al·lèrgies ni uniformismes culturals, avui sortosament superats.

Vet ací el nostre parer que qualificaríem de conviccions pel que fa a ideari, si bé discutiríem els procediments, les prudències tàctiques dels responsables, les etapes a seguir, etc.

TORTOSA, A PART

FRANCESC LAHOSA

No em resulta gaire fàcil parlar d'aquesta qüestió, sobretot pensant en les interpretacions i comentaris que se'n poden derivar, i que, moltes vegades, confirmen una situació —la de la nostra Església de Tortosa— bon tros aïllada de la resta de les diòcesis catalanes.

No podem pas entrar a parlar del lloc que ocupa actualment la llengua catalana a l'Església tortosina sense desplaçar-nos amb la memòria anys endarrera, sense saber una mica de la seva història; una història, uns fets i esdeveniments que aboquen i porten la diòcesi a una postura a la qual fins i tot els ciutadans s'acomoden.

La diòcesi de Tortosa ocupava l'àrea territorial de l'antiga Ilercavònia pre-romana i romana, que va ser restituïda l'any 1148 amb la conquesta de Ramon Berenguer IV. Si bé mai no fou conflictiva en el seu límit septentrional —del Coll de Balaguer— ni en el meridional —entre Almenara i Sagunt— ja al mateix segle XII el bisbat de Saragossa tractava de moure la línia divisòria occidental en detriment, és clar, de la diòcesi tortosina.

La diòcesi ha romàs pràcticament inalterada des de llavors fins a la intervenció del govern del general Franco: el 1962 era greument retallada pel sud, amb la creació del bisbat de Segorb-Castelló, mentre que per ponent es tractava de limitar-la enquibint-la a l'interior dels límits administratius de la «província» de Tarragona. Segons que es diu, tot anava encaminat a fer desaparèixer la diòcesi de Tortosa, amb la intenció d'unificar les demarcacions eclesiàstiques amb les civils.

Posicions diverses i situació actual

La posició adoptada pels darrers bisbes de Tortosa en relació amb la llengua del poble sempre ha estat, en general, negativa. Els bisbes formaven part del poder establert, utilitzaven la llengua

oficial de l'Estat espanyol i identificaven els seus interessos amb els dels governs centrals i les classes socials més benestants. El ciutadà que es posava a l'empar de l'Església, en la seva condició de catòlic practicant, es col·locava en una curiosa situació protegida i actuava socialment com a membre d'una èlite social superior.

L'abandó del llatí en la litúrgia de l'Església, arran de la reforma postconciliar, i l'adopció de la llengua castellana posava el Bisbat i la societat en una situació anòmala. Les temptatives dels ciutadans més responsables foren inútils i no aconseguiren que el català fos utilitzat com a llengua de l'Església, tal i com ho era del poble, ja que la societat tortosina mai no ha parlat en castellà, llevat d'alguns casos aïllats de la classe social que abans esmentàvem i d'aquells, pocs, que per motius de treball han vingut a les nostres terres.

La gran pressió que exercien les famílies adinerades, la campanya anticaltalana per part d'alguns polítics (el trist eslogan «ni catalans ni valencians: *tortosins!*»), que s'havia encetat a principis de segle i les declaracions del bisbe Moll —«Don Manuel»— quan afirmava, faltant a la veritat, que els tortosins parlaven en castellà i proclamava que, mentre ell fos bisbe de Tortosa, a la diòcesi no es parlaria mai en català, abocaven a una castellanització encara més forta i ferma, malauradament amb la conformitat i un cert escepticisme de la majoria dels catòlics practicants.

El nomenament del bisbe actual, Ricard M. Carles, produí un impacte social, puix des del dia de la seva consagració es dirigí en català al poble. Amb això aconseguia la simpatia popular. De seguida començaren gestions i pressions per part de particulars i representacions —sobretot per part d'Òmnium Cultural— perquè les misses es fessin en llengua catalana. No es pot dir que no s'aconguís res.

Però malgrat totes les gestions i les pressions exercides fins avui, les celebracions i les misses continuen essent majoritàriament en castellà. Un punt de referència per saber quin és el nivell de normalització lingüística de l'Església tortosina poden donar-lo les celebracions i els actes fets els tres darrers anys amb motiu de la Setmana Santa:

— any 1982: total d'actes celebrats: 40; actes en català: 6 (tres en una mateixa parròquia); actes en castellà: 34;

— any 1983: total d'actes celebrats: 40; actes en català: 5 (tres en una mateixa parròquia); actes en castellà: 35 (Aquests dos anys no apareixen els celebrats a la Catedral, majoritàriament també en castellà);

— any 1984: total d'actes celebrats: 55; actes en català: 7 (quatre en una mateixa parròquia); actes en castellà: 48.

Com podem veure, cada any va minvant el nombre d'actes i celebracions fets en català; d'altra banda cal dir que són poques, molt poques, les misses que els dies de cada dia i els dies de festa són dites en català.

Hem de dir que l'Església tortosina no ha posat a l'abast dels seus fidels textos en català que permetin l'aprenentatge de les oracions, les respostes i els cants per a la participació en les celebracions, la qual cosa ens mostra la poca voluntat per part de la major part del clergat. Un clergat que es constitueix ell mateix en un cercle tancat; no avança amb el poble. Molts dels capellans continuen amb l'entossudiment de mantenir el castellà com a llengua de l'Església en una societat catalanoparlant en un 95 %. Capellans nascuts a Catalunya o al País Valencià, que, curiosament i contràriament, utilitzen el català fora de les celebracions eclesíastiques. Per bé que el que resulta curiós i contradictori és el seu comportament lingüístic en el culte: uns capellans catalanoparlants i una població catalanoparlant que en la conversa amb el Pare i en l'oració comunitària ha d'utilitzar quasi de manera exclusiva, el castellà, llengua que el ciutadà, sigui practicant o no, només està acostumat a utilitzar quan s'ha de dirigir a organismes oficials.

Tots aquests signes ens fan pensar, una vegada més, en un retrocés, i així, mentre la societat poc a poc va fent seva una qüestió tan important com *la llengua, expressió d'un poble*, l'Església tortosina, ignorant aquesta realitat, ignorant, al mateix temps, les directrius que al respecte dona el Vaticà II, manté una actitud retrògrada i poc dialogant amb un poble i amb una cultura que pensa, viu i s'expressa en català.

Signes d'esperança?

Els signes d'esperança, que hi són, estan en clar desavantatge enfront d'una realitat aclaparadora. Lluny queda la figura de Mn. Manyà, un home que tant lluità per la qüestió catalana i que encara ara «causa problemes». Lluny queda també aquell impacte d'un bisbe que el dia de la seva ordenació és dirigit al poble en català. Les gestions i pressions tant de l'Omnium Cultural com d'altra gent i altres entitats han rebotat contra la dura paret del silenci i del «fer la seva» d'una gent poc sensible, més preocupada per altres coses.

Són realment pocs els capellans que entenen aquesta qüestió: alguns deixats portar per la pròpia inèrcia (sempre s'ha fet així!) no es plantegen aquestes coses; altres (un 10-15 % ?) fan el que bonament poden, que en alguns casos és molt; finalment, d'altres volen aconseguir tothom, encara que no ho arriben a fer mai, puix a hores d'ara la pretesa «igualtat» en l'ús del català i del castellà en els diversos actes i celebracions es decanta descaradament —com ja veïem més amunt— a favor d'aquest darrer.

I el poble? En general els fidels s'hi acomoden, les protestes i pressions, les veus que demanaven una major participació de la nostra llengua dintre l'Església han minvat; solament molt de tant en tant aquesta o aquella veu fa sentir la seva discrepància —veu que clama en el desert— davant una realitat que ja fa massa temps que es manté.

1. A través d'una carta de la Cancelleria del Bisbat (10-XII-1974) es comunicava als preveres responsables dels *arxius parroquials* que el Sr. Bisbe, prèvia consulta al Consell del Presbiteri, autoritzava «que les actes dels Llibres sacramentals i d'òbits puguin ésser redactades en llengua catalana». Aquesta llicència entrà en vigor el primer de gener del 1975. El Bisbat d'Urgell era, a Catalunya, el pioner en la normalització lingüística en els llibres dels arxius parroquials. L'anterior llicència per a l'ús del català va ser completada amb una circular del Canceller secretari, amb data del 10 de gener del 1977, en la qual es dona la norma que «els assentaments en partides sacramentals i d'òbits, es facin en la llengua que la persona interessada o la família demanin», i s'autoritza «substituir el nom propi imposat amb anterioritat per l'equivalent onomàstic de la llengua que parli o demani», norma que només es podia aplicar a les persones titulars del document.

El Bisbe Joan, des del primer dia de pontificat (1970), ha redactat sempre *les comunicacions i els escrits pastorals* en català. També s'han fet sempre en català totes les altres comunicacions del bisbat. Els impresos de les certificacions oficials del bisbat sobre el baptisme són bilingües (català-castellà), per raó de la Vall d'Aran.

2. *La retolació* de la cúria i de les parròquies és en català. Algunes parròquies —potser una quarta part— han imprès ja *els segells* també en català.

3. *Les publicacions* es fan totes en català: Butlletí oficial, «Església d'Urgell» i «Full Dominical». Aquesta darrera publicació alguna vegada ha emprat l'aranès en informacions sobre la Vall d'Aran. El suplement del «Full Dominical» corresponent a aquesta Vall, «Era Veu Dera Glèisa», publica sempre l'editorial en aranès i les altres tres pàgines en català i castellà.

4. Les parròquies grans amb immigrants (Balaguer, la Seu, etc.) acostumen a *celebrar una missa dominical* en castellà i la resta en català. També a la Vall d'Aran se celebra en castellà, excepte una missa en aranès a Viella.

A les parròquies petites, que són la majoria del bisbat, s'usa sempre el català. Pel que fa als sagraments, si els fidels no demanen una altra llengua, sempre s'usa el català. Així mateix a les exèquies.

5. A les comunitats *de religiosos i religioses d'ensenyament i sanitat* amb membres procedents de regions de parla castellana va costar un xic la introducció del català. Actualment ja és normal l'ús del català, excepte en els actes interns d'algunes comunitats amb majoria de membres de parla castellana.

6. Ni raons de «moda», ni polítiques etc., no han imposat el català a les comunitats del bisbat. *El català és la llengua «natural» i espontània* —com tenim el nas a la cara— *de la gent de les nostres comarques*. Les imposicions foranes sobre aquest afer mai no van arribar a crear hàbits ni costums. «L'únic inconvenient que trobo a la TV», em deia un octogenari de les meves parròquies que ha mort sense poder gaudir de la TV autonòmica, «és que no entenc el castellà». De fet encara resten vellets que no entenen gens el castellà i que tenen serioses dificultats per parlar la llengua de l'Estat. Un fenomen natural, com la puresa de les aigües pirinenques, enfront d'unes imposicions artificials i alienes.

Abans d'entrar en detalls concrets referents al bisbat de Vic —el qual ja m'avenço a qualificar de força normalitzat en aquesta qüestió— m'agradaria de fer unes consideracions de tipus general i que condicionen, a vegades, les opcions que cadascú pugui tenir davant l'afer.

La pauta que marca el grau d'entusiasme i d'esforç per assolir l'objectiu de normalització és, vulguem o no, dient-ho o sense dir-ho, el projecte polític que cadascú (comunitats religioses, preveres o laics) tingui formulat davant Catalunya: regió, nacionalitat, nació, estat. En nuclis de població amb forta implantació de castellano-parlants es nota de seguida el tarannà dels responsables de la pastoral expressat en els fulls o en la llengua emprada en actes col·lectius: en uns predominarà l'esforç d'integració i el convenciment que l'ús de la llengua castellana és a extingir en un termini més o menys llunyà; en d'altres predominarà l'acceptació d'aquesta situació com a establerta i gairebé definitiva. En aquest últim cas no es pot parlar de normalització ja que, de fet, és ajornada *sine die*.

A vegades, el fre a prendre la decisió de redactar tota mena de documents o d'escrits informatius en català ve per una raó no tant de principis sinó més aviat pràctica: hom sap que no en pot assegurar un mínim de correcció gramatical. És més fàcil, per exemple, continuar posant: *«Y para que conste a los efectos oportunos firmo y sello la presente con el propio de la parroquia...»* que no pas rumiar i enginyar-se una fórmula adient i més de casa.

Sento necessitat de dir, abans d'oferir dades concretes, que tot el que segueix és fruit d'una visió personal i no «d'una investigació a fons ni d'un estudi exhaustiu». Ho copio de la petició que ha fet la mateixa redacció. Aquest, doncs, és el tracte.

1. Quant a *despatxos i oficines* del bisbat i parroquials, generalment s'utilitzen impresos i documents en català. És clar que també n'hi ha en castellà. És la trampa del bilingüisme que, si no ens

porta a coses pitjors, ens conserva en l'escrúpol i en el complex de tenir un idioma que no pot anar més enllà de les fronteres del país. No podem parlar de normalització mentre sigui tan generalitzat el costum d'utilitzar impresos en català per a l'interior del país i en castellà quan es tracta d'enviar-los a fora. I els de fora, fins a aquesta normalització ja s'hi conformen. Més enllà no. Ja ens ha vagat de llegir, al dors de comunicacions de matrimoni compliments, reaccions no gens reprimides i molt encabritades. I com que no poden pas al·legar que no ho entenen —fóra palesar massa ignorància— apellen a la Constitució o a altres eslògans ja molt coneguts.

2. Les *publicacions eclesials* són majoritàriament en català. El Full Diocesà ja fa alguns anys que és totalment en català. El Butlletí Oficial del Bisbat sol tenir un bon gruix en castellà; es tracta dels documents que sorgeixen de Roma o de la Conferència Episcopal Espanyola. Sembla que el problema és de traducció. Si s'arribés a un acord entre els bisbats catalans per a disposar conjuntament d'alguns traductors, el problema trobaria camins de solució. Les publicacions de moviments i d'altres associacions d'àmbit diocesà són en català. També la majoria de suplementos que es publiquen setmanalment a les parròquies. Segons sigui el contingent de personal castellano-parlant, aquests suplementos —emprant el sistema idiomàtic mixt— tindran un percentatge més o menys crescut d'articles en castellà.

3. El mateix ritme se segueix pel que fa a les *celebracions*. En algunes parròquies potser la inèrcia ha deixat com a intocables unes misses en castellà que ja haurien d'haver desaparegut. En barris perifèrics o en algunes parròquies amb predomini de castellano-parlants, les diferents iniciatives integradores depenen de l'opció que els responsables de pastoral hagin fet davant la normalització i dels objectius que s'hagin marcat. Algun, per exemple, ha optat per fer el cànon de la missa sempre en català.

4. Els *religiosos i religioses* implantats al nostre bisbat han sabut fer un esforç de realisme i de coherència no solament pel que fa a la normalització lingüística sinó també en relació a un treball conjunt amb la pastoral diocesana. Queden, això sí, alguns reduïts: aquelles comunitats de religioses amb predomini de personal vingut d'altres terres i que s'empernen a no anar més enllà d'entendre el català; com també alguna, comptada, comunitat masculina que va pel mateix camí a més de voler importar qualque moviment juvenil molt propi.

LA LLENGUA PRÒPIA I NORMAL DE L'ESGLÉSIA DE MALLORCA

PERE LLABRÉS

Sí, ja sabem que és i toca ésser el català la llengua de la nostra Església: el «pus bell catalanesc del món» (sona tan bonica aquesta frase de Ramon Muntaner!), el que per la ploma missionera i el verb evangèlic del beat Ramon Llull fou la primera llengua eclesial —diríem avui— entre les romàniques.

Certament aquest és un tema que m'agrada de tractar, pel qual crec modestament que he lluitat i escrit i treballat molt i ferm, juntament amb altres, és clar, que han fet possible que avançàs allò que temps i boires havien retardat, obscurit, amagat. Però també tinc la impressió, quan escric sobre aquest tema, que em repetesc. I no voldria, sobretot, tornar a escriure aquí simplement el que vaig escriure en el número 63, pp. 29-34 (1980) de *QUADERNS DE PASTORAL*. Qualque cosa, tanmateix, hauré de recordar.

Una difícil represa

Per abreujar històries passades, i que podeu rellegir al meu article esmentat de: *QUADERNS* 63, us diré que el ventenni negre per a la nostra llengua en l'Església fou verament el dels anys 50-70.

Es ver, com afirma Josep Massot, que el català, o mallorquí, o balear, com vulgueu, havia perdut feia temps un prestigi sòcio-cultural. Se'n lamentà el mateix Costa i Llobera quan veié que la gent beata de Ciutat el criticava perquè havia predicat en català literari el panegíric del beat Ramon Llull en la seva festa a l'església de Sant Francesc, de Ciutat.

La moda i la preferència del castellà entre el beateri burgès, noble província i alienat de Ciutat era un fet des de feia temps. Des de Felip II, per ventura, certament des dels Borbons que ens

enviaren uns bisbes per imposar «*los piadosos deseos de su Majestad*» que no eren tan piadosos, sinó simplement políticocentralistes. Per gràcia de Déu —que segons deien les monedes també havia fet els reis— només Ciutat i la Seu, més en concret, acceptà —i no completament— els designis pseudo-culturals del monarca madrileny. La part forana, ni se'n temia. Llevat del cas dels llibres parroquials que des d'aquell antilul·lista i caparrut bisbe Juan Díaz de la Guerra (1772-76), havien de ser escrits en foraster fins al dia d'avui; si bé això ja ha canviat a hores d'ara, o va canviant progressivament.

On es compliren els «*piadosos deseos*» dels reis borbònics fou a la Seu; deu ser per això que encara la tradició perdura. Però la predicació i la catequesi es feien per tota la part forana en mallorquí, i també s'hi feien normalment a les esglésies de Ciutat. Adhuc en temps de la guerra civil, en què aquí triomfà des del 19 de juliol de 1936 el bàndol «nacional», el bisbe Josep Miralles s'enfrontà a qualsevol pressió per defensar que la catequesi i la predicació es fessin en català a les nostres esglésies.

Però dos fets principalment feren canviar les coses. Primerament l'ambient del «Movimiento» i del «Imperio» pesava fort perquè la clerecia d'aquí, majoritàriament favorable als ideals de la «Cruzada», abandonà —sense pressions explícites del poder civil, tot s'ha de dir— l'ús del mallorquí per abraçar el castellà en la catequesi i sovint en la predicació. La deferència envers les autoritats forasteres fou un factor decisiu en aquest aspecte. També voldria remarcar aquí un fet que, per a molts de catalans del Principat semblarà una contradicció: aquí tinguérem capellans i religiosos franquistes que, malgrat això, restaren fidels a la nostra llengua. No hi veien ells contradiccions. Tal volta això sigui degut al natural calmat dels mallorquins i a l'escassa, per no dir nul·la, politització de la nostra clerecia.

Un altre factor importantíssim va ser el de la immigració que coincideix amb el «boom» turístic dels anys 50: la mà d'obra per a la construcció de les noves urbanitzacions i per cobrir llocs de treball a l'agricultura, que havien deixat els mallorquins, enllepolits per la feina a l'hostaleria, aportà un nombre considerable d'immigrats, especialment de les regions del sud de la península i també de l'altiplà de Castella i la Manxa. L'Església mallorquina no es plantejà aleshores una tasca d'integració: més aviat per mor dels forasters immigrants, girà la seva llengua en la catequesi i predicació i començà a bastir, diocesament i parroquialment, Càritas. Crec que dues tasques foren les úniques que es proposà la nostra Església enfront del fet de la immigració.

D'aquest ambient i aquests esdeveniments sorgí la idea que, per estar al dia, per ésser progressista aleshores, calia canviar de llengua. Prou curiós, no és ver? Doncs sí: no pocs capellans es vantaren de progressistes perquè, en arribar a la nova parròquia, canviaren el rés del rosari del mallorquí al castellà, i començaren a predicar sermons en foraster.

Tot això coincidí amb el pontificat del bisbe Hervàs, valencià que sempre parlava en castellà (fora de converses íntimes), i amb l'embranchida dels «Cursillos de Cristiandad». D'aquests se'n feren en mallorquí, però les cites bíbliques eren en castellà. Tenc records encara d'aquesta fervent predicació en el seminari diocesà. «*Cristo mos diu: El que quiera ser discípulo mío, que cargue con su cruz y me siga.*»

Amb el pontificat del bisbe Enciso (1955-1964) no canvià gaire la situació. És ver que l'any 1961 féu publicar un «Catecisme. Oracions» en mallorquí. «*Mandamos —diu en la presentació— a todos los Sacerdotes y Directores de Colegios de la Iglesia que en dichos colegios y en las Catequesis parroquiales se enseñe las oraciones en mallorquín a todos los niños de habla mallorquina... Estamos seguros de que ha de resultaros grato el cumplimiento de nuestra disposición*». Tal seguretat va ser desmentida pels fets. Ni els capellans ni les monges, en gran majoria, seguien les normes del bisbe Enciso. El mal ja estava encarnat i era mal de guarir. La rutina empenyia a favor del castellà.

Tanmateix el bisbe Enciso no era gens mallorquinista, ni prou fer-hi. Temps enrera, en la immediata postguerra, fou nomenat rector del seminari de Vitòria per reprimir qualsevol senyal de nacionalisme basc, inclosa la llengua. I aquí protagonitzà un greu conflicte quan la revista «Lluc», que publicava el santuari, es va començar a publicar íntegrament en català pel gener del 1963, ja que mesos abans el Ministerio de Información y Turismo havia contestat, a una pregunta de la direcció de la revista, que no hi havia res en contra sobre la publicació bilingüe o tota en mallorquí de «Lluc». Al començament del 63 el bisbe Enciso intervingué dràsticament, fins i tot amenaçant amb «suspensió a divinis» el P. Cristòfor Veny, director aleshores de la revista, i féu que aquesta tornàs a ser bilingüe, com ho era des del 1961.

Una altra ensopegada per a la nostra llengua en l'ús eclesiàstic fou la introducció de les llengües vives dia 7 de març de 1965. A Mallorca hi havia «sede vacante», i el Vicari Capitular, que actuava amb consultes davant el «Consilium» de Litúrgia en nom dels bisbes de Menorca i Eivissa, no sabé donar la solució adient. També ens perjudicà un altre fet: pertànyer a la Província ecle-

siàstica de València. Per altra banda, no hi hagué contactes amb els qui prepararen les versions al català per a la Província Tarraconense. Ni les altes jerarquies de les Illes tingueren interès en això ni, tal volta per no ficar-se en terreny aliè, les del Principat establiren contactes amb la jerarquia de les Illes. Fet i fet, aquí el castellà substituï el llatí, amb molt poques excepcions. Fou simplement tolerada la missa en mallorquí, emprant els textos de Montserrat i Foment de Pietat, a algunes parròquies i esglésies.

Un primer redreçament s'encetà per la tardor del 1966 quan, amb el permís benèvol del bisbe Alvarez Lara, s'adaptà l'Ordinari de la Missa en català al llenguatge parlat a les Balears, es començà a publicar per fascicles el Missal d'altar (versió de Montserrat) i s'estampà a Barcelona, aprofitant ja la composició de linotípia de l'edició típica, el Ritual dels Sagraments.

Cap a la normalització

Les edicions litúrgiques han anat normalitzant l'ús del nostre català a les celebracions, si bé el pes de les primeres indecisions i dels retards encara ara és un fre per a molts.

La Setmana de Pastoral urbana del 1976 marcà una fita decisiva. Primerament perquè la preparació i celebració ja es féu íntegrament en mallorquí, cosa que no passava perquè sempre hi havia un frare o una monja —almenys un!— que deia que no entenia el mallorquí, i ja ens teniu a tots girant la llengua. Endemés, entre les conclusions s'aprovà aquesta: «La llengua de Mallorca ha d'ésser la pròpia i normal en la nostra litúrgia, tasques i documents», i també una altra deia que s'havien de revisar els horaris de misses en castellà i mallorquí per donar una major cabuda a les celebracions en la nostra llengua.

De llavors ençà s'ha anat avançant. Remarcaré els punts més sobresortints de la normalització.

Primerament, el 1978 pel febrer el Consell episcopal publicà un document: «L'Església de Mallorca i l'autonomia», prou aclaridor en l'aspecte que tractam i encoratjador de la normalització. L'abril del mateix any un grup de capellans publicava: «Davant la urgència de l'autonomia». L'any següent ja no pesà sobre els nostres llibres parroquials la castellanització del bisbe borbònic Díaz de la Guerra i es pogueren escriure en la nostra llengua. Des de la cúria diocesana es promovia així la normalització lingüística. Llàstima que encara no tinguem impresos de certificats en català; sí que ens en serveixen d'expedients matrimonials.

També el 1979 el «Boletín oficial del Obispado de Mallorca» dugué per subtítol: «Església de Mallorca», però des de l'1 de gener de 1980 porta ja aquest encapçalament: «Butlletí Oficial del Bisbat de Mallorca. Església de Mallorca». Podem afirmar que des de llavors i fins al dia d'avui, la llengua normal del Butlletí del bisbat és el mallorquí, fora d'algunes i incongruents excepcions.

Normalment són escrites en català les comunicacions que la Secretaria de Pastoral i altres organismes diocesans ens envien. Hi ha algunes excepcions. Per exemple, tota la propaganda de l'Any Sant ens ha estat remesa en castellà; també algunes campanyes d'encuny foraster o de caràcter «nacional» són divulgades entre nosaltres en castellà, fora dels casos en què ens arriben els cartells i altres mitjans publicitaris impresos a Catalunya, com per exemple, Dia del Seminari, Domund, etc.

L'any 1970 va ser fundat el Centre d'Estudis teològics de Mallorca, vinculat a la Facultat de Teologia de Barcelona. Des d'un principi es féu un esforç perquè la seva llengua normal i pròpia fos el català, cosa que oficialment ratificaran els Estatuts nous que estan a punt d'aprovar-se. En els cursos institucionals totes les classes es fan en català, i amb aquest criteri es regeix també tota la vida acadèmica. Té la seva revista pròpia «Comunicació», que surt des del 1979, i es publica íntegrament en català.

Quant a publicacions, direm que les que publiquen diverses parròquies de Mallorca o són totalment en català o bilingües. Curiosament algunes porten encara el títol en castellà perquè així estan registrades oficialment.

Una prestació remarcable que l'Església ha fet a la cultura del nostre poble és la revista «Lluc», que del gener del 1968 es publica íntegrament en català. La propietat de la revista continua essent dels PP. Missioners dels Sagrats Còrs, custodis del Santuari, però l'edició i administració corre a càrrec de l'Obra Cultural Balear. Ara és bimestral i a cada número, hi surten unes planes d'Església. És pròpiament l'única revista cultural en català que s'edita a Mallorca.

Per la Pasqua del 1977 es començà a publicar el «Full Domical. Església de Mallorca», estampat a Barcelona amb espais reservats a la nostra diòcesi. La publicació, com sabeu, és bilingüe. La part mallorquina tendeix cada dia més a donar més cabuda a la nostra llengua.

Quant a publicacions, doncs, la normalització va progressant.

Quant a les celebracions litúrgiques, la situació és gairebé normal fora de Ciutat. A Ciutat hi ha tres situacions distintes: a la part antiga, l'oposició al mallorquí sol ésser el to comú, tant

per part dels capellans com per part de la mateixa gent mallorquina, hereva de situacions passades de desprestigi de la nostra llengua. Hi ha esglésies on no es diu cap missa en mallorquí; a la Seu se'n celebra una en mallorquí cada diumenge. A l'exemple, la situació tendeix a la normalització, i l'horari dominical sol ésser meitat en mallorquí, meitat en castellà. Als suburbis, molts dels quals són gairebé integrats per immigrants, la nostra llengua sol quedar quasi totalment exclosa. Els capellans, que no són contraris a l'ús de la nostra llengua, vacillen sobre l'oportunitat de celebrar en mallorquí, no s'han decidit per encetar la via de la integració en aquest sentit —integració que l'ambient social no afaforeix gens—, si bé molts dels practicants són mallorquins. De totes formes s'estan fent passes en la normalització.

Quant a la catequesi, les passes són més retardades, encara que es va avançant. La manca de materials acomodats al llenguatge de les Illes n'és una causa. Però sobretot a la part forana la catequesi es va fent cada vegada més en la nostra llengua.

Finalment hem de remarcar la labor de «Ràdio popular», fundada pel desembre de 1959 pel bisbe Enciso, que des d'un principi, malgrat les difícils circumstàncies, ja donà proves decidides d'emetre en la nostra llengua. Tots recordam les «Rondaies mallorquines», narrades per Francesc de B. Moll amb un bon equip de col·laboradors. «Ràdio popular» ha organitzat i organitza programes d'ensenyament del català de Mallorca, programes culturals, etc., i cada dia la informació general i religiosa es fan més i més en la nostra llengua.

Per acabar, diré que les resistències no han estat molt dures. Anecdòticament s'ha alçat qualche veu per protestar, sempre en nom dels immigrants. Per exemple, a l'enquesta que precedí la darrera assemblea diocesana (setembre-octubre 1983) un grup protestà perquè alguns documents del bisbat només es publicaven en català. Qualque protesta aïllada ha sorgit pel fet que no s'usi el mallorquí popular, dialectal, i sí el literari, titllant de dominació catalanista tal fet. Més aviat la resistència que hi ha és passiva, i activa alhora: no usar la llengua pròpia del poble i de l'Església local. Ja no solen gosar dir que l'ús del castellà indiscriminat és més pastoral (!?).

A les altres Illes

Començaré per Eivissa. No hi ha molt a dir. Fora de la ciutat (vila com diuen ells), l'ús de l'eivissenc per part de l'Església s'ha

anat normalitzant després d'unes vacil·lacions inicials més generalitzades que a Mallorca.

Vila és un altre problema. Actualment no s'hi celebra cap missa en la nostra llengua. Se'n celebrà alguna a la parròquia de Santa Creu, però la problemàtica dels immigrants i dels estrangers ofegà la iniciativa. Cal reconèixer que Eivissa, vila sobretot, és envaïda literalment per gent forastera, especialment fora de l'hivern. Per altra banda, des de les altes instàncies del bisbat no es fa res per donar l'empenta per a un ús racional i pastoral de la llengua pròpia d'Eivissa i Formentera.

Menorca és la contrada dels Països Catalans on la nostra llengua és més parlada pels nadius i estadants fixos. No hi ha la invasió turística d'Eivissa ni la immigració de Mallorca. Per això, malgrat primeres i no gens justificables resistències, el català com a llengua normal de l'Església s'ha obert pas. La situació ara és aquesta: en les celebracions litúrgiques, l'ús del menorquí, del pla, com diuen ells, és gairebé normal, amb poques excepcions. A la Catedral de Ciutadella, on primerament trobà entrebancs, l'ús del català creix progressivament. Als Salesians només se celebra una missa dominical en català; cal dir que molts dels «padres» són de parla castellana. A Maó la qüestió sempre s'ha hagut d'enfrontar amb problemes més grans. A les esglésies petites és més estès l'ús del menorquí; a les grans hi va entrant.

El «Butlletí oficial de l'Església de Menorca» s'estampa majoritàriament en català. El «Full Dominical» és bilingüe, amb predomini del menorquí. Per altra banda també l'òrgan del Secretariat de joves, «Església Jove», es publica en menorquí. També cal dir que l'ús del català no sols és imposat per una clerecia, majoritàriament mentalitzada i que en els temps foscos impulsà l'ús de la llengua pròpia, primer que altres institucions, sinó que és apreciat cada dia més pel poble. És sens dubte quelcom que obre un camí d'esperança i de recobrament, que està ben a to amb la normalització que es promou des del Consell insular menorquí.

VALÈNCIA

JOSEP A. COMES

En començar aquest article sobre la normalització de la llengua catalana al si de l'Església valenciana, em sent temptat de despatxar-lo amb dues paraules: res de res. Per què dedicar més espai a aquest secular pecat de l'Església vers la llengua dels valencians, quan no s'hi veu, parlant en general, cap propòsit d'esmena? Tanmateix, com que els lectors de QUADERNS DE PASTORAL no en tenen la culpa, tractaré de dir quatre coses a fi que puguem comprendre millor aquesta situació tan vergonyosa, la qual, sols de recordar-la, em dóna enuig i fàstic. Intentaré ésser el més objectiu possible, cenyint-me quasi a una cronologia dels principals fets i documents.

I per emmarcar el treball, tal volta siga bo aclarir els termes de l'encapçalament. Si per *normalització* s'entén l'acció de normalitzar o el seu efecte, he de dir que a les diòcesis valencianes encara no és un fet normal la utilització de la llengua viva ni en la litúrgia ni en les organitzacions, activitats i mitjans de comunicació eclesials. Sols podem parlar de normalització en el sentit d'un procés de recuperació, però molt minoritari i entrebancat al cent per cent. En parlar de l'Església, cal distingir entre bisbes, capellans i seglars, perquè no tots, ni totes les diòcesis, tenen el mateix grau de participació i de responsabilitat en aquest procés i en el seu entrebancament. Per *llengua* entenem la que ens és comuna a catalans, mallorquins i valencians i que al P.V. anomenem, colloquialment, valencià. Finalment, en referir-nos al *País Valencià*, tindrem en compte el calvari que ha sofert el nostre procés autonòmic, sobretot pel que respecta a la rebaixa en la recuperació dels símbols de la nostra identitat cultural i històrica. El desgavell o desori que al respecte hem patit, i encara patim, explica, si bé no justifica, l'actitud de l'Església vers la llengua dels valencians.

La prehistòria recent (1962 - 1970)

Encara que el canemàs sobre el qual hem de brodar la normalització de la llengua és la massiva i secular castellanització de l'estament eclesiàstic, no anem a remuntar-nos a Felip V i al seu decret de Nova Planta, com tampoc a l'arquebisbe Mayoral o al cardenal Belluga, malgrat que tots dos agreujaren la castellanització en obligar el clergat a predicar, fer la catequesi, celebrar les devocions populars i dur els llibres parroquials en una llengua estranya al poble. Molt menys anirem més enrera, donat que la castellanització de l'antic Regne de València comença alguns segles abans. Començarem la nostra història per monsenyor En MarceHí Olachea, el qual, en finalitzar el Vaticà II, als grups i personalitats rellevants com En Manuel Sanchis Guarner, Martí Domínguez, Robert Moroder, Vicent Miquel i Diego i d'altres que li demanaren la missa en valencià —en aplicació de la constitució conciliar sobre la sagrada litúrgia— els va respondre que *«el vernáculo oficial de los valencianos es el castellano»*. I des d'aquest punt i hora la jerarquia eclesiàstica es va negar a la introducció de la llengua vernacle a la litúrgia, i el clergat, castellanitzat com estava de segles, tampoc no va reaccionar. El bisbe d'Oriola-Alacant, monsenyor Barrachina, va prendre la mateixa actitud; no així el de Sogorb-Castelló, monsenyor Pont i Gol.

Aquesta negativa va originar una oposició i resistència sistemàtiques que a poc a poc, i sempre dins de la seva minorança respecte a la massa eclesiàstica, van anar aconseguint alguns èxits. És de justícia reconèixer el treball realitzat per l'associació seglar «La Paraula Cristiana» que, malgrat la negativa de l'arquebisbe, empenia la tasca de conscienciar els rectors sobre el problema. És cert que ja el 1951, mossen Vicent Sorribes havia publicat un missal popular en valencià i que a la seua parròquia de Rocafort feia tota la litúrgia i la catequesi en la llengua del poble; tanmateix, sense incidència en la resta de la diòcesi. Semblava més bé com una «peça de museu» que hom podia exhibir quan convenia. «La Paraula Cristiana», però, va enllestir una campanya per tota la diòcesi exigint el dret dels laics a rebre els sagraments i a escoltar la Paraula de Déu en valencià. Fins i tot s'arribà a exhibir pancartes en aquest sentit durant la processó de la Mare de Déu dels Desemparats. Rellegint ara els comunicats, els informes i les propostes amb els quals aquesta associació, que per cert no va obtenir l'aprovació eclesiàstica fins al 1973, omplia les bústies de les cases rectorals, hom valora el tarannà filial i profundament religiós amb el qual aquells laics creients demanaven dialogar amb la

Jerarquia i hom deplora la ceguetat amb què aquesta va respondre. Més endavant, la «contestació» no serà ja tan respectuosa i filial.

Únicament quan En Rafael González Moralejo, bisbe auxiliar, va ser nomenat vicari capítular —per la dimissió de monsenyor Olaechea en complir els setanta-cinc anys— es va poder dir la primera missa en valencià a la diòcesi de València. Fou el 1968, amb motiu d'una peregrinació de rossellonesos a la Basílica de la Mare de Déu dels Desemparats. El mateix any es va dir també la primera missa en valencià al monestir del Puig, bressol del P.V. Tanmateix, s'hagué d'esperar el pontificat de monsenyor García Lahiguera per tal que les iniciatives de la base trobaren una certa acollida oficial.

De l'«Ordinari de la Missa» al «Llibre del Poble de Déu» (1971 - 1975)

L'octubre de 1972, la Junta Diocesana d'Acció Catòlica de València va publicar un estudi-circular titulat: «L'ús de la llengua vernacle en les diòcesis de la província eclesiàstica valentina (País Valencià, Illes Balears)», en el qual s'oferia un pomell de textos del magisteri eclesiàstic (des de Pius XI fins a Pau VI) referents al tema i, en una segona part més didàctica, es donava resposta i pistes d'actuació a les dificultats previsibles en l'aplicació d'aqueixa doctrina. Feia la presentació de l'estudi, en un correcte valencià segons les Normes de Castelló de 1932, En Josep Gea, aleshores bisbe auxiliar de València i actualment d'Eivissa, i comptava amb el vist i plau d'experts lingüistes com En Manuel Sanchis Guarnier, Enric Valor, Francesc de P. Moll, Avellí Flors, Ferrer Pastor i rectors com Lluís Alcon i Josep Almiñana, aquest últim delegat diocesà de litúrgia i capdavanter de la campanya anticatalana a partir de 1975.

L'any anterior (1971) el president i vice-president de la Junta Diocesana d'A.C., Vicent Ruiz Monrabal i Francesc Fayos respectivament, ja havien urgít la introducció del valencià en la litúrgia i en l'ensenyament amb sengles circulars tot emparant-se en el text de la *Pacem in terris*, que demana el respecte per a les llengües de les minories. El mateix any, gràcies a l'interès del bisbe Pont i Gol, es publicava el llibre per a la *Pregària dels fidels*, que duu aquest significatiu subtítol: «Text oficial de l'episcopat espanyol. Versió catalana adaptada per a l'ús de les diòcesis de València, Sogorb-Castelló i Oriola-Alacant, aprovada pels bisbes respectius».

Ningú no s'esquinçà els vestits per la menció de «catalana» que es feia de la versió, i l'ús del llibre a les parròquies no va crear problemes ni conflictes. Com tampoc no els havia creat l'*Ordinari de la Missa* publicat l'any anterior (1970) i que duia també aquest clarificador subtítol: «Text oficial de la Comissió interprovincial Valentino-Tarraconense, seguint l'ordenament nou del Missal promulgat per Pau VI el dia 3 d'abril de 1969; amb adaptacions per a l'ús de les diòcesis de València, Sogorb-Castelló i Oriola-Alacant, autoritzades pels bisbes respectius». Tot s'havia fet segons les normes de la Sagrada Congregació dels Ritus i del «Consilium» de Litúrgia que manaven als bisbes de les regions limítrofes que parlen una mateixa llengua posar-se d'acord i crear les comissions pertinents, per tal de fer una traducció única que respectés la unitat de l'idioma amb les menys adaptacions dialectals possibles. Els textos litúrgics per a les diòcesis valencianes no podien ser altre, doncs, que una adaptació de l'edició típica catalana, preparada per una comissió interdiocesana.

Ja hem dit que la infravaloració de la llengua materna per part del poble i del clergat era enorme. Quasi ningú no sabia llegir-la. Això va fer que les edicions de l'*Ordinari de la Missa* i de la *Pregària dels fidels* foren un fracàs econòmic tan greu que aconsellà de no editar més llibres litúrgics en valencià.

Tanmateix, el pare Pere Riutort, que des de feia uns anys col·laborava amb la comissió diocesana de Litúrgia en la difusió dels textos, va proposar, com a solució, un llibre manual, econòmic, que resolgués d'una banda la necessitat de comptar amb els textos litúrgics oficials i d'altra banda, que, en estar en mans no sols dels preveres sinó també dels seglars, accelerés la normalització de la llengua. Acceptada la proposta, començà el treball, i com que el llibre —el futur *Llibre del Poble de Déu*— havia de servir per a les tres diòcesis, els bisbes constituïren una comissió, aprovada el 14 de maig de 1973, per tal d'adaptar, revisar i publicar els textos litúrgics en llengua vernacle. El «Llibre» fou aprovat el 29 d'octubre de 1974. A la pàgina quatre diu ben clarament com s'han preparat i per qui estan aprovades les versions: «Els textos litúrgics han estat preparats per la Comissió interprovincial per a la versió dels textos litúrgics a la llengua catalana, aprovats pels Bisbes i confirmats per la Congregació per al Culte diví. Adaptació per a ús de les diòcesis de València, Oriola-Alacant i Sogorb-Castelló, aprovada pels bisbes respectius i realitzada per la Comissió interdiocesana corresponent». El «Llibre» duu, a més a més, una presentació signada per tots els bisbes del País Valencià (nominació aquesta que usa també repetidament el «Llibre»). Aleshores,

com s'explica que, en apareixer a la venda (darreries de 1975), s'armara una polèmica tan sorollosa?

Esclata la polèmica (1975 - 1980)

Hi ha raons personals i polítiques que ho expliquen. D'una banda hi ha un cert desencís de mossèn Almiñana. Ell comptava que seria elegit president de la comissió interdiocesana per a l'adaptació dels textos, però el que resultà elegit va ser Pere Riutort i d'aleshores ençà començaren els entrebancaments i les objeccions dintre la mateixa comissió. Abandonant els criteris científics, alguns membres, com els senyors Xavier Casp i Adlert, s'entestaren a introduir incorreccions gramaticals i lèxiques, amb l'argument que el poble pla les usava. En veure derrotades sempre les seves propostes per la resta de la comissió, deixaren d'assistir-hi i s'inicià la campanya anticatalanista. D'altra banda, quan el «Llibre» ix al carrer ens trobem ja en el període pre-autonòmic, i la dreta política local promou, al seu terreny, la mateixa campanya anticatalana. Més encara, el gener de 1976 en Josep Almiñana envia una circular a tots els rectors, amb paper oficial de l'arquebisbat, negant l'oficialitat dels textos i acusant-los de «catalanistes», contraris a la «llengua valenciana», etc. Durant dos o tres anys, la secció «Cartas al director» dels diaris locals es converteix en una «càtedra» de filologia, on tothom diu la seua a favor o en contra —més açò últim— dels textos. Res no havia apassionat mai tant un bon grapat de valencians com el «nom» de la llengua que ben pocs d'ells sabien parlar i escriure correctament.

Les difamacions eren tan grosses que Pere Riutort va iniciar un procés civil i canònic contra Josep Almiñana. Com que la cosa es complicava, el bisbe auxiliar, Jesús Pla, va demanar a Riutort que renunciara al procés, cosa que aquest va fer amb dues condicions: que la diòcesi es fera càrrec de les despeses econòmiques de l'edició (amb tota aquesta campanya, la venda havia estat prou minsa) i que es tornara a aprovar el «Llibre» per tal de desmentir la carta de la comissió diocesana de litúrgia i la nota un xic ambigua dels bisbes on havien dit que sols havien aprovat el «Llibre» «ad experimentum» i no tot el seu contingut. El 18 de gener de 1977 l'arquebisbe García Lahiguera publicava un decret on deia textualment: *«Los textos que habrán de emplearse en la celebración eucarística son los que con la aprobación de los cinco obispos de nuestra región se publicaron en el "Llibre del Poble de Déu"»*. El decret duia per títol: «Sobre el uso de nuestra lengua vernácula en la liturgia».

Tanmateix, aquesta pau signada a les altures ja no va ser capaç d'aturar la guerra al carrer i a dintre dels temples. A crits i a cops foren interrompudes les poques misses que a la ciutat de València es deien en valencià. Ni tan sols es respectà el moment de la consagració, perquè en ella es deia «sang vessada» i per als partidaris del «*valencianismo bien entendido*» vessar era una paraula catalana i no valenciana. Les autoritats democràtiques, tant municipals com autonòmiques, també foren insultades físicament i verbalment sota l'acusació de «catalanistes». Aquest desori es repeteix cada any el dia 9 d'octubre, aniversari de la conquesta pel rei Jaume. Més d'una vegada fou cremada la senyera, a una peregrinació catalana li fou impedita l'entrada a la Basílica de la Mare de Déu dels Desemparats, etc.

La Jerarquia s'esglaià davant aquests avalots i, amb la pretensió de ser «neutral», continuà emprant el castellà —«fins que els valencians s'acloresquen sobre el problema de la llengua»—, sense fomentar l'ús del valencià a la litúrgia ni tan sols en les comarques valenciano-parlants.

Malgrat aquesta manca de suport oficial, en molts pobles es diu almenys una missa en valencià cada diumenge i s'empra, sense conflictes, el *Llibre del Poble de Déu*. Han sorgit també aquests darrers anys iniciatives diverses que contribueixen a mantenir, en una certa base eclesial —la més esquerrana, diríem—, la fidelitat a la llengua. A més a més de l'anomenada «La Paraula Cristiana» hi ha la revista «Saó», l'única escrita totalment en català a tot l'àmbit del País (fins a l'aparició de *El Temps*), la llibreria «La mata de Jonc» de l'infatigable Pere Riutort, l'experiència monàstica de Cortixelles vinculada en certa forma a Montserrat, l'Assemblea de Servei Pastoral, a hores d'ara una miqueta desanimada, però que arribà a moure quasi un centenar de capellans. La diòcesi de Sogorb-Castelló organitzà el gener de 1979 unes Jornades de reflexió sobre «La presència de l'Església al País Valencià», on diversos professors universitaris exposaren els principals problemes geogràfics, històrics, culturals i lingüístics del País i, ajudats per teòlegs i pastoralistes, els assistents, entre els quals no faltà cap dia el bisbe Dr. Cases, tragueren les conseqüències pastorals adients. Una experiència que no s'ha fet en cap altra diòcesi.

Textos litúrgics en llengua «valenciana» busquen una aprovació de Roma (1978 - 1983)

La vinguda d'un nou arquebisbe, malgrat ésser d'origen mallorquí, no sols no ha suposat un pas endavant sinó que hom tem que el procés de normalització s'ature o, pitjor encara, prenga una direcció aberrant.

Entre les últimes actuacions castellanitzadores de les autoritats franquistes, ja en l'etapa de la transició, destaca la de donar el nom d'«Acadèmia» a un antic Centre de Cultura Valenciana dependent de «Lo Rat Penat», associació cultural que sempre havia defensat i ensenyat la unitat de la llengua catalana fins que amb les picabaralles i maniobres electoralistes es passà al bàndol anticatalanista. Aquesta «Acadèmia», creguent-se tan important o més que la Real de la Llengua Castellana, començà a dictar normes, ortografies i gramàtiques, tractant de demostrar que el català i el valencià són dues llengües distintes. Una mostra de la seua incompetència és el fet que, en un any, ha donat suport a quatre versions distintes del «Parenostre» i que d'accentuar «a gogó» tots els textos ha passat a no posar cap accent. Això sense comptar els vulgarismes, castellanismes i arcaismes que s'entesta a emprar.

Paral·lelament, una associació civil, «Amunt el cor», presidida per Josep Almiñana, s'ha dedicat a publicar, no se sap amb quin de les canviants normes ortogràfiques de l'«Acadèmia», el Missal Romà i altres textos litúrgics. Cal dir que són emprats en poquíssimes parròquies, però, de totes formes, no han estat desautoritzats per l'actual arquebisbe. Aquest s'ha mostrat poruc enfront a les acusacions dels «blaveros», que a l'inici del seu pontificat arribaren a acusar-lo de «catalanista» i a omplir d'insults les parets del palau arquebisbal. Tal volta perquè el deixen tranquil i per demostrar que de català no en té res, a poc a poc ha anat cedint a les pressions d'aquests grups, defensors del secessionisme lingüístic. Sempre s'excusa dient que «es un problema que no està clar»; a vegades diu que es tracta d'un problema polític i d'altres que cultural. De totes formes sembla que no li pareixen suficients les raons de l'«Informe sobre la llengua del País Valencià» de la Facultat de Filologia de la Universitat de València (1978), ni l'opinió dels acadèmics de la Llengua i de la Història (1975) ni la del XVI Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques (1980). En la missa d'infants del dia de la Mare de Déu dels Desemparats no empra el «Llibre del Poble de Déu» sinó altres textos gramaticalment incorrectes, fins arribar, en aquests mateixos dies, a urgir

de la Santa Seu l'aprovació d'uns textos litúrgics escrits en una pretesa «llengua valenciana» distinta de la catalana.

Duta «l'operació» amb molt de secret, tanmateix saltà a la premsa i novament ha esclatat la polèmica. Aquesta vegada, però, la Universitat i el mateix Govern Autonòmic han pres postura ferma. No hem d'oblidar que, malgrat que no siga la llei que molts esperàvem, la primera que ha publicat la Generalitat valenciana ha estat la de l'«Ús i Ensenyament del valencià», que s'atén en tot a les Normes de Castelló i encara que no parla de la unitat de la llengua (com ho fa per exemple l'Estatut de les Illes Balears), tanmateix en la pràctica l'assumeix. Quan ja a les escoles s'ensenya el valencià com cal, resulta que l'Església es decanta a favor d'uns textos gramaticalment insostenibles.

Monsenyor Roca Cabanellas, sorprès per la publicitat que s'ha donat a aquest assumpte, en un primer moment va declarar que no en sabia res, després, que es tractava únicament de la missa de Sant Vicent Ferrer i de la de la Mare de Déu. Finalment ha admès que es tracta de tots els Propis, però que ja eren a Roma el 1977, abans de ser nomenat ell arquebisbe. Tanmateix l'autor d'aquest article té còpia d'un «Ordinari de la Missa ab el poble».

La petició d'aquesta aprovació va avalada, com és preceptiu, pel president de la Conferència episcopal espanyola, monsenyor Díaz Merchán, i pel de la comissió de Litúrgia, cardenal Marcelo González. És possible, però, que Roma no l'atenga. Entre altres raons, perquè el bisbe de Castelló, doctor Cases, assessorat per filòlegs de prestigi, com ara el castellonenc Germà Colon, catedràtic de la Universitat de Basilea (Suïssa) no s'ha prestat a la maniobra. I sense la unanimitat dels bisbes de la regió és difícil que s'aprove res que afecta a tots. El d'Alacant, doctor Barrachina, segurament sí que hi faria costat, sense massa convicció, però. Com respongué el seu vicari general, don Modesto Díez, a un redactor de la revista «El Temps»: *Aquí lo hacemos todo en castellano; no tenemos ese problema.*

Al Vaticà arribaren informes i cartes, tant de dins com de fora del País Valencià, demanant la paralització de l'assumpte i fent veure l'aberració del seu plantejament. La Universitat, diverses Facultats, col·lectius de professors i alumnes, editorials, fundacions i associacions culturals, etc., s'adreçaren als cardenals Cassaroli, de la Secretaria d'Estat, i Casoria, Pro-Prefecte de la Congregació del Culte Diví. «La Paraula Cristiana» picà més alt i va escriure directament al Papa. A l'arquebisbe de València arribaren enèrgiques protestes de professors i alumnes d'Instituts, de rectors i feligresos, de la mateixa Universitat, a una representació de la qual

no va tenir més remei que rebre. Novament, la secció periodística *Cartas al director* va alçar acta de l'apassionament de molts valencians vers la seua pròpia llengua. També el cardenal de Toledo se'n va haver de sentir de grosses. El govern de la Generalitat va fer arribar a Roma la seua preocupació, mitjançant el Ministeri d'Assumptes Exteriors. Igualment, entitats i personalitats eclesiàstiques i civils de Catalunya hi prengueren part. Tothom es mobilitza al nivell que podia o que creia que podia fer-ho. No debades la unitat i el correcte ús de la llengua comuna a catalans, valencians i mallorquins és un problema que va més enllà de l'estricta àmbit eclesial i valencià.

Darrerament, l'entitat «Acció Cultural del P.V.» està confeccionant un dossier fet a tres bandes —litúrgica, sòcio-política i científica— i el presentarà al president de la Pontifica Acadèmia de Cultura. És d'esperar, doncs, que amb tots aquests esforços, l'intent secessionista s'ature. La paralització, però, no és suficient. Cal que l'Església valenciana, almenys en les comarques catalanoparlants, utilitze sovint el valencià en la catequesi i en la litúrgia i que ho faça d'una manera digna, atenent-se a les normes sobre l'ús i ensenyament del valencià actualment vigents. És trist que quan la recuperació de la llengua i el seu conreu literari a les escoles i a les universitats és més fort que mai, l'Església ignore, una vegada més, els signes dels temps i, poregosa del diàleg amb la ciència i amb les forces polítiques tradicionalment contràries, es tanque en el reducte dels grups dretans i conservadors que no volen que res canvie.

L'edició dels quatre evangelis en llengua «valenciana» rebuda a la Catedral (1984)

Per desgràcia, aquest no ha estat el darrer atemptat de l'Església valenciana contra la unitat de la llengua catalana. La història dels desgavells ha continuat. La llengua catalana ha sofert un nou atac si bé en la mateixa línia de l'anterior i pels mateixos autors.

La vespra del 9 d'octubre de 1984, «Dia Nacional del P.V.», fou presentada a la Seu valenciana la traducció dels quatre evangelis a aqueixa suposada «llengua valenciana» distinta de la catalana. Els autors, José Almiñana i Luis Alcón, coneguts capellans anticatalanistes, sense cap de títol acadèmic que justifique la seua gosadia traductora.

La presentació, organitzada per l'editorial promotora «Amunt

el cor», comptà amb la benedicció de l'arquebisbe i va ser closa amb un missatge escrit per ell i llegit pel degà dels canonges que ostentava la seua representació.

L'acte sumava per totes bandes el conegut anticatalanisme visceral característic de la dreta enyoradissa del franquisme que defensa «nuestro valenciano que nos quieren quitar» en la llengua de Cervantes. La mateixa gent que, com tots els anys el mateix dia, insultà una vegada més les autoritats socialistes i entrebancà el pas de la senyera de la ciutat de València —la del blau, ara oficialment de la comunitat valenciana— quan a les sis del matí hom tractava de pujar-la a un «papamòvil» i endur-se-la, dreta, a Alacant a presidir els actes oficials de la diada.

Allò més subratllat en l'acte de presentació fou l'aprovació que la dita traducció havia obtingut de la Conferència episcopal espanyola. Mai en la història de les arts gràfiques, des de Guttenberg fins avui, un «nihil obstat» no ha estat tan celebrat i solemnitzat. Tanmateix tothom sap que una aprovació eclesiàstica d'aquest estil sols fa referència als continguts de fe i moral, no a la gramàtica. La jugada demagògica era claríssima i molta gent va ésser agafada en la seua bona fe.

Evidentment, la reacció del món cultural i polític fou immediata. Revistes com «El Temps» i «Saó» se'n feren ressó. També «El País» i d'altres diaris. El conseller de cultura, educació i ciència, Cebrià Ciscar, intentà convèncer l'arquebisbe de l'absurditat de l'acte, sobretot ara que hi ha en marxa una campanya de la Generalitat sobre l'ús correcte del valencià. El director del departament de Lingüística Valenciana de la facultat de Filologia, Antoni Ferrando, adreçà una lletra als rectors de les universitats de València, Alacant, Barcelona, Palma de Mallorca i Autònoma de Barcelona sollicitant una presa de postura. Aquests respongueren amb entusiasme i feren saber a l'arquebisbe, respectuosament però fermament, com era d'anticientífic i aberrant beneir aquest tipus de traduccions.

No cal dir que aquests textos escripturístics, a l'igual que els litúrgics, no suporten l'examen gramatical més lleuger. Com diu Antoni Ferrando en la carta als rectors de les Universitats dels països de parla catalana, aquesta versió dels evangelis està «plena de vulgarismes, dialectalismes i barbarismes lèxics i semàntics»; escrita «amb una ortografia recent (1980), caracteritzada per la incoherència científica, sense cap reconeixement en el món de la romanística hispànica i internacional, oposada a l'ús administratiu oficial, a l'ensenyament impartit als centres universitaris i escolars del País Valencià i sancionada, per tant, amb uns criteris pastorals

insòlits en la història de l'Església catòlica». Es tracta, doncs, d'un desgavell tan gros que hom podria prendre-se'l a rialles si no amagués la intenció de continuar castellanitzant el País Valencià. Com diu Cristòfor Aguado a la revista «Saó» (núm. 66, març de 1984): «La realitat tràgica és que desllatinitzaren la litúrgia per castellanitzar-la i així i en això estem. Que no ens facen caure al parany les baralletes domèstiques. La lluita veritable, desigual, no és entre ortografies, no és una logomàquia, sinó una batalla a mort entre dues llengües: la nostra i la castellana. La resta és lingüística...»

En honor de la veritat cal dir també que la diòcesi de Castelló no s'ha sumat, ni ara ni abans, a aquesta maniobra. Preguntat per la revista «El Temps» el bisbe no volgué pronunciar-se sobre el tema —tal volta per' allò de la germanor episcopal— però el rector del seminari, diversos vicaris episcopals, el delegat de pastoral juvenil, pàrrocs i arxiprests, tots han rebutjat aquest nou intent secessionista. A Castelló ho tenen molt clar això de la llengua.

A València, hom no sap si plorar o riure. Perquè malgrat els esforços secessionistes, la versió tant dels textos litúrgics com dels evangèlics està feta en llengua catalana; pèssimament escrita, però catalana. La majoria dels capellans parlen normalment un valencià incorrecte, ple de barbarismes i castellanismes, però català sens dubte. Aleshores, a quin sant tanta fòbia a emprar i anomenar correctament la llengua que ens agermana amb catalans i mallorquins?

FRANJA DE PONENT

XAVIER BATISTE - JOSEP BECANA - VALERI BELTRAN

Una mostra representativa: Fraga

Fraga és una ciutat d'uns 12.000 habitants, a la comarca del Baix Cinca, de la província d'Osca, que es troba a 110 Km. de la capital de província i només a 25 de la ciutat de Lleida. En parlar de la seva realitat lingüística volem reflectir molt breument l'ús que s'hi fa de la llengua pròpia, la consciència lingüística que la gent té, l'existència d'un petit nucli més conscient i actiu i l'actitud de l'Església davant aquesta realitat del poble.

Aquesta modesta i breu informació pot servir de punt de referència i de botó de mostra molt vàlid i aproximat de tota la realitat lingüística catalana a l'anomenada «Franja de Ponent» (per la seva ubicació respecte al Principat de Catalunya).

A Fraga un 70 % de la població parla habitualment «lo fragatí», que és una forma dialectal del català. Com que el desenvolupament legislatiu de la Comunitat Autònoma Aragonesa tot just és incipient, no hi ha normes que regulin l'ús oficial de les llengües no castellanes que es parlen a l'Aragó. Aquesta situació ha fet pensar a alguns observadors forasters que l'ús del fragatí té un àmbit exclusivament familiar. Pensament erroni, si observem que els fragatins parlen la seva llengua pròpia a les botigues, als bars, als carrers, etc., encara que no ho fan gaire en les reunions «formals» i es pot dir que mai als actes i llocs «oficials»: ajuntament, jutjats, escoles, església, etc. Això vol dir que existeix una mena de bilingüisme estrany: unes mateixes persones poden trobar-se enraonant el fragatí pel carrer i cinc minuts més tard reunides en alguna entitat parlen castellà (i es criden mútuament l'atenció si algú d'ells es passa al català!). Fins i tot les expressions artístiques, literàries i folklòriques, tant a nivell familiar com públic, han estat sempre en castellà. Fins fa poc era impensable i estrany que un fragatí cantés en català al camp o a la intimitat de casa seva; com a excepcions es poden citar les poques cançons que han ofert la Coral fragatina o corals forasteres. Actualment, però, i sobretot des de la recent «Declaració de Mequinensa» de l'1 de febrer

d'enguany, es comença a fer alguna actuació cultural i recreativa en la llengua pròpia.

Encara que el fragatí és la llengua habitual en la comunicació oral de la major part de la població, el tant per cent que el sap escriure és insignificant, i es tracta naturalment de persones que han fet els seus estudis a Catalunya, on han après a escriure el català. La situació és tan greu que, quan un noi marxa a la mili i vol escriure a la seva família, ho ha de fer en una llengua que habitualment no parla, per un problema d'incultura.

La dificultat primordial per a normalitzar aquesta situació radica en un problema de consciència: el no reconeixement del català com a llengua mare impedeix d'escriure amb naturalitat la llengua pròpia, habitualment parlada. N'és una causa important l'anticatalanisme com a signe d'identitat aragonès, educat durant tant de temps pels cacics i pel funcionariat, que gairebé sempre ha estat de parla castellana. Desgraciadament aquest sentiment encara es troba arrelat en molta gent i fins fa ben pocs anys l'expressió «eixos catalanots», referida a tot el que feia flaire de català era pronunciada amb alguna freqüència. Sentiment que contrasta amb la freqüència de tracte dels habitants de Fraga amb els de Lleida, que es troba tan sols a 25 Kms. de distància, i que és el centre habitual del comerç, la sanitat, la diversió, etc., dels fragatins.

Actualment, però, hi ha una petita minoria (més aviat pot parlar-se d'un nucli molt reduït) que veu les coses d'una altra manera i vol obrir un camí d'esperança. Són persones conscients de les seves pròpies arrels lingüístiques i de la degradació que ha anat sofrint la seva llengua i cerquen solucions des de diferents postulats:

- individualment i en grup procuren defensar tot el que fa relació amb la parla fragatina i promouen actuacions i representacions per sensibilitzar i fer progressar les persones en aquest sentit, amb l'esperança que tard o d'hora es vagi creant un ambient més favorable;

- l'Ajuntament de Fraga, en col·laboració amb l'anomenat «Institut d'Estudis Fragatins AFRAGA», ha organitzat un curs de català-fragatí, al qual s'han matriculat vora 70 persones: s'utilitza i s'ensenya la gramàtica catalana normalitzada, i alhora se cerquen les peculiaritats lèxiques i gramaticals del fragatí;

- el mateix Ajuntament està fent gestions davant el Ministeri d'Educació i Ciència per tal d'aconseguir que el català sigui una assignatura optativa a l'Institut Nacional d'Ensenyament de la

ciutat. Actualment (octubre 1985) ja es pot a ensenyar a E.G.B. dintre de l'horari escolar si així ho decideix el claustre.

Hi ha una oposició molt forta per part del Partit Aragonès Regionalista, que considera la normalització de la llengua catalana com una pèrdua cultural, a la qual no vol renunciar, i que proposa l'ensenyament del «fragatí», del «lliterà», del «ribagorça», etc., a cada lloc respectiu, sense «contaminació catalana ni castellana» de cap mena!

Moltes altres persones pensen que el fragatí és una llengua pròpia, però amb influències del català, el castellà i àdhuc de la «fbla» aragonesa. Proposen la confecció d'una gramàtica pròpia (fragatina), i s'oposen radicalment a la «catalanització» del fragatí.

Josep Becana

En l'àmbit eclesial

Fraga pertany al bisbat de Lleida; i malgrat això, llevat de dues ocasions molt particulars, mai no s'ha intentat de predicar en fragatí o català al temple. Fou en dues celebracions que presidiren dos sacerdots fills del poble amb motiu d'un matrimoni i d'un enterrament de familiars: tot es féu en castellà, menys l'homília, que va ser en català, però després d'haver donat excuses i explicacions per tractar-se d'actes molt íntims i familiars. Malgrat tot, no faltaren murmuracions i «escàndols».

Els cultes són tots en castellà i els feligresos fan les seves pregàries també en castellà, perquè així els han ensenyat a resar el Parenostre i les altres oracions des de petits. Són bastants els fidels que es confessen també en castellà, encara que el confessor parli català, perquè estan acostumats així, i alguns perquè els sembla que l'acte és més digne i respectuós.

El principal avantatge de pertànyer a la diòcesi de Lleida ha estat l'oportunitat que passessin per la parròquia, com a rectors i corresponsables, sacerdots que parlaven la nostra llengua, cosa que ha facilitat almenys la comunicació entre feligresos i capellans en la llengua pròpia.

L'Església, davant tantes dificultats i suspicàciees dels seus fidels, no ha iniciat fins ara cap acció per a normalitzar la parla local en els seus actes i celebracions, pensant que era contraproduent i negatiu pastoralment per a la convivència i la unió entre tots.

Ara, però, des de l'assumpció per les autoritats civil aragoneses del fet lingüístic català com un patrimoni cultural d'Aragó, que cal conservar i potenciar des dels òrgans administratius, des de les escoles i des de la mateixa universitat, ha canviat radicalment el panorama i s'ofereixen camins per avançar en la normalització de la llengua del poble. I han de ser els sacerdots i els seglars més conscients els qui comencin a assumir la parla catalana dels llocs respectius per a possibilitar de mica en mica el seu ús normal en llurs actuacions eclesials. Seria un greu error històric de la mateixa Església quedar al marge o anar a remolc, com forçada, del que demana la pròpia societat a la qual l'Església ha de servir.

Valeri Beltran

Una experiència al Torricó

Cada any la Demarcació *Minyons escoltes i guies St. Jordi* de Lleida-Seu-Solsona fa una trobada de tot un dia en un lloc dels tres bisbats, on es reuneixen uns 15 agrupaments amb un total de mil persones. Crec que era l'any 1979 quan el «Boom» (així l'anomenaven) tingué lloc al Torricó, on hi ha l'agrupament «Estrella de Poniente» de Minyons Escoltes i Guies St. Jordi. A la vigília totes les branques varen fer els instruments de cara a una gran festa: Tots els carrers convertits en tallers de fusteria, jardins, gegants i caps grossos, etc. L'endemà es dedicà el matí a bastir una pila de bancs de fusta per al passeig, mentre altres equips preparaven l'eucaristia separadament: llops-daines, rangers-guies i pioners-caravelles.

Com a consiliari em vaig reunir amb un equip d'aquests últims i quatre caps (dos del Torricó i dos de fora) per parlar d'un objectiu que em semblava important: ser fidels a la llengua i a la idiosincràsia del poble en la celebració que anàvem a preparar. Vàrem, doncs, llegir les lectures del diumenge, acomodant-les a la llengua parlada a dita vila, amb l'ajut dels caps autòctons; i el mateix férem amb l'homília, que jo havia escrit per a la diada. I després d'escollir i assajar els cants corresponents, començarem l'Eucaristia.

A l'hora de la missa, els nois i noies de la vila s'anaven apropant amb els seus pares al lloc de la celebració, i vaig sentir aquest comentari d'uns joves als seus pares que vivien al mateix poble

d'Altorricó: «El mossèn i els escoltes faran la missa en la nostra parla.»

Escoltant les lectures i fent l'homilia, es respirava un ambient de silenci interessat en la concurrència, composta de gent del poble, grans i joves, i de visitants adolescents.

Aquest fet em confirmà en la convicció que:

— l'Església no ha de fer cap lluita partidista perquè el poble autòcton accepti de grat i amb bons ulls que la llengua i la litúrgia del temple sigui una prolongació de l'idioma familiar (parlo del Torricó, no sé l'acceptació a d'altres indrets);

— si no hi ha llibres aprovats per a la lectura de la Paraula, caldria que el mossèn amb un equip litúrgic del poble adaptés les lectures bíbliques al llenguatge que es parla a cada lloc;

— convé que el poble faci el seu camí i que la litúrgia estigui molt identificada amb ell;

— fora d'aquest procedir s'engendraran malentesos i sofriments.

Xavier Batiste

La Declaració de Mequinensa

El dia 1 de febrer de 1984 es varen reunir, a Mequinensa, representants dels Ajuntaments aragonesos d'Arenys, Benavárri, Bonansa, Montanúy, el Pont de Montanyana, Tolba, Saidí, Fraga, Torrent de Cinca, Mequinensa, Faió, Nonasp, Favara, Caleceit, Vallde-roures, la Codonyera i Valljunquera i una Delegació de la Diputació general d'Aragó presidida pel conseller de cultura, Josep Bada, la qual va assumir les reivindicacions dels representants d'aquests ajuntaments de la franja oriental d'Osca.

La Declaració bilingüe signada al final d'aquesta reunió és la següent:

«Assumim la rellevància històrica d'aquesta primera trobada d'alcaldes i regidors de la zona catalano-parlant d'Aragó.

Reconeixem que a la nostra comunitat Aragonesa es parlen diferents llengües i que el català que es parla a la zona oriental pertany al patrimoni cultural d'Aragó.

Refusem les denominacions despectives de «chapurreau» i altres de semblants que encara s'apliquen a la nostra llengua materna.

Declarem:

1. Que és urgent desenvolupar l'Estatut d'Autonomia d'Aragó pel que fa a la conservació i l'estudi de les nostres modalitats lingüístiques.
2. Que és urgent adoptar mesures concretes per arribar a la normalització lingüística a Aragó, i que, en el cas del català, significa acceptar com a norma la gramàtica catalana, sense deixar de banda les peculiaritats lingüístiques de cada poble o comarca.

Proposem:

1. Accelerar les gestions, davant el Ministeri d'Educació i Ciència, per tal d'assolir que el català pugui ser ensenyat com a assignatura optativa, i de moment en fase experimental, als col·legis i centres d'ensenyament dels municipis de la Franja oriental d'Aragó que ho sol·licitin.
2. Que la Diputació General d'Aragó impulsi i fomenti la producció literària autòctona i aquells estudis o tesis que s'ocupin dels problemes socio-lingüístics de la Franja Oriental d'Aragó.
3. Que la Universitat de Saragossa en els seus plans d'estudi i d'investigació tingui en compte les necessitats culturals i lingüístiques d'Aragó.

Per la nostra part, *ens comprometem* a impulsar l'ús públic del català als nostres municipis, en el retolament bilingüe de carrers i places, en bans, mitjans de comunicació, etc.

Som plenament conscients que la integració cultural i política d'Aragó no és possible sense que tots els aragonesos reconeguin com a pròpia la riquesa cultural i lingüística de la Franja Oriental d'Aragó».

Aquesta declaració no s'ha quedat en bones paraules. D'una banda, la Conselleria de Cultura de la Diputació General d'Aragó ha emprès algunes iniciatives amb vista, sobretot, a les escoles. D'altra banda, a finals de setembre va quedar constituïda, a Mequinensa, la Comissió de la Franja d'Aragó del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

ESCOLA CRISTIANA

ISABEL ESPINOSA

Si és cert que, al llarg del nostre segle, l'eix continuador de la cultura catalana es deu, en una part molt important, a accions promogudes per diversos estaments socials i entitats cíviques, em sembla oportú parlar d'una entitat, jove d'història però rica en servei a l'Església i a Catalunya. Em refereixo al Secretariat de l'Escola Cristiana, que ha contribuït en gran mesura a la catalanització de moltes escoles cristianes a casa nostra.

Aquest Secretariat, el creà el cardenal Jubany el 1977, com a fruit d'un procés de reflexió sobre «els collegis de l'Església» que s'havia concretat en el document *L'escola cristiana que volem* (1976), presentat pels bisbes de la Conferència Episcopal Tarraconense. En la redacció d'aquest document, hi havia participat un bon nombre de pares, educadors i titulars de centres escolars. La consciència de comunitat educativa anava creixent, i les escoles cristianes de Catalunya començaven a presentar un nou rostre. Volien reunir les característiques que demana un autèntic servei d'interès públic:

— obrir-se a tothom tot rebutjant el lucre i l'elitisme (*L'escola cristiana que volem*, 5.2);

— inserir-se en la realitat socio-cultural del país (ibíd., 3.2);

— amb una gestió participada (ibíd., 7.2);

— amb un projecte educatiu d'inspiració cristiana que respongui a la sensibilitat pluralista i democràtica (ibíd., 5.1).

L'«Avui» del 20 de novembre de 1977 publicava un article amb aquest títol: *Una escola cristiana per Catalunya*, i el signava el P. Francesc Riu, secretari general del Consell de l'Escola Cristiana. Hi podem llegir el següent: «No voldria passar llista a tots aquells elements que ha de tenir una escola, qualsevol escola, avui entre nosaltres. Però sí que vull assenyalar-ne un de ben concret: la seva inserció en la realitat socio-cultural de Catalunya». Aquesta inserció «ha d'ésser característica comuna de totes les escoles del nostre poble». I «si una escola es defineix cristiana, jo diria que encara amb més motiu».

Ja en *L'escola cristiana que volem* s'afirmava: «L'escola és una de les institucions més importants del país. En conseqüència, l'escola ha de tenir molt en compte la realitat ètnica de Catalunya i els condicionaments sociològics i històrics dels darrers anys, per tal que, en primer lloc, pugui recobrar la seva imatge com a poble que té la seva pròpia cultura, i, en segon terme, afavorir la integració harmònica al fet català d'aquells que provenen d'altres cultures» (3.2.1).

Després de fer al·lusió a aquest paràgraf, el P. Riu continua dient: «Tots els qui ens movem en el món escolar sabem les dificultats que això comporta avui. Ni l'actual organització del sistema educatiu ni la preparació dels educadors ni els mitjans a disposició de les escoles no ens són favorables. Hem de navegar contra corrent. Si és delicada i difícil la integració al fet català d'aquells alumnes i famílies que provenen d'altres cultures, encara és més compromesa i arriscada l'actitud d'alguns educadors que, pels motius que sigui, no han aconseguit de sentir-se a casa o no acaben de comprendre que viure i ser professionals de l'educació a Catalunya comporta avui un compromís específic que han d'assumir responsablement. La tasca no serà senzilla i ens hi haurà de posar tots».

En aquest context de revisió de la presència escolar en el nostre país, el 1979 té lloc el I Congrés de l'Escola Cristiana de Catalunya. El fruit de tres anys de camí il·lusionat per construir unes escoles fidels al seu carisma de servei es concreta en un document aprovat en l'assemblea plenària de cloenda. Els 1.167 representants dels diversos estaments de les comunitats educatives de 327 escoles manifesten llur parer sobre cada una de les 26 propostes del document conclusiu del Congrés «*Una escola per avui i aquí*». Totes assoliren més del 92 % de vots positius. Aquest document consta de tres capítols: I. Volem una escola inserida en el món que vivim. II. Volem una escola comunitat educativa. III. Volem una escola cristiana per avui i aquí. En citem textualment el número 3, que té per títol «*Una escola per a Catalunya*»:

«A la major part de les escoles de Catalunya no hi ha hagut facilitat per impartir la llengua catalana ni s'ha ensenyat la cultura pròpia del país, dificultant així la realització del dret que tots tenen a conèixer la cultura del lloc on han nascut i a expressar-se correctament en la llengua dels propis pares. Aquesta manca de sensibilitat de les escoles als valors propis de Catalunya ha impedit també a tots els qui provenen d'altres cultures d'inserir-se adequadament en el país on ara viuen i treballen.

Volem que l'escola de Catalunya s'insereixi educativament en

el propi barri, poble, comarca, ciutat i país on està situada geogràficament i així,

— s'obri a les activitats culturals del poble o barri i esdevin-
gui un instrument eficaç de formació permanent d'adults i joves;

— ajudi els alumnes i les famílies en el coneixement dels
problemes de l'entorn, oferint la col·laboració de la pròpia escola
per resoldre'ls;

— insereixi tota l'activitat educativa en el context socio-cul-
tural, a través de l'aprenentatge i l'ús de la llengua catalana i el
coneixement i el conreu dels costums i de la cultura del país;

— faciliti la integració a Catalunya de les famílies vingudes
d'altres llocs, tot respectant la seva pròpia cultura».

El 15 de desembre de 1984 —encara no fa un any— les Escoles
Cristianes de Catalunya aprovaven el document conclusiu del
III Congrés: «*La nostra proposta educativa*», és a dir, els «*Trets
bàsics del Caràcter Propi*» de les escoles cristianes. En el capítol
II relatiu a «*La identitat de la nostra escola*», concretament en el
número 7, s'afirma:

«La nostra escola vol col·laborar en el procés que ha de conduir
Catalunya al recobriment de la identitat com a poble que té una
cultura pròpia, una llengua i uns costums i tradicions.

Per això,

— descobreix els *trets propis de Catalunya* i pren cura de fer-
los conèixer a les noves generacions;

— potencia els *valors específics de la realitat catalana* en un
clima d'integració i d'obertura a tots els homes i cultures;

— insereix l'acció educativa en el nostre context socio-cultural,
a través de l'aprenentatge o l'ús de la llengua catalana i el conreu
dels costums i de la cultura del país;

— ajuda els alumnes i les famílies en el coneixement del propi
entorn, bo i afavorint l'arrelament al medi;

— facilita que les *famílies vingudes d'altres llocs* tinguin oca-
sió d'integrar-se a Catalunya sense renunciar a la seva pròpia
cultura;

— col·labora en la renovació del sistema escolar i en el millo-
rament de la qualitat de l'educació en totes les escoles del país, de
les quals se sent corresponsable i solidària.

Aquesta inserció en la realitat socio-cultural del nostre país i
el compromís de servei al poble són, també, expressió concreta
de la identitat cristiana i de la vocació evangelitzadora de la nos-
tra escola».

Després de recordar el que s'ha expressat en els documents,
algú podrà objectar: Tot això està molt bé, però ¿resta a nivell de

documents o s'encarna en la realitat? D'antuvi, cal recordar només que aquest últim document és fruit del treball de pares, professors, directius i titulars i, en alguns casos, d'alumnes d'ensenyament secundari, de 488 escoles adherides al Secretariat. I que en la votació a què es va sotmetre cadascuna de les 38 propostes, la 7, dels 1.274 vots emesos, va obtenir els resultats següents: sí, 1.243; no, 16; en blanc, 15.

Però al marge dels documents, que expressen la voluntat del conjunt de les escoles cristianes de Catalunya respecte a la col·laboració activa en el procés de catalanització, en línia amb el que ha estat habitual en l'Església del nostre país, valdria la pena de fer un repàs de les publicacions, les campanyes, els concursos, etc., que promouen moltes escoles cristianes per contribuir a la normalització del català en l'acció docent i educativa, de manera que algunes s'han fet mereixedores del Premi Baldri Reixac precisament per aquesta col·laboració.

Per acabar, recullo les paraules pronunciades pel Secretari General del Consell de l'Escola Cristiana en finalitzar el III Congrés de l'Escola Cristiana de Catalunya, un cop aprovat el document conclusiu i quan el cardenal Jubany es disposava a fer-ne la presentació oficial al president Pujol com a representant de Catalunya:

«Els qui constituïm les Comunitats Educatives de les escoles cristianes de Catalunya som cada dia més conscients de la importància que té el fet d'haver-nos decidit a participar en l'acció educativa de l'Església, però assumim aquesta responsabilitat.

Com a Assemblea que representa el conjunt de les nostres Comunitats Educatives, fem aquí presentació oficial del Caràcter Propi de les nostres escoles.

En fer-ho així, també fem públic el nostre compromís de servei a la societat i a l'Església com a escoles cristianes arrelades en la cultura del nostre temps i inserides en la realitat social del nostre país».

CATEQUESI

JOSEP M. ARAGONÈS i JOSEP BOFARULL

Secretariat Interdiocesà de Catequesi

L'ús constant del català en l'àmbit de la catequesi és una realitat adquirida de sempre. I això per estricte criteri de fidelitat a l'Església i al poble de Catalunya. O si ho preferiu, per fidelitat al principi d'encarnació del misteri salvador de Jesucrist en l'humus del poble concret. En això, la catequesi i les persones que hi intervenen com a agents d'aquesta pastoral específica no han fet res més que seguir les orientacions emanades dels Concilis de la Tarraconenense i dels diferents Sínodes de les diòcesis catalanes que volien i exigien que la «doctrina» s'expliqués i s'apregués en la llengua del país. Un exponent clar i autoritzat d'aquesta línia —i en podríem assenyalar molts d'altres— fou el bisbe de Vic, Torras i Bages. Ell deia que a Catalunya l'evangeli ha de ser predicat no sols en català, sinó a la catalana. Fins i tot en els temps més negres de repressió contra la llengua i l'esperit de Catalunya, no han mancat mai les iniciatives, moltes vegades heroiques, d'entitats i persones particulars que feien possible que els catecismes en català arribessin a les mans del poble senzill. També és veritat —estalviem-nos el triomfalisme pueril— que no han mancat desgraciadament —i encara perduren— alguns elements de l'organització eclesial, que no sols han prescindit d'aquestes orientacions d'inculturització de la fe, sinó que, fruit d'una mala digestió de doctrines pretesament salvadores i sobretot carregades de mal esperit igualitari, val més suposar que sense adonar-se'n massa, han fet el joc a l'escomesa de castellanització de Catalunya. Tot i que per pocs que siguin, en aquest ram sempre són massa i sobretot sobrers, val a dir que la immensa majoria de persones i d'esforços esmerçats en la tasca catequètica s'han mantingut fidels a la sana doctrina de l'Església i a la feligresia catalana.

Des de fa temps —gosaria dir des de sempre— les publicacions del SIC (Secretariat Interdiocesà de Catequesi) i de les diferents Delegacions Diocesanes de Catequesi de Catalunya i les Illes són en

català. Algunes únicament s'editen en català, com són els materials dedicats a la formació i la reflexió dels catequistes. Altres, sobretot els materials destinats als infants, es publiquen en edicions dobles: una en català i una altra en castellà, destinades aquestes darreres als infants de famílies immigrades, que no sols han de ser atesos degudament per la institució catequètica, sinó que sempre ho han estat, malgrat que algunes males llengües tinguin interès a escampar una brama contrària. En el cas, però, d'aquests textos no catalans pel que fa a la llengua escrita, la inspiració, l'esperit i l'àmbit cultural que ofereixen són els de casa, com ha de ser, tot ajudant a partir de la caritat i de la fidelitat a les persones i als pobles, a integrar-se plenament al país que els acull i del qual no poden ser de cap de les maneres ciutadans de segon ordre. — *Josep M. Aragonès*

Tarragona

Aquest tema és complex i demanaria un estudi profund, amb conclusions que ens durien sens dubte a revisar moltes de les nostres actuacions. Ara, però, només, puc oferir algunes impressions totalment provisionals i subjectives.

— Aquí sempre hem tingut llibres de catequesi en català, redactats des de la nostra visió; també hem seguit aquest criteri pel que fa al llibre infantil de tema religiós. De vegades ha passat, però que, en exhaurir-se primer l'edició catalana, s'ha esperat a fer-ne una reedició fins que no s'exhaurís l'edició castellana (!).

— En general a les parròquies la llengua normal de la catequesi ha estat sempre el català. Amb tot, a les parròquies grans de les ciutats, aquests darrers anys aquesta normalitat s'ha transtornat a causa de la presència, de vegades massiva, d'una població nou vinguda de parla castellana. Aquesta situació ha estat greu als barris de perifèria, on ha resultat gairebé impossible de fer passos vers la normalització lingüística, car tota la població era immigrada i en algun cas la parròquia era portada per preveres de fora.

— A les parròquies de ciutat (Tarragona, Reus, etc.) les reunions de pares dels infants i adolescents de la catequesi de vegades s'han fet segons aquests criteris: bé barrejant el català i el castellà, o bé fent una sessió amb cada llengua, o amb un resum en castellà. Les convocatòries, les fitxes i altres escrits adreçats a persones d'origen forà gairebé sempre han estat bilingües. En això s'han adoptat criteris pastorals, és a dir, s'ha volgut procurar que aquestes persones se sentissin acollides i no estranyes.

— Referent als fills petits (gairebé tots nascuts aquí) de pares immigrants, s'ha comprovat que gairebé tots entenen el català i molts el parlen; això permet d'organitzar els grups de catequesi prescindint de quina és la llengua materna. A la pregària, com és natural, apareix espontàniament la llengua de la família.

— Aquests darrers anys s'ha notat una certa agressivitat contra el català per part d'alguns adults de famílies immigrades, els quals protesten perquè en algunes reunions de pares no se'ls parla en castellà.

— Però també es dona el cas —i no és rar— de pares de parla castellana que demanen per al seu fill el llibre en català.

— Molts preveres demostren inseguretat quan es plantegen situacions conflictives en aquest camp; no és que dubtin que la llengua pròpia és el català, però a la catequesi (i suposo que també a la litúrgia, i a la pastoral en general) massa sovint parlen en castellà. Això potser és degut a un cert sentit de «botiguer» que tots tenim... De vegades es parla en castellà sense necessitat, car se suposa que una determinada persona no entén la nostra llengua quan potser l'entén.

— En algun cas, per la primera comunió, en lloc de celebrar unes misses en català i unes altres en castellà, s'han fet totes les celebracions bilingües, cosa que s'ha presentat com un avenç en la normalització. Aquest criteri ha merescut l'aprovació de les famílies de parla castellana, però, en canvi, les protestes de moltes famílies d'aquí.

— També es dona el cas de catequistes de parla castellana que no entenen la nostra llengua, o que no s'esforcen gaire a parlar-la. També d'entre els catequistes d'aquí n'hi ha que no afavoreixen gaire aquesta normalització per una atenció equivocada a les persones, deguda tal volta a una formació i a un ensenyament en castellà rebuts a col·legis de religioses i a una explicació de la història molt manipulada.

— Es podria demanar a la Conferència Episcopal Catalana que prengué part en aquest assumpte, tot declarant que la catequesi i l'ensenyament de la religió, tant a les escoles confessionals com a les escoles públiques, es facin en la nostra llengua. La raó és que l'Església d'aquí no té altra llengua, i la catequesi i l'ensenyament de la religió han de portar a la comunitat i a la vivència i a la celebració de la fe en aquesta comunitat.

— Aquests aspectes han de ser aclarits particularment a les trobades de formació dels catequistes, a l'Escola Diocesana de Catequistes i a les trobades de capacitació de professors de religió.

— *Josep Bofarull*

QÜESTIONS

LA LLENGUA DE L'ESGLÉSIA

RAMON MASNOU

La font dels problemes

Des de la Pentecosta, l'Església parla a la gent, en nom de Jesucrist, d'acord amb les necessitats dels qui escolten. Com ho feia Jesucrist. L'Església ha guardat bé aquest criteri com una herència valuosa. Ella sap que el fi per al qual parla és el que vol el Senyor: evangelitzar. Si s'hi posen altres objectius, és que hi ha error dels qui parlen o dels qui els instrumentalitzen. No cal dir que la feblesa, la curtedat de vista o la murrieria dels homes poden aconseguir fer parlar persones d'Església d'una manera manipulada. I s'ha fet prou vegades.

Això vol dir que quan hi ha problemes en la qüestió de la llengua de l'Església no sol ser per motius evangèlics ni eclesials sinó

per altres que no s'hi assemblen gens. En el sentir i la praxi de l'Església hi ha idees clares: per a predicar l'evangeli o per a pregar, cal que el qui escolti o el qui pregui entengui bé allò que s'escolta o es prega. I no solament que ho entengui sinó que s'hi trobi bé, és a dir, que no hi trobi entrebancs ingrats que enutgin o pertorbin l'ordre i el profit del llenguatge. La veritat, peixuda als fidels, collida de la Paraula de Déu, no passa per Babel sinó per Pentecosta.

El joc de Babel no costa gaire de fer-lo quan els homes van massa per les seves. Tanmateix, ja no es fa entre nosaltres el miracle pentecostal; cal aconseguir el mateix resultat sense el miracle; n'hi ha prou amb bona voluntat, seny, preparació i carença de segones intencions. És a dir: cal fer-ho veritablement amb la llengua de l'Església. I quina és la llengua de l'Església? La llengua de l'Església, en totes les seves manifestacions, és sempre la llengua del poble, la seva, no la del qui en parla una altra de diferent. El qui en parla una altra, si no sap la del poble, val la pena que l'apregui, que això és també una manera de «fer-se tot per a tots».

En això, els problemes, com dèiem, solen venir per culpa de la política. La política sol anar sempre a la seva, i no té escrúpols quan li passa pel cap d'escantonar l'ordre lògic de les coses, a l'hora d'evangelitzar. Hi ha experiències abundants d'aquest fenomen que s'ha efectuat de vegades sota pressió de lleis injustes d'un Estat, o per actuació de persones que es creuen prou il·luminades per a fer passar la seva parla per llengua de l'Església.

No hi ha cap llei de l'Església que mani de predicar o fer catequesi en llatí —que és la llengua oficial de l'Església— ni en cap altre idioma oficial del món. L'Església vol que es parli de Déu als fidels en la llengua que ells entenen i parlen, que és la que els farà més bé. Escoltar una prèdica que no entens, o dita amb una llengua que no et fa cap gràcia, és un petit fer. Jesucrist, que mava la gent, que sabia de dret i de pedagogia, parlava com la gent. Doncs, bé; com ho faria si parlava a gent de la nostra terra? No crec que parlés castellà enlloc, fora, potser, del cas d'algun tocom on només hi hagués gent de parla castellana o n'hi hagués majoria; o potser ho faria una estona de cada manera, perquè Jesucrist fa servir la mateixa llei per a uns que per a altres. A més, cal suposar que igualment ho faria al centre de Barcelona, que a Sant Baldiri de Gratallops o a l'escola de més anomenada. Com ho faria només en castellà a Salamanca o a Valladolid, fora del cas en el qual a Salamanca hi hagués un auditori només de catalans.

L'unitarisme lingüístic

A Catalunya, ara, sembla que hi ha poca gent que no entengui el castellà; però sabem que, quan encara hi havia molta gent que no l'entenia, hi havia igualment la dèria, no pas massa clarament evangelitzadora, de predicar en castellà, a casa nostra. Allò que empenyia el legislador, quan feia lleis restrictives, o les persones que pel seu compte predicaven en castellà, ben segur que no era pas l'èxit de la Paraula de Déu —a no ser que fossin lluscos— sinó que era la seva obsessió política, que creien justificada pel bé comú, amb vista a aconseguir l'unitarisme lingüístic en bé de l'unitarisme estatal. Em guardaré prou de judicar la seva consciència; els fets, però, sí que són injustos i censurables. Per a ells, tanmateix, el desig d'assolir que la llengua oficial es fes mestressa a Catalunya, i el català es perdés o es quedés a la cuina fins que de la cuina i tot, a còpia de desprestigi, el traguessin, era una obra bona de patriotisme. I els catalans tenien el deure patriòtic de deixar-se matar la llengua pacíficament —que ben just va venir.

Al centralisme unitarista de l'Estat, des d'un temps determinat, ben conegut en la història, les llengües nacionals, que els seus estimen com la nineta dels ulls, sempre li han fet nosa, creient que eren un element pernicios per a la unitat d'Espanya. A altres països, més avançats, no ho veuen així, perquè saben que la veritable unitat d'un país no s'aconsegueix amb empentes unitaristes amoïnoses, sinó amb la riquesa de la varietat correctament respectada. Aquesta actuació assimilista de l'Estat, filla d'una convicció tan ferma com equivocada, ha durat segles, i no ha passat pas encara a millor vida ni de bon tros; però cal reconèixer que ara, força gent que pensa, ja no ho veu d'aquesta manera, almenys tan clar, sinó que s'adona que els valors de cada poble diferenciats han de ser respectats, i s'han d'estimar i tractar com a valors reals que són, que ho són tant com els altres valors de la nacionalitat hegemònica de l'Estat. La paraula de Déu és com la pluja que ha de caure sense discriminacions, tant en el contingut com en el serviment. Tothom té el dret, que Déu li ha donat, de sentir-la amb les seves orelles i d'assaborir-la amb el seu paladar. Ni els governs ni les persones ni els càrrecs no tenen el privilegi, de part de Déu, de servir-la al seu gust en comptes del gust dels «consumidors».

Els nacionalismes d'Estat, que solen ser dominadors i fàcils a disposar dels drets dels altres, tenen per cosa molt seriosa, i s'hi veuen segurs, que la unitat de l'Estat exigeix la unitat de la llengua. És sorprenent la seguretat amb què actuen, com si la impo-

sició de la seva llengua als altres fos una actitud raonable de generositat. Aquesta infundada seguretat els dóna atreviment per a sortir-se del camp civil i ficar-se al camp religiós. Ací, no cal dir que parlem d'aquest segon camp. És a dir, parlem de la llengua de l'Església.

Podríem dir que l'Església posseeix dues llengües; la llengua de l'estudi, dels documents, de la història, del Concili, dels investigadors, i aquesta és la llatina, mare de les altres, que és conservada amb benevolència per l'Església pels serveis que ha fet i fa encara. Aquesta llengua «sàvia» no implica gaire relació amb els fidels. En canvi, la llengua interrelacional, la del tracte de tu o tu amb la gent, aquesta no és ni pot ser altra que la natural de cada país que la té per seva i no és la dels altres, de la qual està gelós com cada nació s'estima la seva. Aquest és l'ordre més racional: és l'ordre que ensenya i practica l'Església. Si hi ha persones d'Església que no pensen així, és que no pensen d'acord amb el desig de l'Església.

Abans que Catalunya s'incorporés a la unitat espanyola, aquests problemes no hi eren. Les coses aleshores es feien d'acord amb l'ordre del seny. En aquell temps a ningú no se li devia acudir de predicar en castellà o en francès, que eren les llengües dels veïns. Els problemes han vingut després, no per culpa de la incorporació, sinó de la política o més ben dit dels errors d'alguns polítics. I aquests errors han durat segles, i, si per això ha patit el país, també ha patit l'Església.

Testimonis d'Església

Llegint els documents vells de l'Església, especialment els decrets dels concilis de Tarragona, es pot veure com els bisbes, durant el temps de la decadència, quan s'anava imposant la llengua castellana en la predicació i la catequesi, manaven que es fessin en català, i no al·legant raons de política o de patriotisme, sinó «el bé de les ànimes». Ho suposaven un deure seriós en l'exercici del qual calia «obeir abans Déu que els homes». Sant Antoni Maria Claret, el B. P. Francesc Coll i d'altres predicadors esdevinguts famosos, quan predicaven en català a Catalunya, sabien prou el que feien, i el P. Claret fetejava els predicadors castellanitzants dient, tal com se li atribueix, que mentre els predicadors predicaven en castellà les ànimes es condemnaven en català. El bisbe Lòpez Pelàez, que no era català, el bisbe Morgades, el bisbe Torras i Bages, el cardenal Vidal i Barraquer i d'altres no van fer pas compliments

per dir que una cosa era la moda i l'altra el deure. Els Papes dels últims temps, sobretot Pius XII, Joan XXIII, Pau VI i ara Joan Pau II, ho han deixat ben clar que als països de minories ètniques i als països de missions, es respecti sempre la pastoral normal, que ha de ser en tot moment respectuosa envers la cultura de cada país.

A Catalunya, durant els segles d'incomprensió de part de l'Estat, sobretot en determinades ocasions, hi ha hagut tres circumstàncies que han fet mal a la llengua catalana i han posat confusió al cap de força gent. La legislació unitarista, més forta o no tant, segons els temps; l'acció d'aquelles escoles en les quals els mestres pensaven com l'Estat i no com l'Església; i la pressió social dels mitjans de comunicació, premsa i espectacles. Els qui tenen el mèrit i la glòria d'haver conservat la llengua són el poble senzill de la muntanya i del pla, els literats i poetes i l'Església amb la seva predicació, catequesi, litúrgia, pràctiques de pietat, cants religiosos i amb les seves publicacions. Aquests han mantingut sempre viva la llengua, descomptant-ne les errívols excepcions que d'alguna manera confirmen la regla: l'Església parla als fidels com el poble perquè la paraula de Déu demana intimitat, goig i facilitats planeres. Les peces postisses no fan.

Alguns consells pràctics

I donem-ho per acabat. No he dit res de nou. Només he volgut reafirmar que la llengua de l'Església a Catalunya és la catalana: que si algunes persones d'Església no ho entenen així, obraven només a títol propi. L'actitud de l'Església és ben concreta.

Ara potser aniria bé de recordar alguna cosa sobre el mode d'esmerçar la llengua de l'Església; no tenim, però, espai. Podríem dir, per exemple, que quan es prediqui no es tényeixi gens la prèdica de color polític; de vegades pot ser fàcil i temptador de fer-ho: la paraula de Déu no és per a això. Es podria recordar també que quan es predica, no s'empri un llenguatge rebuscat i florit com si es parlés a un cenacle de cultes i lletraferits. Mireu Jesús com parlava a publicans i mestres de la Llei. Tampoc no es pot perdre de vista que s'ha de parlar correcte i no massa d'estar per casa: hi ha un llenguatge net i natural que no ofèn ni les persones cultes ni els qui amb treballs han pogut acabar l'E.G.B. Aquell que tingui problema d'immigrats cal que estudiï bé el seu cas a fi que faci de debò llengua de l'Església a uns i altres; que no faci cops de cap poc pensats que ofenen, i es recordi que la caritat

està per damunt de tot. El problema tanmateix no és gens fàcil i difícilment se sol resoldre a gust de tothom; però cal serenor i caritat a l'engròs a fi de resoldre'l com menys malament millor. Mai no s'hauria de sentir cap queixa raonable d'un fidel que creu deficient un sacerdot en cosa de llengua, quan parla de Jesucrist i de l'evangeli. I tothom sap que de queixes d'aquestes se n'han sentit. La llengua de l'Església sempre ha d'estar sotmesa a unes lleis d'estètica que no són intranscendents ni ridícules sinó importants. Quan parlem nosaltres, en ministeri, és com si parlés Jesucrist. No s'hi val a fer-lo comprometre.

Potser algú esperava d'aquestes ratlles, una llista de fets, anècdotes, dades d'història recent o peripècies galdoses. Prou que potser n'hi hauria un llibre; però penso que això té poc interès pastoral: sempre perilla de ferir uns o altres. Val més pensar en el futur i en les exigències de la responsabilitat pastoral. Pel que fa als meus records personals sobre aquest tema, penso que encara tenen més poca importància. Només he mirat de ser fidel a l'Església, al meu país i als mestres. L'anècdota i la casuística ja queden molt lluny.

EL SERVEI DE L'ESGLÉSIA

FÈLIX MARTÍ

Condicions preliminars

No podem passar per alt la pregunta sobre el tipus d'Església que s'hauria de construir perquè pogués oferir a la societat civil un conjunt de serveis valuosos. La mateixa existència de l'Església serà bona o dolenta des del punt de vista de la societat catalana en funció de l'autocomprensió pròpia de les comunitats cristianes i de les estructures eclesiàstiques que les configuren públicament. Si els grups cristians i els seus caps es volguessin constituir en una organització dominadora des del punt de vista polític, econòmic o cultural, difícilment podrien apreciar-se uns serveis que no serien altra cosa que unes aparences tramposes. Si els cristians i els seus representants es defineixen com a humanitzadors i alliberadors, llavors ja es pot parlar del seu servei al conjunt de la societat.

L'Església Catòlica viu una etapa de dubtes respecte a la seva articulació amb el món. Els cristians han d'optar entre un model de desconfiança en els humanismes, o sigui de recel envers la raó, el desig i les utopies socials, i un model de simpatia radical i d'encoratjament de l'aventura humana que en una perspectiva superficial sembla reductiu per al missatge intel·lectual i moral cristià, però que en el fons universalitza el fet cristià. L'Església oficial s'ha decantat clarament per la primera opció, però una part important dels cristians no han renunciat a la segona. Encara que a curt termini la primera opció aconsegueixi èxits notables, la naturalesa del missatge cristià anirà donant pas, altra vegada, a la segona opció. El Concili Vaticà II no va prendre una orientació equivocada. En tot cas, no va preveure prou bé les oposicions i les reticències que provocaria la seva encertada orientació.

A Catalunya, majoritàriament, els cristians han evolucionat en la perspectiva del Vaticà II. El poble i els bisbes han viscut admirablement la superació de velles malalties de mala relació amb la societat civil. El record dolorós dels anys de guerra civil i els

exemples d'actituds tan clarividents com la del Cardenal Vidal i Barraquer han ajudat a reinventar unes relacions noves amb la societat catalana. Es pot dir, en honor a la veritat, que en l'adveniment de les llibertats democràtiques i en l'obtenció de l'Estatut d'Autonomia la responsabilitat dels cristians ha estat molt notable. L'Església Catòlica ha contribuït de manera decisiva a modernitzar la nostra societat. Paradoxalment, una institució que encara té pendents reformes per a democratitzar les seves estructures i per a acceptar de cara endins el tarannà cultural modern ha protagonitzat, al costat d'altres forces, una de les transformacions polítiques i socials més importants per a Catalunya en el segle xx.

A Catalunya, per tant, s'ha de fer tot el possible per a mantenir aquest model d'Església que ha inspirat les noves relacions amb la societat civil. Els cristians ja no haurien de tornar a pensar en l'Església com a únic àmbit de la veritat, ni com a acaparadora de la consciència moral, ni com a legitimadora d'opcions socials i polítiques. L'Església no ha de tenir cap intenció de dominació i els seus gestos no han de provocar cap sospita per la seva ambivalència. Ben al contrari, l'Església ha de fer costat a tota veritat; a tota consciència moral, a tot combat a favor de la justícia i de les llibertats. L'Església ha d'inspirar i animar la creativitat en tots aquests àmbits precisament quan hi ha senyals de cansament i de descoratjament. L'Església ha d'explicitar la seva vocació de servei a la humanitat i a la humanització abans que servir-se a si mateixa. Si aquesta opció de fons queda assegurada, podem parlar d'alguns serveis específics.

Al servei dels països catalans

La nació

La política imposa les seves prudències verbals i els seus ritmes operatius, però la societat civil sap que nosaltres tenim vocació d'autodeterminació. Catalunya i els altres països catalans, en la mesura que ho vulguin, constituïm una nació. La història d'aquesta nació, com totes les històries, està plena d'il·lusions i de frustracions. Avui torna a néixer una il·lusió. Amb la nova situació democràtica es va configurant un projecte de plena autonomia i d'alliberament nacional. Definir-ne el model precís i el ritme correspon a les formulacions de cada partit, però la dinàmica general pertany a la societat com a globalitat. Avui les generacions més joves es descobreixen il·lusionades i generoses per a un pro-

jecte nacional. Benaurats els pobles com el nostre que després de cada opressió tornen a aspirar a la llibertat i marginen els escèptics i els cansats.

Als Països Catalans l'Església ha d'acompanyar aquesta il·lusió. Els camins de la llibertat i de la fraternitat són ja els camins de Déu. La dignitat nacional és una de les dignitats que corresponen als fills de Déu. La llarga marxa cap a l'autodeterminació, la lluita pel reconeixement de la nostra identitat col·lectiva i el desafiament que suposa saber-nos autogovernar són les aventures més nobles que tenim al davant. Els cristians reconeixem en aquestes aventures la presència de l'Esperit de Déu que ens mou sempre cap a noves fites de llibertat i de fraternitat. Sense ingenuïtat, o almenys només amb la necessària, hem d'estar al bell mig d'aquest procés perquè nosaltres som dones i homes d'aquest col·lectiu que està despert i que té al davant una gran oportunitat històrica. Una part important d'aquesta dinàmica es realitzarà en el camp de la normalització lingüística. Com que la nostra llengua viu entre dues altres llengües molt potents políticament i culturalment, hem de fer un esforç especial en el camp lingüístic. L'Església com a institució haurà de decantar-se inequívocament a favor de la normalització lingüística.

El servei de l'Església en aquests camps hauria d'ésser multiforme. Per una part, complaure's amb els cristians més actius políticament i culturalment a favor dels Països Catalans. Eventualment prestar a aquests animadors els mateixos serveis que generosament es van prestar als que en època recent lluitaven per les llibertats democràtiques i per l'estatut d'autonomia. Per altra part, la institució eclesiàstica també ha d'atrevir-se a viure profèticament l'opció a favor de la cultura i de la nació catalanes. En el camp de la llengua se li ha de notar la militància. No ha de conformar-se amb una adaptació sociològica a l'entorn lingüístic, sinó que ha d'afavorir la catalanització de tots els immigrants de bona voluntat. L'activitat pública de l'Església ha d'ésser normalment en català. En el camp de les relacions amb les altres esglésies de l'Estat i amb la Santa Seu ha d'aconseguir estructures realment autònomes. Ara les estructures civils dels Països Catalans permeten unes experiències molt més autonòmiques que les corresponents del camp eclesiàstic. Això és escandalós i s'ha d'invertir la situació. S'han de fer passos efectius cap a la conferència episcopal dels Països Catalans.

La veritat

Tan important com l'opció lingüística és l'opció cultural general. El tarannà dels nostres pobles és il·lustrat. En les dècades darreres s'ha aconseguit, a causa de la prosperitat econòmica, una notable extensió de la cultura. No hi ha discontinuïtat entre cultura popular i cultura dels savis. Com a töt Europa, la nostra cultura és racionalista, postcrítica i decantada cap a la tecnologia. Els nostres conciutadans consideren el saber un dels seus patrimonis irrenunciabls. En aquest context aprecien una Església també il·lustrada i oberta culturalment. L'Església no solament no ha de fer costat als dogmatismes, sinó que ha de contribuir, des del seu propi missatge, a crear un clima on sigui difícil mentir i manipular ideològicament. La paraula desinteressada, rigorosa i valenta de l'Església, a tots els nivells, pot ésser en els propers anys un servei extraordinari contra els tòpics i les mitges veritats que no són prou alliberadores.

L'extensió de la cultura no ha assegurat automàticament l'objectivitat dels criteris i de les informacions. La veritat esdevé accessible, però molt manipulable. Les indústries de la informació decanten les idees i interpreten la realitat en funció dels seus interessos i dels seus instrumentals tècnics. L'accés a la veritat i a la informació s'ha de poder fer amb garanties d'objectivitat i de no manipulació. Una Església desinteressada de si mateixa i apassionada per la veritat pot contribuir a fer aquest servei. Crec que l'Església pot arribar a ésser en les nostres societats una de les instàncies menys ideològiques i més desinteressades. Crec que pot fer sorgir d'ella mateixa una extraordinària passió per la veritat, de la mateixa manera que s'ha descobert apassionada per la justícia en aquests darrers anys. Naturalment no podria fer aquest servei si ja d'entrada l'Església volgués presentar-se com la posseïdora de la veritat. Només tindrà credibilitat si també cerca la veritat.

La persona

Els Estats moderns, sense proposar-s'ho, envaeixen el món personal. El control dels ciutadans augmenta sense que els sistemes de defensa de les llibertats i de la vida privada es perfeccionin al mateix ritme. Ens condicionen els sentiments, les ires, les festes, la consciència. Però no hi ha persona sense un àmbit inaccessible al poder. Les religions existeixen per a indicar que Déu fa inviola-

ble aquest àmbit personal i per a defensar la consciència en front de tots els poders. L'Església ha de defensar les persones. Totes les persones són sagrades. També els malfactors. També els enemics. No es pot matar ningú, no es pot torturar ningú, no es pot forçar ningú. Tenim dret a les nostres idees, tenim dret als nostres sentiments, tenim dret a les nostres festes. L'Església ha de lluitar a favor de la protecció i el desenvolupament de les llibertats de les persones. En aquest sentit, l'Església ha de saber afrontar tots els poders establerts perquè tots tendeixen a controlar els espais d'autonomia personal.

En un país com el nostre, tan poc acostumat a les llibertats, tots els esforços són pocs per a consolidar i fer créixer l'autonomia de les persones. Ja sentim veus que es queixen de la permissivitat. Vénen de persones i instàncies que temen la nostra llibertat intel·lectual i moral. Ells voldrien decidir per nosaltres el que ens convé pensar, estimar i decidir. Fins i tot què podem somiar. L'Església fa un servei completament diferent. Defensa les nostres llibertats i fa més ample l'àmbit secret de la nostra vida personal. En aquesta època de violacions fàcils de la nostra consciència, hem de trobar en l'Església tota la disponibilitat necessària per a establir paradigmàticament un tracte interpersonal profundament respectuós i per a frenar les tendències totalitàries de la maquinària social. El respecte a les persones és la via que permet el reconeixement i l'estimació de la diversitat. La pau de debò suposa l'acceptació de la diversitat. L'originalitat de cada persona és l'explicació de la diversitat.

Indicacions complementàries

Hi ha massa agressivitat en la vida política. Les campanyes electorals no tenen el to que voldríem. Els atacs personals desprestigien tota la classe política. La utilització de la mentida crea molta desconfiança en el poble. Tot això ens passa perquè encara en sabem poc. Només fa deu anys que hem recuperat la democràcia. De tota manera, hem de reconèixer que no ho fem prou bé. La societat demana una formalitat política de més qualitat. Als Països Catalans no ens podem permetre tensions tan agressives. Entre les forces catalanes s'ha de poder trobar acord en els punts essencials que ens afecten com a nació. Encara no som una nació lliure i necessitem sumar esforços. L'Església ha de contribuir a fer possible un joc polític més honest i més obert. Hi ha cristians a tots els partits i grups polítics. Que lluitin contra el sectarisme.

Que pensin més en el país que en el seu grup. Que no es permetin utilitzar males arts ni ho permetin als seus companys. Que lluitin contra la passió cega pel poder. Que no utilitzin el poder sinó com a servei. Que l'Església sigui, en aquesta hora, factor d'unió i no de divisió. Que no es deixi embarcar en cap sectarisme.

Un altre servei que ha de fer l'Església és incrementar l'obertura d'aquesta societat a les altres societats més necessitades. Recordar a tots els ciutadans que som humans si ens fem solidaris de totes les persones humanes sense límits en l'espai i en el temps. Convivim, ara mateix, amb molts milions de persones explotades econòmicament i políticament. Només exercint una solidaritat concreta amb els pobres esdevenim realment humans. Totes les societats riques tendeixen a aïllar-se i a solucionar només els problemes de l'entorn més immediat. L'Església ha d'insistir en la solidaritat internacional i ha de reclamar al si de les societats poderoses la conversió de les estructures que ara es revelen incapaces d'establir una justícia internacional mínimament satisfactòria. Per sort als Països Catalans l'Església ja s'ha començat a moure en aquesta direcció. Possiblement poques institucions poden afavorir com l'Església una maduració de la nostra consciència internacional.

Tots aquests serveis de l'Església no constitueixen un esquer per a fer empassar després l'ham que vincularia els ciutadans a l'Església o faria acceptar les afirmacions bàsiques de la fe cristiana. Tots aquests serveis són gratuïts i tots ells són comportaments naturals dels cristians i de les comunitats eclesiàstiques. No hi ha ni ficció ni interès. El que pot passar és que la nostra companyia susciti interrogants sobre l'origen dels nostres comportaments. La recerca explícita de Déu és un do de Déu. Si ens interpel·len sobre el nostre Déu, llavors intentarem parlar-ne.

Aquest és el servei més delicat de tots: acompanyar cada persona en l'itinerari cap al misteri de Déu. Hi ha moltíssimes caricatures de Déu. Nosaltres mateixos no estem del tot lliures de fantasmes que ens amaguen la vida de Déu. En societats com la nostra, que han estat culturalment marcades per experiències de cristiandat, no és gens fàcil indicar una presència de Déu que no sembli arqueològica. Per altra part, el desig de Déu és molt fort en cada persona i Déu és constantment expressiu. Ha de poder passar als altres allò que ens passa a nosaltres: Déu és conegut per cadascú de nosaltres amb un nom propi, de la mateixa manera que Déu ens coneix amb el nom original que només sap pronunciar qui ens estima. L'Església és una fabulosa experiència de relacions entre Déu i les persones humanes. L'Església és memòria

i promesa. Oferir honestament la memòria i la promesa de Déu és el servei més alt que pot fer l'Església. Els neguits més radicals del nostre temps apunten a la qüestió de Déu. L'Església, seguint els passos de Jesús, aprenent a morir i a esperar la resurrecció, ha de servir paraules i gestos reveladors de la vida de Déu.

CONTRIBUCIÓ DE L'ESGLÉSIA

JOSEP M. AINAUD DE LASARTE

A Catalunya, l'Església pot contribuir eficaçment a la justa i necessària normalització lingüística. Avui, després de l'aprovació de l'Estatut i de la Constitució, ja no es pot dir que entrem en un camp «polític».

En primer lloc, cal que la llengua pròpia de l'Església a Catalunya sigui la catalana. Les declaracions episcopals en aquest sentit, fetes fins i tot en moments en què no era fàcil proclamar-ho, cal que tinguin tota la seva aplicació pràctica.

Cal no oblidar mai que la llengua catalana és l'única llengua pròpia de Catalunya. Per raons pastorals, pot ser convenient fer-ne servir d'altres en atenció a la llengua pròpia dels fidels, però sense crear cap mena de confusió.

Per tant, cal que en tots els Seminaris —i en tots els centres de formació de l'Església— es donin els cursos de llengua i de cultura catalanes que permetin una sòlida cultura arrelada al país. Els clergues i religiosos que es traslladin des d'altres diòcesis a Catalunya, cal que aprenguin la llengua i la cultura del nostre poble, si de veritat s'hi volen integrar i volen exercir degudament el seu ministeri, tal com ordena el Codi canònic.

La predicació, normalment s'ha de fer en llengua catalana, i cal que s'esmenin els abusos i les omissions actuals, massa abundants. Comproveu, per un moment, la situació a Lleida, Tortosa i fins i tot a Manresa o a la Seu barcelonina. I no cal dir d'alguns ordes religiosos que en aquest aspecte són simples elements de colonització cultural castellana. O francesa, si parléssim de la Catalunya Nord.

Les publicacions i els fulls pastorals, han de superar, progressivament, la situació actual de bilingüisme «fifty/fifty», per a donar a la llengua catalana el lloc preeminent que li correspon, com a llengua pròpia del país.

I sobretot, tot això fer-ho de cor i de bona gana. No perquè ho manen determinades lleis humanes i religioses, sinó perquè és bo i és just. Construir una societat en llibertat, vol dir estar sempre al servei dels homes.

PER UNA NOVA ESTRUCTURACIÓ DE LES DIÒCESIS CATALANES

JOAN SOLER I AMIGÓ

Un dels temes més importants per al nostre país i que més debat i interès promouran durant el quadrienni de la present legislatura del Parlament de Catalunya serà, ben cert, l'ordenació territorial, un tema viu i complex, en què criteris polítics, geogràfics, històrics, socio-econòmics, culturals —i fins i tot sentimentals— entraran sovint en discussió, argumentació i enfrontament.

En aquest context, dic que també seria una avinentesa que l'Església replantegés la seva divisió territorial diocesana, que data, gairebé intocada, incòlume, de més d'un milenni, i que s'ha mantingut per damunt de qualsevol mena de manipulació territorial político-administrativa que hagi sofert el nostre país, de tal faisó que eclesiàsticament continuen pertanyent a la Tarraconense —que seria com dir, eclesiàsticament, Catalunya— terres que avui són d'Osca i Saragossa (de la Ribagorça, de la Llitera, del Baix Cinca), adscrites a la seu de Lleida; i contrades del País Valencià (del Matarranya, del Baix Maestrat), depenents de la seu de Tortosa; a més d'Andorra —país amb Estat propi—, corresponent a la Seu d'Urgell no sols eclesiàsticament sinó políticament i tot sota la seva mitra. És a dir, que la divisió territorial eclesiàstica ha romàs intacta fins i tot davant l'escomesa provincialista de Javier de Burgos, l'any 1833, que encara avui el nostre país pateix, malgrat el règim d'autonomia.

Tanmateix, el fet de plantejar una reordenació de les diòcesis no obeeix a una simple conveniència de seguir els propòsits político-administratius del país: no costa gaire d'entendre que a una divisió territorial tan vella com l'eclesiàstica li pot convenir d'adaptar-se a la realitat sociològica, demogràfica —i fins i tot administrativa— de la Catalunya d'avui.

Deia el geògraf Enric Lluch: «A Catalunya existeixen els partits judicials, els districtes notariais, les àrees d'extensió agrària, i així

fins a 25 o 30 divisions diferents. I això és dolent. Caldria una divisió polivalent que vetllés per simplificar tot això.» («Canigó», 1981)

I en aquest sentit també Raimon Ribera («*Quaderns de Pastoral*», octubre 1982) assenyala: «L'Església no pot restar al marge ni de la transformació social del país ni dels esforços col·lectius per organitzar-lo eficaçment i amb coherència, els quals han de traduir-se aviat en una revisió de la divisió territorial.»

Però potser, si us sembla, abans d'abordar més en concret la proposta d'unes noves demarcacions eclesiàstiques que el mateix Raimon Ribera planteja, seria bo de fer una repassada històrica de les divisions territorials de Catalunya.

Divisions territorials i consciència comarcal

Deixant de banda les primitives i imprecises fronteres dels pobladors ibèrics, va ser Roma qui establí una organització primerament polític-militar i posteriorment administrativa: la *Tarracense* fou un dels set *conventus iuridici* de la península i coincidia força amb la Catalunya actual. Després, els visigots afermarien la jerarquia eclesiàstica damunt la divisió territorial romana i, suplint la mancança d'una autoritat civil, les *diòcesis* i les *ciutats episcopals* adquiririen també caràcter polític-administratiu. Paral·lelament, els *conventus vicinorum*, o aplecs de mercadeig, anirien esdevenint centres entorn dels quals s'aniria teixint la vida comercial.

Passarà la divisió territorial dels alarbs en *sarkostes*, algunes de les quals persistiren en els darrers regnes *taifes*, mentre la Marca Hispànica anirà constituint-se en *comtats*. A partir de Jaume I, la concepció estatal de Catalunya comporta l'estructuració administrativa delegada en *vegueries*, que persistiren activament durant cinc segles fins a la imposició del model territorial castellà a partir del Decret de Nova Planta (1716), que comportà la divisió de Catalunya en dotze *corregimientos*.

Des d'aquí el procés centralista i uniformitzador va produint nous ajustaments i canvis d'estructuració territorial: Carles III dissenya ja un projecte provincial; Carles IV (1801) estableix les *intendències*; José Bonaparte (1808), les *prefectures*; Napoleó (1812) institueix els *départements*, model francès, antecedent immediat de la divisió provincial de 1833, encara avui oficialment vigent.

D'altra banda, cal remarcar, sota una estructura administrativa aliena, la consciència popular del fet comarcal, amb arrels medievals i recollit ja per Pere Gil (1600) en la seva *Història natural i eclesiàstica de Catalunya*, fet al qual dona un sentit precís tot citant pel propi nom vint-i-set comarques naturals. Durant el segle XIX, el moviment comarcalista pren consistència, de tal manera que les Bases de Manresa (1892) projecten la divisió territorial de Catalunya en comarques. Francesc Flos i Calcat, pedagog (1895), i sobretot mossèn Norbert Font i Sagué (1897) publiquen diversos estudis comarcals, fins que Pau Vila, al capdavant de la *Ponència per a la Divisió Territorial de Catalunya*, creada per la Generalitat republicana, elabora, segons unes bases socio-econòmiques actuals —atent també als fonaments geogràfics, històrics i culturals—, una ordenació territorial en 38 *comarques* agrupades en 9 *regions* o vegueries, la qual fou aprovada oficialment per la Generalitat l'any 1936, i que avui considerem encara vigent, i punt de partida dels actuals projectes, tot i que no ha pogut tenir mai eficàcia política ni administrativa, primer, a causa de la guerra civil (1936-39), i després, per les conseqüències d'aquesta fins a l'actualitat.

La realitat actual de Catalunya. Nous projectes

La realitat de Catalunya ha canviat profundament del 1939 ençà: el fenomen migratori, la conurbació metropolitana, el procés demogràfic de despoblament rural i de concentració urbana. Això —amb el *handicap* de la persistència de la divisió provincial per part de l'administració estatal— fa sorgir nous estudis i propostes d'ordenació territorial. Una de les més innovadores, la de Lluís Casassas i Joaquim Clusa (1980), es basa en un nou concepte superior de les comarques: les *municipalies*, agrupacions de diversos municipis actuals, sistemes urbans basats en la realitat de les comunicacions, en la dinàmica residència-treball, que configuren àmbits de vida col·lectiva i de relació diària. Apareixen 127 *municipalies*, i és curiós com la xifra correspon a grans trets a altres unitats territorials de serveis de base diària (107 estafetes de correus, 130 sectors telefònics, 175 subcomarques educatives, 150 arxiprestats, etc.).

Un segon esglaió, per a l'administració de la Generalitat, comportaria una estructuració en cinc unitats territorials, que serien Barcelona, Tarragona-Reus, Lleida, Girona i Manresa, a les quals d'altres autors afegirien Tortosa.

Una proposta d'ordenació territorial diocesana

Encara que tal vegada pot semblar que m'hagi estès massa en la descripció de les divisions territorials històricament i vers un futur immediat, diria que convé entrar en aquest context per referir-nos al plantejament d'una nova divisió eclesiàstica, tema d'aquest article. Passo, doncs, ja a resumir la proposta de Raimon Ribera, el qual, sense considerar les terres que no pertanyen al territori de Catalunya tal com ve definit per l'Estatut d'Autonomia, procurant considerar la divisió comarcal, i maldant per equilibrar, dins uns mínims, extensió territorial i pes demogràfic, defineix aquestes dotze diòcesis:

— *Girona* (Alt i Baix Empordà, Gironès, Garrotxa i la Selva). Seu a Girona.

— *Vic* (Ripollès i Osona). Seu a Vic.

— *Centre* (Berguedà, Bages, Anoia i Solsonès). Seu a Manresa o a Solsona.

— *Pirineu* (Vall d'Aran, Pallars Jussà i Sobirà, Alt Urgell i Cerdanya). Seu a la Seu d'Urgell.

— *Lleida* (Segrià, la Noguera, la Segarra, l'Urgell i les Garrigues). Seu a Lleida.

— *Ebre* (Terra Alta, Montsià, Baix Ebre, Ribera d'Ebre, Priorat?). Seu a Tortosa.

— *Tarragona* (Conca de Barberà, Alt i Baix Camp, Tarragonès, Priorat?). Seu a Tarragona.

— *Penedès* (Alt i Baix Penedès i el Garraf). Seu a Vilafranca del Penedès?

— *Vallès* (Vallès Occidental). Seu a Sant Cugat del Vallès —dirimint, ja d'antuvi, qualsevol pugna Sabadell-Terrassa?

— *Mataró* (Vallès Oriental i Maresme). Seu a Mataró.

— *Baix Llobregat* (qüestió de si l'Hospitalet, Cornellà, Esplugues i Sant Just Desvern es decanten per aquesta nova diòcesi o per la de Barcelona). Seu a Sant Feliu de Llobregat.

— *Barcelona* (qüestió, també, de si Badalona, Sant Adrià i Santa Coloma de Gramenet es decanten cap a la diòcesi de Mataró o resten dins la de Barcelona). En el cas d'aquesta macrodiòcesi, l'autor s'apressa a dividir-la en set «zones pastorals».

Però, abans que tot, una actitud de partida

De tot aquest feix de propostes i dades, de límits divisoris i models territorials voldria suggerir unes actituds i uns objectius previs:

— La conveniència de *tendir* a una única ordenació territorial de Catalunya, salvant els trets i les condicions específics del fet eclesial. I no pas per afanys simplificadors, sinó perquè els criteris tècnics i els objectius que el Parlament de Catalunya pretendrà en la nova ordenació territorial hauran de ser coincidents o afins als que pugui formular l'Església catalana: eficàcia, servei, participació i descentralització, acostament dels centres de gestió i decisió a la base, subsidiaritat i coordinació, etc. Al mateix temps, sembla dissenyar-se un triple esglaonament estructural i funcional: *comarcal* o de *municipalia* (si s'adoptés aquest segon, s'acostaria molt al nivell arxiprestal); de *regió* o vegueria (que podria tenir el seu paral·lel bàsic en la diòcesi); i *nacional* (que vindria a coincidir —llevat de la franja de Ponent, de la part del País Valencià i d'Andorra— amb el territori de la Tarraconense).

— La conveniència d'establir relacions Església-Generalitat a nivell tècnic i de participació eclesiàstica en els treballs de configuració de la nova ordenació territorial de Catalunya, a fi de *tendir*, ja des de la fase de projectes, a mòduls territorials semblants o encaixables.

No tindria sentit de discutir aquí punts concrets de la proposta de noves diòcesis de Raimon Ribera —nomenclatures, noves seus episcopals, ni el per què de determinades agrupacions de comarques en diòcesis. Tampoc no deu ser aquest el lloc, ni dec ser jo la persona per a presentar propostes alternatives. Tanmateix, pel que fa al territori que ens afecta més directament, el que acostumem a anomenar Barcelonès Nord, sí que hi voldria dir quelcom. En primer lloc, recollim unes dades:

Municipi	Superfície (Km. ²)	Població
Badalona	22,47	227.744 (1981)
Sant Adrià de Besòs	3,87	36.052 "
Santa Coloma de Gramenet	7,05	140.588 "
Tiana	7,90	2.958 (1979)
Montgat	2,83	6.612 "
Total	44,12	403.954

Limitada la diòcesi de Barcelona a la capital estricta, la superfície del Barcelonès Nord seria tot just de la meitat del terme municipal barceloní (89 Km.²). Tanmateix, la població del Barcelonès Nord (amb Tiana i Montgat o sense) és superior a 7 de les 12 proposades diòcesis, solament superada per la de Barcelona,

la del Vallès, la del Baix Llobregat, i pràcticament vorejant les de Mataró i Girona.

¿Caldria considerar el Barcelonès Nord (i potser també el Barcelonès Sud) com una diòcesi? Pel nombre d'habitants, ben cert que sí. Per descarregar la macrodiòcesi de Barcelona, encara amb més motiu: la capital sola té una població de 1.754.900 habitants (1981). En tot cas, tenint en compte el fet de la conurbació barcelonina —que és el més complex de resoldre, i no sols pel que fa a la divisió eclesiàstica—, possiblement convindria considerar Barcelona com una arxidiòcesi comprenent les diòcesis del Baix Llobregat (i del Barcelonès Sud), del Vallès i del Barcelonès Nord...

Però, ja concloent aquest article, diria: Així com l'Església en els seus orígens i en el període d'expansió i consolidació estructural va calcar l'organització administrativa de l'Imperi Romà; així com en l'Edat Mitjana va ser la divisió eclesiàstica i la seva organització parroquial i diocesana la que forní unes bases socialment vàlides; avui, en una Catalunya que vol avançar en el seu procés d'autonomia, que vol modernitzar-se i fer front a les transformacions tan profundes que ha sofert —demogràficament, socioeconòmicament, culturalment—, oferint una major qualitat de serveis, de participació i de convivencialitat, segurament deu ser oportú que l'Església entri en relació amb les tasques d'ordenació territorial del Parlament de Catalunya, i que iniciï també un procés actualitzador de la seva organització territorial —diocesana, arxiprestal i de zones pastorals— per a un millor servei dels fidels, de les comunitats, de la mateixa societat civil, en consonància amb l'obra d'ordenació del país.

LES CONFERÈNCIES EPISCOPALS, AVUI

JAUME RIERA

El Concili Vaticà II va fer, a escala universal, el reconeixement legal de les Conferències episcopals, les quals val a dir que havien estat creades amb resultats positius a diferents territoris, en ordre a un apostolat més fecund i collegial (Ch. D., núm. 37). Pel que fa a Amèrica llatina, n'hi ha prou amb recordar que la Conferència episcopal de Colòmbia celebra enguany les noces de diamant de la seva creació.

Les decisions amb valor jurídic vinculant emanades de les Conferències episcopals són escasses segons els documents del Concili Vaticà II. Així l'aleshores secretari de la Conferència episcopal espanyola va poder escriure: «Per dret comú, en aquest moment, compet valor jurídic a les decisions de les Conferències en matèria litúrgica» («Ecclesia», núm. 1273, p. 28).

Però després de l'entrada en vigor del Codi de dret canònic del 1983, la fisonomia jurídica de les Conferències episcopals ha canviat notablement. En efecte, s'hi han *centralitzat* competències que al seu dia varen correspondre a organismes de la Cúria romana i alhora s'hi ha intentat concretar el propòsit del Concili de l'*adaptació* de l'ordenament comú als països, a les cultures i a les situacions diferenciades.

No obstant els lloables propòsits, alguns membres de les comissions de la renovació del Codi varen manifestar la preocupació, que la nova fisonomia jurídica de les Conferències, concebudes preferentment en un nivell nacional, pogués enervar la competència legislativa que correspon al bisbe dintre la seva diòcesi. Per això es va esgrimir aquest argument: les Conferències són una institució de *dret positiu eclesial*, mentre que l'Episcopat és de *dret diví*. I a diferents sessions es va insistir en les competències excessives que s'atribuïen a les Conferències.

Els comentaristes del Codi han recollit les apreciacions anteriors i remarquen la naturalesa genuïna de les Conferències: «Tampoc no són principalment i *per se* assemblees legislatives (encara que poden fer decrets generals...), sinó més aviat òrgans d'unió,

de comunió i de comunicació dels bisbes entre ells...» (Professors de la Universitat Pontifícia de Salamanca). I aquests professors afegeixen: «Sabem que en els esquemes preparatoris eren bastants més (les decisions vinculants), però van ser els bisbes els qui van demanar que se'n reduís el nombre» (*Relatio*, p. 96). Pot respondre a aquesta darrera consideració el fet que no sigui *obligatòria* la intervenció de les Conferències en moltes matèries, sinó només *potestativa* (cfr. llista indicativa de casos, a *Communicationes*, 1983, núm. 2, pp. 137-139). Però al *cànon* 88 del Codi actual trobem l'equilibri just que hi ha d'haver entre Conferències episcopals i Bisbe diocesà. Aquest *cànon* diu: L'ordinari del lloc (el Bisbe diocesà, els vicaris generals i episcopals, cfr. c. 134) pot *dispensar*, quan consideri que és en bé dels fidels, de les lleis promulgades per la Conferència episcopal. La dispensa, atès el fi que pretén, no podrà interpretar-se com un «egoisme diocesà». La concepció del dret com a *servei* (Castillo Lara, *Relació* del 3 de febrer de 1983) ens porta a fixar l'atenció necessària a la *dimensió alliberadora* del dret eclesiàstic com a distinta de la *dimensió reguladora*.

Com a norma general, la Conferència episcopal comprèn tots els bisbes d'una *nació* que estan al davant d'una Església particular (c. 448 § 1); concretament, pel que fa a Espanya, cal parlar de la *Conferència episcopal espanyola*. Aquesta constatació evidencia la realitat d'un possible centralisme amb menys atenció als drets de les «comunitats eclesiàstiques menors», precisament en una època històrica en què la mateixa Conferència episcopal espanyola reconeix que, en multiplicar-se les transferències de l'Estat, els *ens autònoms* van experimentant una expansió constant de l'àrea de llurs activitats, moltes de les quals (educació, assistència sanitària i social, patrimoni artístic, cultura popular i juvenil, expansió urbanística) guarden una relació estreta amb activitats i responsabilitats de l'Església en els mateixos camps.

¿Es pot pensar en l'existència de Conferències episcopals formades per un grup especial de bisbes que sigui només part dels bisbes d'una nació? La resposta és afirmativa segons el c. 448 § 2, però correspon a la Seu apostòlica de donar normes peculiars per a aquesta classe de Conferències i la Comissió Pontifícia del Codi es va avançar a formular l'apreciació següent: no es poden aplicar certament als bisbes d'una *província eclesiàstica* els preceptes propis de les Conferències episcopals d'una nació (*Relatio* ad c. 334).

Com s'esdevé en altres assumptes eclesiàstics, entenc que cal subratllar la relativitat de les figures jurídiques per tal d'enaltir l'esperit de comunió que les crea i promou, cosa que veieren clara-

ment els nostres bisbes de la *Província eclesiàstica Tarraconense* dels del principi de llurs reunions postconciliars: «Atents al propòsit ja anunciat en algunes de les reunions pastorals que hem tingut, d'oferir units col·legialment llums i orientacions cristianes sobre els problemes que ens toca viure...» (Comunicació pastoral de la Província eclesiàstica Tarraconense, 1969).

En conformitat amb l'anterior, sembla més concorde amb el dret i la distinta realitat pastoral, que la Conferència episcopal Tarraconense substitueixi la denominació de «Conferència» per la d'«agrupació» o «assemblea dels bisbes de les diòcesis de Catalunya».

Hi ha una altra qüestió relacionada amb aquest tema. En el supòsit que Catalunya comptés amb dues províncies eclesiàstiques (l'actual *Tarraconense* i la *Barcelonina*, gràcies a la creació de noves diòcesis sufragànies), ¿es podria entreveure la constitució de la «regió eclesiàstica catalana»? Canònicament parlant, sí (c. 433). Una altra qüestió és l'apreciació que se'n pugui fer des d'una perspectiva polític-civil. El cànon 434 assenyala que «correspon a l'assemblea dels bisbes d'una regió eclesiàstica fomentar la cooperació i l'acció pastoral comuna en la regió; això no obstant, les potestats que en els canons d'aquest Codi s'atribueixen a la Conferència episcopal no competen a l'assemblea esmentada, a no ser que la Santa seu li'n concedís algunes d'una manera especial».

4 VENTS

V ESCOLA D'ESTIU PER A CATEQUISTES

Ja és la cinquena. A la rajoleta-recordatori que ens han donat hi consten les anteriors: la primera al Seminari de Tarragona, el 1980. Després les del Col·lell, Tarragona, Barcelona i, ara, Tortosa.

El dilluns al matí el bisbe de Girona la inaugurava amb un discurs als catequistes. Després d'afirmar que l'Església és enviada a anunciar el Crist i que afebleix la seva identitat quan no ho fa, el bisbe responsable de la Catequesi va donar aquests criteris bàsics: l'anunci als pobres, concretat en la catequesi als deficients, la catequesi als joves i un estil gratuït

en l'acció catequètica. A la tarda d'aquest primer dia es va treballar el tema de la conferència de Joan Busquets i Prat (de Sabadell) sobre: «Cultura popular i catequesi».

Però la feina de l'Escola es fa en els curssets. Enguany setze curssets especialitzats, amb responsables i professors que hi col·laboren. Enumerar-los d'un a un no dona idea del que suposa de treball tota aquesta organització: 1) Lloc i responsabilitat del prevere en la catequesi (era un curset nou dirigit pel bisbe de Menorca); 2) Seminari de formació de cate-

quistes; 3) Bàsic de formació de catequistes; 4) Bíblia i catequesi; 5) Catequesi especial; 6) Catequesi d'adults; 7) Catequesi de joves; 8) Catequesi d'infants, iniciació; 9) Catequesi d'infants, aprofundiment; 10) Catequesi familiar, iniciació; 11) Catequesi familiar, aprofundiment; 12) Llenguatge àudio-visual; 13) Expressió corporal; 14) Simbologia, fe i celebració; 15) Vídeo i catequesi; i 16) Vida de grup i catequesi.

Molta participació

Em sembla que en el nostre país l'Escola d'Estiu per a Catequistes és l'acció eclesial que ha assolit major participació (llevat dels aplecs i les Pasqües Joves). El nombre d'enguany assoleix quasi els 600 participants. Fa la impressió d'una acció de «*Poble de Déu*» on s'apunten les diòcesis de Catalunya i Balears, preveres, religiosos, religioses i laics de totes les tendències; hi ha molta joventut; agents pastorals de barriades difícils o de pobles petits...

Les celebracions litúrgiques —pregària del matí i missa vespertina— assolien un grau de participació i un nervi religiós molt considerables. A part de les vetllades de la nit que hi ha diàriament: «Tortosa es presenta», Folklore tortosí, el Delta de l'Ebre i, sobretot, la gran festa del divendres a la nit, ben preparada, amb gràcia i esperit crític. A Tortosa no hi havia hora d'anar a dormir...

Jornada Interdiocesana del Catequista

Es va començar a celebrar l'any passat a Montserrat i, enguany, una bona colla d'autobusos arribaven de diversos indrets de Catalunya a la catedral de Tortosa. S'hi aplegaren més d'un miler de persones. La conferència del bisbe de Menorca tenia aquest títol: *Què demana l'Església als catequistes?* Es va seguir amb molt d'interès perquè era senzilla, pràctica i amb intenció. A continuació, a la mateixa catedral, la gran concelebració presidida pel Primat de Tarragona, que va assolir un to de participació i de pregària molt viu.

L'arquebisbe Torrella va llegir una comunicació que els bisbes de Catalunya adreçaven als catequistes:

«Ens toca exercir el ministeri de la catequesi —diuen els bisbes— en una hora no gens fàcil, en un temps en què un agnosticisme teòric i pràctic penetra totes les formes de viure. Per això us repetim les paraules del Mestre, avesat a encoratjar la fe dels deixebles: "No tingueu por!"

No tenir por a l'hora d'evangelitzar i de catequitzar no vol dir passar per alt els problemes de la vida quotidiana; no vol dir no reconèixer les realitats del món sordes a la fe, no vol dir ignorar ingènuament l'entrellat del pensament laicista que intenta dirigir la vida social. Els apòstols coneixien molt bé les males jugades dels

temporals en la mar de Galilea. Tot i així, Jesús els diu: "No tingueu por!"

No tingueu por, perquè Jesucrist és el qui ens envia l'Esperit fidel.

No tingueu por, perquè la nostra missió no és una iniciativa aïllada, sinó que la duem a terme amb l'Església. I la comunió amb l'Església és la garantia que estem en el camí.

No tingueu por, perquè l'Esperit també és present en l'entranya del nostre poble. I el nostre poble espera. És un poble que, cansat d'escoltar massa veus, espera anhelós "la manifestació dels fills de Déu"; la transformació de les nostres vides en llum d'Evangeli.»

Però, a més del missatge, alguns bisbes s'hi feren presents personalment: el de Girona per a la inauguració, el de Tortosa que assistí a diversos actes i presidí la missa de cloenda, el Primat de Tarragona present a la Jornada del dijous, i el de Menorca professor ell mateix de l'Escola, com ja he dit. No es pot pas dir que els bisbes deixin de banda aquesta Escola d'Estiu, tot i que alguns desitjarien que tots s'hi fessin presents un moment o altre.

Balanç i perspectives

És una acció eclesial potser massiva, però que m'atreveixo a valorar molt positivament. Té una interdiocesanitat ben real (*totes les diòcesis, que són onze*). El

S.I.C. ha aconseguit una organització molt satisfactòria malgrat el volum. Els diversos departaments del S.I.C. i els delegats diocesans de catequesi en són els responsables i Josep M. Maideu un director ben eficient. La secretaria permanent de l'Escola porta el pes feixuc de tots els detalls. Però enguany els de Tortosa han estat protagonistes. Aquesta gent de les terres de l'Ebre han demostrat ser molt acollidors. Cert que una «Escola» ben organitzada no ho assegura pas tot i cal vetllar per alguns detalls interns.

I ja que parlo de Tortosa, he de dir que per a molts ha estat un descobriment. No és veritat allò de «ni valencians ni catalans». Tenen la seva personalitat, el seu estil, força diferent del nostre, però ben català. A aquesta Escola hi ha hagut algunes novetats curioses: per exemple, un prevere de la «Prelatura de l'Opus Dei» es presentà com a tal al bell mig d'una celebració litúrgica i val a dir que s'acomodà al ritme de tota l'Escola; una altra cosa sorprenent és que hi havia més gent de Barcelona a Tortosa que quan l'any passat es va fer a Barcelona; hi van participar responsables de catequesi del País Basc (ja vingueren un altre any), de València, de Castelló i, també, curiosament un religiós italià i un de Portugal... La gent va sortir-ne contenta i, abans de dividir l'Escola, em sembla que seria partidària de repetir a Tortosa. Veurem què es resol.

Els departaments del S.I.C. ja preparen les trobades d'hivern i pensen en l'Escola de l'estiu vi-

nent, però on es farà? El problema és mantenir el nivell que s'ha assolit i trobar un lloc adequat,

Joan Busquets

EL CONGRÉS «EVANGELITZACIÓ I HOME D'AVUI»

Un congrés esperançador

Del 9 al 14 de setembre de 1985 han tingut lloc a Madrid les sessions del Congrés «Evangelització i home d'avui». 1.600 persones convocades d'arreu de l'Estat espanyol han estudiat les quatre ponències que formaven la base reflexiva del congrés, i a la tarda han participat més activament en els nou sectors de treball, més específics: cultura i mitjans de comunicació social; món rural; economia, treball i relacions laborals; camp polític i social: justícia, drets humans, pau; món de la salut; món de la marginació; matrimoni i família; joventut; educació i ensenyament. També hi ha hagut comunicacions i exposició d'experiències d'evangelització, a cada sessió, i la possi-

bilitat de diàleg obert, tot i que massa breu, amb els membres de les quatre ponències.

Aquest congrés venia convocat per la Conferència Episcopal Espanyola, que l'havia inclòs com a part del programa d'aplicació de les directrius donades pel Papa en la seva visita apostòlica de fa tres anys. Durant el darrer curs, a les diòcesis s'havia anat preparant, responent els qüestionaris enviats per la secretaria general del congrés, i d'aquest material s'han valgut també els ponents per a endegar el seu treball. A molts llocs, el congrés ha estat l'oportunitat de realitzar un pla diocesà important, connectant persones i grups, animant la recerca missionera enmig del treball pastoral que ja s'hi va fent. A Catalunya el congrés ha tingut

molt poca participació: l'hem preparat poc, se n'ha parlat poc, i finalment hi hem assistit poc. Érem uns 120 catalans entre tots, i només un bisbe, el Dr. Ramon Malla, de Lleida.

El congrés ha sorprès els més pessimistes. Semblava que en aquest moment eclesial d'atonía en molts camps, i d'idees fixes restauracionistes, no podria donar més que un llibret posterior (es el mínim que es pot esperar d'un congrés), i encara, amb el perill d'una frenada en la renovació de l'Església a Espanya. I resulta que, a poc a poc, mentre s'anava coneixent el tarannà lliure i obert que el congrés anava tenint, i l'aire fresc del text de les ponències i les comunicacions, el congrés s'anava fent més viu i més interessant, dintre i fora de l'aula «Pau VIè» on se celebraven les sessions. Hi havia molta participació en els nou sectors que a la tarda concretaven, en els diferents camps, les propostes que al matí es llançaven a l'aula; i l'estil directe de moltes de les comunicacions, experiències, i intervencions, aportava un esperit que feia temps que s'enyorava. Hi ha hagut 54 bisbes inscrits i la majoria han participat a la tarda als sectors de treball, i han escoltat molt, al costat dels religiosos, els preveres i els laics. I els laics eren més de la meitat dels 1.600 inscrits. Aquest compartir que es va donar en els grups dels sec-

tors ha estat un dels millors fruits del congrés, i cal saber valorar-lo adequadament, sense reticències.

Un dels aspectes més valuosos fou la presa de consciència de la situació concreta de missió en el país, que l'evangelització és una tasca a continuar fent sempre, i que només evangelitzem quan ens deixem evangelitzar nosaltres mateixos, traient els obstacles que difuminen la faç de Crist, i apropant-nos amb apreci, amb amor, a les persones que ens envolten, i especialment als més pobres. Una aproximació cordial a les persones que ha de ser feta des de mitjans pobres —el congrés feia front així als corrents incipients que voldrien crear institucions catòliques fortes i amb poder i influència social— i valorant els esforços que ja anem fent, intensificant-los, en el sentit de la presència dels moviments i les comunitats, com a ferment del Regne i com a reveladors del sentit de Déu a un món que el desconeix, i l'ignora o creu que no el necessita. Una presència que necessita el suport de les comunitats, de la interpellació mútua, i d'una comunicació més visible entre els cristians.

Aquest clima de comunió era molt vivament urgit al congrés. Una comunió que valori el pluralisme intern, que estimi el discrepant i que es deixi interpellar pel qui pensa de manera dife-

rent. Església en comunió, i decidida a deixar-se transformar per la llavor de l'Evangeli: la quarta ponència, redactada per sis bisbes, presidents de sengles comissions episcopals, va ser especialment esperada, perquè era la que concretava les exigències que tenia l'evangelització en la nostra societat. I no va decepcionar perquè és un text clar i de to molt esperançat. Els qui volem compartir la fe amb els qui encara no la viuen explícitament, o bé n'estan lluny, els qui volem una comunitat de creients amb una fe més personalitzada i menys sociològica, sabem que han de canviar coses en la nostra Església perquè es doni una proximitat amb el que en el cor porten aquestes persones. I alhora que, a l'evangelitzador, li cal una dosi molt gran d'esperança, de realisme, de servei humil, però encarnat, en la defensa de la causa dels pobres, si vol «interessar» els seus companys per la causa de l'Evangeli i no només per les causes humanes amb què l'Evangeli s'expressa.

Un congrés no és cap panacea. Cal el treball posterior d'anar fent realitat les millors propostes i intuïcions que hi hagin sorgit, i alhora cal enfondir en la reflexió i el treball missioner, en la línia que s'hi ha proposat; cert. Però tampoc no es pot minimitzar aquest congrés, ni les seves propostes, tant les sorgides en les ponències com les debatudes en els sec-

tors. Les primeres eren fruit de cinc ponents, amb esmenes dels que n'hi van voler aportar, consensuades a l'interior de les ponències. Les proposicions aprovades en els sectors sorgeixen del treball dels qui estan més interessats en aquell tema, i sovint eren gent que ja hi estaven treballant —això passava, per exemple, en el sector quart, món polític i social, del qual jo era responsable—; després de matisar-les entre els responsables i els secretaris de tots els grups del sector, eren esmenades i votades. Si resulten amb poc nombre de vots, és per exigència del mateix sector i de la manera com la Presidència i la Secretaria general van pensar les votacions. Però sovint eren com «refrendades», al moment de ser llegides a la sessió conclusiva, amb els aplaudiments de tots. Aquest fou el cas, ben significatiu, de la proposta que afirmava que no era oportú dur endavant el procés de beatificació dels «màrtirs de la Croada»: va ser aprovada, al sector, amb dos terços de vots i va recollir un aplaudiment fort i llarg en ser presentada a la sessió conclusiva.

Casuística a part, el congrés més viu, interessant i participatiu fou el dels sectors. I les conclusions allí aprovades són un bon element de reflexió, pràctic, per a qui vulgui treballar en l'evangelització d'aquells camps.

Els assistents al congrés, —i

encara més si tenim en compte que per les respostes arribades als qüestionaris que el preparaven, es considera que unes 30.000 persones hi havien treballat—eren una bona mostra, força representativa, del que actualment són les nostres diòcesis i moviments, i del treball poc vistós però més realista que entre tots anem tirant endavant en diversos camps. La base eclesial té signes positius de caminar. També es notava la insuficiència del que fem, sobretot en quatre camps: món obrer, intel·lectuals, joves i marginats. Però es manifestava la molt bona voluntat que hi ha, el desig de no recaure en els pecats eclesials del passat, i l'interès per caminar junts, a pesar de les dificultats. La referència al Concili, als signes dels temps, a l'esperança dels qui porten la bona nova, a l'amor a l'home i al món concrets que ens han tocat de viure, a la necessitat de més fets que autentifiquin les paraules, a la discreció en els mitjans... són elements que, encara que no siguin nous, dits ara en veu alta per una assemblea tan representativa, tenien molt de bon signe i d'interès de futur.

Qüestions més rellevants d'interès pastoral

Al llarg de la preparació i sobretot de la realització del Congrés han anat apareixent uns te-

mes majors, que ens afecten més a tots els interessats en la pastoral. Intentaré de fer-ne un breu dibuix.

1. La inculturació de la fe: L'evangelització de l'home d'avui, una pastoral evangelitzadora, ha de ser fidel al missatge que servim, però també a les persones a les quals l'hem de transmetre. Caldrà conèixer més objectivament la societat i les persones a qui volem oferir el coneixement de Jesucrist. Avui el que sobretot marca la persona en el nostre context és la secularització, la mentalitat científico-tècnica, la tolerància civil i l'economia capitalista, que porten les persones cap a un neoindividualisme molt tancat a la fe. I preocupa constatar que entre els mateixos catòlics practicants es donen llacunes importants tant d'ortodòxia com d'ortopràxi. Cal revisar la presentació que avui estem fent de la fe, i de tots els elements de la fe, i no somiar en una ressacralització de la societat o en èpoques passades de convivència amb els poders establerts. ¿Com interpellar aquest home d'avui tan tancat a tot el que no sigui ell mateix? ¿Com encarar-lo amb Jesucrist? ¿Com realitzar el diàleg entre la fe i la cultura?

2. El reforçament de la comunió eclesial. Cal un treball perquè el signe de la fe i el sagrament de Crist que és la comuni-

tat eclesial esdevingui més clar, més diàfan. Mai no acabarem de convertir-nos, però sí que cal una major fidelitat a l'Evangeli de Crist per part de tots. Crist ha de ser el fonament de la comunió, però també cal engrandir aquesta comunió en tot el que promogui la unitat visible, la concòrdia, la convergència missionera entre els grups plurals que tenen accentuacions vàlides en els continguts de la fe i en els compromisos que es deriven de l'Evangeli. Una comunió que des de les comunitats i les diòcesis es vagi impulsant en projectes comuns que aglutinin esforços. No està renyida la comunió i l'acolliment de molts estils amb un pla de pastoral comú per a l'Església local, amb uns criteris de discerniment més aclarits per a tots els agents de l'evangelització.

3. *El testimoniatge de qualitat evangèlica.* És el compromís que el món espera, i que fa creïble l'Evangeli. Implicarà una conversió sincera a la persona de Jesús i a la veritat de l'Evangeli. I comportarà: una renúncia a la inhibició davant les situacions d'injustícia, de pobresa o de marginació; l'exigència d'una revisió profunda de les actituds i les estructures eclesials; i destinar recursos eclesials de tot tipus —institucionals i personals— segons criteris evangèlics i evangelitzadors. Aquesta evangelització pel testimoniatge dels cristians i de

les comunitats serà decisiva per donar-nos identitat cristiana, i és l'índex pel qual es mesura la qualitat de tot l'esforç catequètic i pastoral que estem realitzant. ¿Al costat de qui estem? ¿Com arribem als pobres i hi estem al costat, i amb ells? ¿No creieu que això demana una gran revisió de la nostra pastoral?

4. *La presència pública de l'Església.* Perquè la fe no pot quedar reclosa en la vida privada de les consciències, o en llocs tancats. Ha de sortir a la plaça pública i ha de trobar la manera d'informar la vida del nostre món. Hem passat d'una manera de ser presents des del privilegi, a una Església descollocada. La secularització i el pluralisme democràtic són reptes i alhora oportunitats noves per a una evangelització més depurada. Hem d'aprendre a confessar públicament la fe, qüestionant críticament el model social que no és segons l'Evangeli, i alhora servint la societat de forma rellevant. L'apostolat laical, els moviments apostòlics evangelitzadors, són el gran mitjà. ¿I les nostres pròpies institucions: les institucions temporals cristianes? Caldrà revisar les que actualment funcionen, i discernir si n'hem de crear de noves. L'Església les pot crear en una societat democràtica, però ha de vetllar molt que no recaigui en la temptació del poder o de la influència. Que reviséssim a fons l'opció pastoral que anem

prenent de cara als moviments apostòlics i de cara al manteniment de certes institucions temporals cristianes, fóra un bon fruit pastoral d'aquest congrés.

Podríem anotar més punts. Estan continguts la majoria en les conclusions de les quatre ponències (falta encara el text definitiu de les conclusions de la quarta) i en les proposicions més concretes dels sectors de treball. Ara caldrà posar-se a fer feina, en els grups, a les comunitats i a les

diòcesis. L'experiència ha estat molt positiva per a tots els qui hi vam participar, i pot ser un esdeveniment clarificador del futur del treball eclesial al nostre país.

Tant de bo les esglésies de Catalunya també ens animéssim a buscar camins nous, energies fresques d'evangelització. Potser caldria que entre tots contribuís-sim a dissenyar un projecte generador d'esperança.

Joan-Enric Vives

BARCELONA

Introducció

Abans de descriure els fets més destacables d'aquest estiu m'agradaria fer un aclariment, que crec important per als lectors.

Com haureu notat, les meves cròniques resulten bastant llargues. Suposo que això és producte del meu estil (o «vici») i de les dificultats que comporta fer una descripció de tota la riquesa que hi ha durant uns mesos en un bisbat tan gran i actiu com el nostre. D'acord amb la mateixa redacció de QUADERNS de PAS-TORAL, m'ha semblat que seria

millor, senzillament, destacar els esdeveniments més importants. Com podeu comprendre, això no deixa de ser un xic subjectiu, i a la vegada és bastant fàcil que, per «lapsus» (i ara que parlo de «lapsus», des d'aquí demano perdó a Mn. Perarnau, per haver posat a la crònica anterior que els «Arxius» que ell dirigeix, són de la Facultat de Teologia; un bon amic m'ha fet veure que no és exacte; perdó mossèn), per des-cuit, per manca d'informació, o per la selecció obligada, em des-cuidi de relatar qüestions que per vosaltres són més fonamen-

tals, sigui perquè les heu viscu- des, sigui perquè voleu tenir-ne més informació.

Per això prefereixo fer aquest avís i a la vegada demanar-vos que em feu arribar informacions de fets que us semblin destaca- bles per a consignar a la crònica i també les vostres crítiques (per oblit, per exageració, per subjec- tivisme...): així m'ajudareu a anar trobant el camí més ade- quat. Una informació més detalla- lada de tot el que passa a Bar- celona es troba al «Full Informa- tiu» que publica cada mes el Bis- bat, i que s'ha convertit en la in- formació bàsica, actualitzada i propera a cada realitat. Per part meva, intentaré, doncs, que les cròniques a QUADERNS ressal- tin allò que d'alguna manera vagi dibuixant els eixos i la història general de la nostra Església lo- cal.

Dit això, i per a empalmar amb la crònica anterior, recordo que els mesos de maig i juny es fan una sèrie de reunions i trobades de revisió-balanç i esbós dels plans del proper curs: de movi- ments; de catequistes i responsa- bles de la catequesi; de les zones, els arxiprestats i les parròquies... Deixeu-me destacar, només, les celebracions de Pentecosta, algu- nes amb confirmacions incloses, i felicitar els amics del Baix Llo- bregat, que fa deu anys que fan grups i catequesi de confirmació amb nois i noies adolescents amb l'objectiu d'iniciar-los a la revisió de vida i als moviments juvenils.

Cursets d'estiu

La pastoral no para. Un cop acabades aquestes trobades, co- mencen una colla de cursets d'es- tiu que ajuden a la formació d'an- tics i nous responsables. Aquest estiu s'han realitzat els següents, i amb molt d'èxit:

— *la V Escola d'estiu per a ca- tequistes* al Seminari de Tortosa del 15 al 20 de juliol, convocada pel SIC, amb un programa molt extens; els que hi han participat n'han vingut molt contents tant del contingut com de la compa- yonia i la comunicació;

— *el Curs d'estiu de la Facul- tat de Teologia*, de l'1 al 13 de ju- liol al Casal Borja, sobre temes bíblics, sacramentals, eclesials, morals i sobre l'ateisme;

— *el VIII Curs superior de Li- túrgia*, organitzat per l'Institut de Litúrgia del CPL, sobre la inicia- ció cristiana i el ministeri, de l'1 al 12 de juliol a Martí Codolar.

Congressos i encontres

L'estiu també és bo per practi- car la intercomunicació i la re- flexió profunda sobre el treball que es va fent durant anys. Aquest estiu 85 també la ciutat de Barcelona i la nostra Catalunya han fet bona la seva anomenada de ser espai de fires, encontres i congressos, fins i tot en el camp pastoral:

— *XIII Colloqui Europeu de Parròquies*. S'ha celebrat a Tar-

ragona de l'1 al 15 de juliol. Hi participaren 330 congressistes d'Austria, Alemanya, Anglaterra, Bèlgica, França, Hongria, Itàlia, Polònia, Portugal, Suïssa, de sis diòcesis catalanes i de sis de la resta de l'Estat Espanyol. Es reflexionà sobre sis testimoniatges, un dels quals presentat pel nostre diaca Jordi Amill. Les conclusions fan referència a la preeminència de l'evangelització, la necessitat de la formació permanent de capellans i laics, la urgència que els capellans treballin en equip i corresponsablement amb els laics i la necessitat de caminar vers una nova ètica pastoral basada en el respecte als carismes, el diàleg, la cooperació, la democràcia... Els membres catalans del col·loqui acordaren trobar-se en un mini-col·loqui de parròquies catalanes abans del pròxim encontre europeu.

— *Congrés Mundial de la UNESCO*, la primera quinzena de juliol, amb motiu de l'Any internacional de la Joventut i sobre els temes de l'any: desenvolupament, participació i pau. Deixant de banda la intercomunicació amb joves d'altres indrets del món i algunes reflexions interessants, aquesta mena de congressos no facilita l'obertura ni la participació: moltes conclusions estan prèviament elaborades, la meitat de participants eren personatges avesats a la burocràcia internacional, i hi ha hagut molt poques possibilitats per a obrir-se a la realitat jove del nostre

país. A la catedral es conclougué l'Escola de pregària dels joves amb una pregària ecumènica, a la qual foren invitats tots els creients assistents a aquesta trobada internacional.

— *Eurofolk/85*, encontre organitzat per la Federació Catalana d'Escoltisme i Guiatge, del 28 de juliol al 4 d'agost a Torrebónica, prop de Terrassa.

— Deixem també constància del *Congrés «Evangelització i home d'avui»*, celebrat a Madrid del 9 al 14 de setembre. Els laics (un bon nombre de joves) i capellans del nostre bisbat que hi han assistit n'han tornat molt satisfets, perquè s'ha tocat molt de peus a terra, s'ha pres una orientació conciliar i s'ha donat una imatge més exacta del que és avui el conjunt de comunitats cristianes de tot l'Estat, a diferència de la que donen els mitjans de comunicació, que semblen interessats a presentar l'Església com un bloc aferrat a posicions de poder i compromès amb els ultraconservadors.

Recessos i exercicis espirituals

Diuen que el repòs consisteix no pas a no fer res, sinó a fer una cosa diferent del treball normal. Deu ser per això que també les zones i els moviments organitzen setmanes o caps de setmana per a dedicar-se d'una manera més intensa que en la vida ordinària a aprendre a viure «segons l'Esperit». Així,

— Del 31 de maig al 2 de juny uns quants matrimonis de la zona Nord-Est de Barcelona feren exercicis a Rubí, dirigits per Jesús Renau. Tingueren llargues estones de pregària, de reflexió i de treball personal, cosa que tots agrairen.

— La JOBAC, juntament amb la zona Nord-Est, també organitzà uns exercicis per a joves (ja és el segon any, com els de matrimonis) a Pedra (Cerdanya), del 21 al 27 d'agost. Els donà l'ex-consiliari general Xavier Morlans. Per als joves que hi assistiren foren uns dies en què descobriren què és pregar i com fer-ho a l'interior del compromís pels més pobres i per la classe obrera a Catalunya.

— Del 2 al 6 de setembre, exercicis espirituals per a preveres de les zones Nord-Est i Sud, Santa Coloma, Badalona, Terrassa i Sabadell (i encara oberts a altres zones; es tracta de les zones eminentment obreres del nostre bisbat). Els havia de donar també el jesuïta Jesús Renau; però un toc d'atenció a la seva salut va fer que se n'encarregués el P. Ignasi Salvat. Per cert que altres capellans s'han trobat amb problemes (Mn. Manuel Tort, Mn. Joan Vallicrosa i Mn. Josep Colomer) i també el nostre Cardenal Arquebisbe. Des d'aquí formulo el desig de recuperació per tots ells.

— També els preveres de la zona del Penedès i el Garraf han realitzat unes jornades d'espiritualitat del 16 al 21 de setembre.

Altres activitats d'estiu interessants

Dins del pla de servei a la infància, Càritas ha obert aquest estiu una nova llar al centre de Barcelona per proporcionar als infants amb problemes greus de tipus social un ambient adequat que els faciliti el desenvolupament com a persones. Ha organitzat colònies d'estiu a Canyamars i unes vacances per a mares i infants. I a Nou Barris va promoure, el mes de juliol, un casal d'estiu per fomentar la relació i la convivència, a base de tallers de manualitats, excursions, jocs; hi han participat 60 infants.

Els germans Vicenç i Guillem de Taizé ja són a Barcelona per anar preparant la trobada europea de joves que s'hi celebrarà a finals de desembre. Tenen un calendari de reunions per a tots els arxiprestats i zones.

S'ha constituït la Fundació per la Pau (carrer Pau Claris, 72, 3.2) al servei d'una consciència cívica col·lectiva, tal com ells mateixos diuen, que determini una pressió democràtica creixent a favor de la pau i faci l'aportació catalana a la lluita per la pau en el món. Ens congratulem d'aquest nou esforç en la construcció diària del Regne de Déu.

Alguns extractes que expressen la fe de la nostra gent

De Salvador Bacardit, capellà de Barcelona, actualment a Copiapó (Xile): «Aquesta primera temporada d'adaptació no et permet encara sentir-te gaire útil. És cert, però, que la gent pobra és acollidora. I en aquest bisbat, començant pel bisbe, t'hi sents en un ambient molt familiar des d'un principi.»

De Josep Serrano, també al mateix bisbat, al poblat de Diego de Almagro: «Quan dic que he estat marcat fonament pel seu misteri de sempre, l'Encarnació de Déu, vull dir que, contemplant aquest misteri i celebrant-lo, he sentit molt forta la necessitat també d'encarnar-me aquí. No és fàcil oblidar-se del que un és i fer-se obedient fins a la mort (cf. Fl 2).»

De Joan Ramon i Cinca, en canviar de parròquia (Ah!, l'estiu també és època de canvis i nomenaments: ja en parlarem en una propera crònica; ara fixem-nos en el fons del que mou un capellà que ha volgut ficar-se en el treball, en la classe obrera):

«Ara existeix encara un món obrer de fet allunyat de l'Església. I l'Església vol assenyalar el seu amor a ell, i l'amor amb què el Pare l'estima, fent que existeixi, com un gra de mostassa, una petita realitat obrera d'Església, amb els seus capellans i tot. Per això el Concili parla del "treball" com a forma sacerdotal

de vida i per això l'Assemblea de Preveres, el Consell diocesà de Barcelona i el Consell Presbiteral van demanar que alguns sacerdots compartissim la vida normal del treball amb intencionalitat missionera. I al Miquel (Elhombre) i a mi se'ns han encarregat unes parròquies (Torre Baró) per a les quals el més bo, pastoralment serà que nosaltres continuem treballant».

Finalment un extracte del Full informatiu de la Fundació Vidal i Barraquer, on treballava una cristiana, la Poly, de Sant Martí de Provençals: «Feia temps que en aquest centre coneixíem la Poly, entre altres coses, per la seva assistència a les sessions clíniques, i també per la seva gran col·laboració a l'Equip d'Ajut Psico-social i psiquiàtric de l'ambulatori La Pau i també del CAP de Sant Andreu (...) Un tràgic accident de circulació va tallar d'arrel la seva vida, plena de totes aquestes il·lusions i de moltes altres que interiorment anhelava. Però també és cert que aquestes il·lusions no foren vanes, ja que vam ser testimonis de com animaven i omplien de contingut el seu viure quotidià, sobretot en la relació que establia amb nosaltres i amb els altres.»

Aniversaris, celebracions, esdeveniments

Pilar Malla, secretària general i cap del departament d'Acció

Social de Càritas diocesana, ha estat la primera dona catalana que rep el «Memorial Joan XXIII».

Dues parròquies celebren aniversaris: el XXV, la de Maria Auxiliadora de Mataró, i el L la de Sant Antoni de Llefià, de Badalona.

Aquest any se n'acompleixen deu de la creació de l'equip sacerdotal de Cornellà: es tracta d'una experiència pilot a la diòcesi, que, tot i les seves dificultats, serà un punt de referència indispensable per a tots els equips: les joies i esperances que

ha suscitat obren camí de futur.

Tres nous diaques «permanents» s'han sumat als anteriors: Josep Lluís Moure, que es dedica a la pastoral dels disminuïts psíquics, Pere Pellicer, que treballa a la delegació d'ensenyament, i Francesc Torrebadella, que té una especial atenció a les famílies de deficients mentals i a la catequesi especialitzada. Actualment hi ha vint candidats més a aquest servei: 10 de Barcelona, 4 del Baix Llobregat, 2 de Rubí, un de Sant Adrià, un de Badalona, un de Mataró, i un de Piera.

Joaquim Cervera

LLEIDA

Lleidatanes i lleidatans a Cali

Se'm demana una «crònica d'estiu», és a dir, una cosa curta, ràpida i no fatigosa. Doncs bé, com que a les vacances a tots ens agrada viatjar, escau fer-vos saber que a final de juny dues lleidatanes de vint-i-tres anys se n'han anat com a missioneres a Cali (Colòmbia).

Són dues militants d'Acció Catòlica que des de feia temps anaven donant tombs sobre aquesta

decisió. Finalment, sense por, han respost a la crida missionera, i després d'un curs de preparació de OCASHA i havent rebut el crucifix missioner de mans del bisbe Mons. Ramon Malla, ja es troben plenes de joia i de treball a les parròquies que els capellans de Lleida porten a Cali (que, per cert, l'any que ve celebraran el vint-i-cinquè aniversari d'aquesta presència missionera). En concret, la Maria Angels Valios, mestra, i la Marisa Parro, administrativa, fan allà una

tasca pastoral amb *gamins* (adolescents molt propenses a la marginació i la delinqüència) dins un programa de rehabilitació i reinserció social promogut per les paròquies dels capellans de Lleida.

I ja que parlem de Cali, volem afegir que pel juliol hi han anat com a col·laboradors del «Programa de Cooperació Lleida-Cali en l'educació del Lleure», tres professors de l'Escola de l'Esplai de Lleida. Ha estat una bona experiència de cooperació i evangelització dintre els programes d'ajut als joves amb motiu de l'Any Internacional de la Joventut. Un cop més la proposta va ser feta pels capellans de Lleida a Cali i assumida per la Delegació de Pastoral Juvenil d'aquell arquebisbat. Per cert que el Sr. Arquebisbe d'aquesta diòcesi colombiana va venir de visita a Lleida fa pocs mesos.

Setmana d'evangelització

Encara no se sap prou bé en què consistirà, però, segons es va dir

a la darrera sessió del Consell Presbiteral de final d'agost, hom projecta la celebració d'una Setmana Diocesana d'Evangelització. Sembla que se celebrarà dins aquest curs. La comissió encarregada dels preparatius serà presidida pel Vicari General, però els altres membres encara no són del tot decidits. Aquesta setmana sembla que pot ser força interessant i desitgem que tingui un resultat millor que el de l'Assemblea Pastoral que se celebrà fa uns setze anys. És una iniciativa que cal aprofitar i que hem de mirar esperarçats.

Vilaller, 25 anys

Amb gust d'estiu felicitem el Seminari d'estiu de Vilaller, que aquest any ha complert el vint-i-cinquè aniversari. Avui ja no acull seminaristes però fa un gran servei de residència per a capellans i de Casa de Colònies per a tot hom, sempre a l'estiu.

Res més, cal ser breu. Bon curs.

Jaume Montaña

TARRAGONA

Per prioritats, no quedem

Començament de curs, il·lusions, projectes i, aquesta vegada, objectius. Al final del curs passat se'ns va enviar una llista de prioritats a nivell diocesà, arxiprestal i de parròquies, amb un calendari i les maneres de concretar-lo a cada cada lloc.

Prioritats diocesanes: «Ser evangelitzats per evangelitzar», promoure la pastoral de joves, consolidar el Consell diocesà de Pastoral, fomentar la formació permanent del clergat i promoure vocacions.

Prioritats arxiprestals: Vetllar perquè els arxiprestats siguin una «unitat bàsica de la pastoral de conjunt», afavorir l'intercanvi d'experiències, trobades de capellans, promoure els Consells d'arxiprestat. A tot això ha d'ajudar l'Estatut de l'Arxiprest, aprovat el curs passat. Per cert que el 21 de maig passat es van signar els següents nomenaments d'arxiprestos: Mn. Joaquim Clavé, per a Tarragona-centre, Mn. Antoni Bru, per a Sant Martí de Maldà, Mn. Domènec Cubí, per a Falset, Mn. Xavier Riba, per al Morell, Mn. Angel Bergadà, per a Montblanc, Mn. Josep M. Barenys, per al Vendrell, Mn. Rafael Culleré, per a les Garrigues, i Mn. Antoni Morell, per a Torredembarra.

Prioritats parroquials: Assolir unes «comunitats parroquials més dinàmiques i missioneres»... i potenciar-ho tot: incorporació dels laics, formació de catequistes, catequesi d'adults i de postconfirmació, etc.

La consulta del Sr. Arquebisbe, treballada en grups i personalment, ofereix aquests resultats que constitueixen un repte i una exigència de treball rigorós i disciplinat per a tothom, per a cada comunitat i per a cada zona pastoral.

Delegació de catequesi

Mn. Josep Bofarull no para. Ha escrit una carta a tots els mossens, on anuncia que «l'estiu va afluint i aviat caldrà començar la programació d'un curs nou..., concretament tot el que fa referència a la catequesi», «et voldria recomanar, fraternalment, que llegissis...», «Tot sigui pel millor coneixement de Jesucrist». I ens anuncia una jornada de catequesi d'adults (pel novembre) i una altra per a reflexionar sobre la inserció dels joves a la parròquia i als moviments propis; també parla del funcionament de l'Escola Diocesana de Catequistes, dels cursos per correspondència, llibres i revistes del S.I.C., del representant de la

zona per animar la coordinació (cosa molt important per a la Delegació), i del funcionament de la llibreria on es podran trobar tots els materials propis de la tasca que s'ha encomanat a la Delegació. Això i l'oferiment de persones per a orientar la tasca catequètica on es demani vol ser la feina d'aquesta nova etapa a la nostra diòcesi.

La missió diocesana

«*Tashya abakristu bosc b'i Tarragone...*», escriu a Mn. Josep Cabayol, amb l'encàrrec de dir-nos-ho, el seu amic Nsabimana. Continua Mn. Cabayol (que torna a marxar aquest setembre): «Hem encès a Bibwe la llum del desenvolupament integral i ens hem compromès a col·laborar per a mantenir-la mentre ells ho desitgin... Ells ho saben, per això acaben les seves cartes dient-nos: «*Murakoze Cyane*» o bé «*Aksanti sana*» (moltes gràcies). Si no ens ho agafem com la veu que ens arriba dels més pobres i ens exigeix un replantejament efectiu de com fem les coses aquí, la nostra presència no tindrà la dinàmica evangelitzadora necessària... No són, doncs, peticions d'ajut econòmic el que avui ens arriba des dels pobres (els Pobres?), sinó un clam d'Evangeli que, somovent les seculars estructures de la nostra Església, la faci més i més evangelitzadora, solidària i vinculada al procés que segueixen els pobles del

Tercer món (i, des d'aquests, encarnada també a les nostres barriades, entre els obrers, estudiants, món rural, etc.), i així, un dia, puguem dir: «*Murakoza Cyana*» o bé «*Aksanti sana*» o bé «moltes gràcies», Església de Bibwe.

XIII colloqui europeu de parròquies

Haureu llegit molt sobre aquest colloqui que aplegà tres-cents delegats d'onze països, celebrat a Tarragona de l'1 al 5 de juliol; el tema era suggerent: «Corresponsabilitat en la pastoral parroquial» i els blocs de conclusions foren:

- a) primacia de l'evangelització;
- b) competència per a llegir, a la llum de l'Evangeli, els fets més importants de la vida comunitària, social i eclesial;
- c) el prevere, quan exerceix amb autèntica corresponsabilitat, realitza amb major plenitud la seva vocació específica de servidor de la comunió.

La presència, com a oients, de membres de les nostres comunitats i d'altres diòcesis de Catalunya, l'acolliment d'alguns congressistes a cases particulars, així com les trobades amb diferents comunitats parroquials, foren aspectes molt enriquidors i és d'esperar que contribuïran a allò que pretenia el colloqui: «descobrir un nou estil, acompanyat d'una renovació espiritual, que, tot impulsant noves estructures, es posi

sempre al servei de l'evangelització».

...per acabar

Nou curs, consiliari nou, vida nova, al Servei de Colònies de Vacances. Desitgem al Manel Borges, molta sort, paciència i coratge en la nova tasca de consiliari del Servei.

Convocats per la Delegació d'Ensenyament, s'han trobat alguns professors cristians per a reflexionar sobre el seu «paper» al món dels estudiants. Els preveres han tingut una tanda d'exercicis a la Selva del Camp... I fins a la propera crònica, en la qual comentarem l'inici d'aquest curs. Molta sort i bona feina!

Joan Anton Cedó

URGELL

La participació d'Urgell en el congrés d'evangelització

Nou cristians de la diòcesi d'Urgell —preveres, religioses i laics— han participat en el Congrés «Evangelització i home d'avui», celebrat a Madrid del 9 al 14 de setembre. Els temes o sectors concrets en què han participat els representants de l'Església d'Urgell són els següents: Mn. Joan Pujol i Mn. Jaume Tarragó: «Món rural»; Mn. Manuel Pal i Josep A. Mateo: «Cultura i mitjans de comunicació»; Mn. Fermí Casal: «Camp polític i social»; Ignasi Navarri: «Joventut»; Gna. Lourdes Solans: «Món de la marginació»; Lluís Agustí: «Educació i ensenyament»; i C. Capdevila: «Matrimoni i família».

Durant el curs pastoral 1984-85 el Consell Presbiteral i el Consell diocesà de Pastoral han estudiat els diferents temes del Congrés i les seves conclusions han estat presentades a la trobada final de Madrid. En general s'acusa la manca d'incisió dels agents de la pastoral en les persones allunyades de l'Església, mentre s'atén bé els creients que s'acosten moguts per la seva fe als actes i les celebracions de caire litúrgic.

La Unió Apostòlica Sacerdotal a la Seu d'Urgell

Quaranta sacerdots de tot Catalunya han participat en les Jornades d'estudi i espiritualitat organitzades per la Unió Apostòlica

Sacerdotal de Catalunya en el seminari de la Seu d'Urgell durant els dies primers de juliol. Hi han presentat ponències els preveres Joan Esquerda, Director del Centre Internacional d'Animació missionera, Mn. Joan Pujol, Vicari General de la Seu d'Urgell, i J. Garay. A part dels temes d'estudi i les reunions de pregària, els cursetistes han visitat el Museu Diocesà de la Seu d'Urgell i el Santuari de Meritxell al Principat d'Andorra.

He preguntat a Mn. Joan Esquerda sobre els missioners de la nostra Església diocesana i m'ha informat: «De missioners i missioneres de la Seu d'Urgell n'he trobat en molts indrets i amb molt bon esperit. Es nota la formació familiar, l'educació d'alguns col·legis i el treball amagat de molts rectors de parròquies. Cal esmentar el treball meravellós i molt apreciat que desenvolupen els sacerdots diocesans de la Seu a Bogotà».

Tres agrupaments escoltes celebren el seu Xè. aniversari

Tres agrupaments escoltes de la diòcesi celebren enguany el Xè. aniversari de la seva fundació. Aquests deu anys de vida i activitat són el millor aval d'uns estols de joves que, més enllà de la il·lusió del joc i del bon companyisme, han assolit un arrelament profund en les tasques de pròpia responsabilitat. Hom pot garantir ja

la continuïtat de les activitats escoltes en les comarques del Pirineu.

L'Agrupament escolta de la Poble de Segur va iniciar les seves activitats el mes de febrer del 1975; el seu promotor va ser Mn. Enric Servat, aleshores rector de la Parròquia. Per a commemorar aquests 10 anys d'activitats, l'Agrupament de la Poble de Segur organitzà la «Festa del Jardí», la «Festa de primavera» a Aramunt i els escoltes poblatans han participat en l'Eurofolk i en unes «Jornades Escoltes» que han tingut lloc en la mateixa vila pirinenca del 14 al 18 d'agost. Aramunt, un poble totalment abandonat pels seus habitants, gràcies als escoltes i durant un dia recuperà la seva vida: per grups van distribuir-se les diferents activitats normals d'un poble —fleca, ferreria, alcaldia, etc.— i els carrers van tornar a sentir l'anar i venir dels seus veïns.

L'Agrupament escolta d'Aramunt començà la seva història també el 1975. Un sacerdot, una religiosa i un grup de joves van iniciar les activitats amb 10 caps i 120 infants. «Durant aquests anys, escriu un dels caps, han estat molts els agramuntins que han tingut el Cau com la seva segona casa i la Llei Escolta com el seu ideal». L'Agrupament també és cristià i s'anomena «Mare de Déu del Socors», advocació de la Patrona de la vila.

L'Agrupament d'Artesa de Segre ens escriu que fa deu anys van

pensar que «valia més encendre un foc que maleir les tenebres», i van posar en marxa l'escoltisme. El nom de l'Agrupament és «Santa Maria del Pla», imatge venerada en la parròquia. Durant aquests deu anys 250 joves i infants han format part de l'Agrupament i d'aquests una cinquantena han estat caps o monitors. Per a commemorar el Xè. aniversari han organitzat els actes següents: exposició monogràfica sobre escoltisme, cinema infantil, conferències, un foc de camp, teatre i una missa escolta.

El primer estudi sobre Sant Just

Acaba d'ésser realitzat el primer estudi profund i sistemàtic sobre Sant Just, el primer Bisbe d'Urgell del qual tenim notícia històrica. Mn. Ramon Sàrries i Ribalta ha preparat la seva tesi de llicenciatura en Teologia Bíblica i el tema escollit ha estat el comentari que Sant Just escrigué sobre el «Càntic dels Càntics». L'autor presenta primerament la biografia del Sant Bisbe, en la segona part de la tesi estudia la seva obra sobre el «Càntic dels Càntics» i fi-

nalment relaciona aquest treball amb la tradició exegetica de l'Església. Just era germà dels bisbes Justinià de València, Nebridi d'Egara i Elpidi d'Osca i començà a governar la diòcesi d'Urgell després de l'any 517, el 527 signà les actes del II Concili de Toledo i el 546 les del Concili de Lleida. Tenia la seu a l'antiga Ciutat, avui Castellciutat, perquè La Seu encara no existia.

L'autor de la tesi presenta el Sant Bisbe en el marc de l'ambient social, religiós, cultural, econòmic i polític de l'època, i informa sobre l'Església d'Urgell d'aquell temps: història, límits, personalitats, etc. La segona part del treball està dedicada a l'estudi del Comentari de Sant Just al «Càntic dels Càntics». El que caracteritza el Comentari de Sant Just és el to pastoral emprat: evidentment el Bisbe s'adreça als homes del seu temps. Defineix Jesucrist com «el Bes de reconciliació de Déu amb la humanitat»; precisament en aquest pensament fonamenta tota la seva doctrina sobre l'amor que ha de guiar les relacions de l'home amb Déu i amb el proïsme.

La Seu d'Urgell, 9 de setembre de 1985.

Antoni Mirabet

L'ESPECTADOR

WOODY ALLEN

Pot semblar una mica exagerat, però jo diria que Woody Allen és un dels fenòmens més importants de la cultura internacional dels anys que estem vivint. Dic cultura amb plena consciència, perquè si bé Allen ha utilitzat essencialment el cinema com a canal d'expressió, la problemàtica que viu i planteja abasta molts camps i mostra una gran diversitat d'interessos. I dic cultura internacional perquè la seva proposta ha sintonitzat amb gent de molts països, fent que les preocupacions i les referències culturals d'aquest jueu neoiorquí siguin apreciades

per damunt de moltes fronteres. Això no sorprèn gaire: Allen és un ideòleg, i les ideologies tenen la virtut de poder-se encarnar en marcs culturals prou diferents.

Curiosament, Woody Allen es féu famós com a còmic, i si deixem de banda la seva preciosa pel·lícula «Interiores», ha utilitzat sempre l'humor com a vehicle de comunicació. Però un humor molt pensat, un humor per dir coses, tant en les ocasions en què ell mateix encarna el seu propi personatge —«Annie Hall», «Manhattan», «El somni d'una nit d'estiu»; curiosament aquest perso-

natge es féu famós a «Play it again, Sam», una pel·lícula que ell no dirigí— com en aquelles pel·lícules en què ell no fa d'actor. Exemple magnífic d'aquest darrer cas és «Purple rose of Cairo», el darrer film de Woody Allen que ara podem veure a casa nostra —si encara podeu aconseguir la versió original al cinema Vergara, molt millor!

Recollint una preocupació pel llenguatge del cinema que s'havia mostrat clarament en exercicis com «Zelig» o «Brodway Danny Rose», Allen ajunta en el seu darrer film un brillant homenatge a l'estilística cinematogràfica amb la seva tradicional capacitat humorística i la seva devoció a la reflexió ideològica. El producte és un film madur, complet, harmònic, en què una mena de conte sobre la desgraciada vida d'una noia als temps de la Gran Depressió es converteix en una reflexió sobre la naturalesa i el paper dels ideals respecte a la duresa de la realitat. Els ideals són quelcom de meravellós però irrealitzable. La realitat és dura, cruel i enganyosa. No es pot fer gaire més que suportar la realitat amb l'ajuda d'aquests ideals, impossibles però capaços d'ajudar a viure. Tota la pel·lícula ens par-

la d'això, però al final tres primers plans del meravellós rostre de Mia Farrow —intenteu retenir el primer, quan els seus ulls encara no miren a la pantalla!— ho resumeixen amb una força i una bellesa extraordinàries.

¿Com pot ser que un jueu neoiorquí hagi pogut reflectir amb tanta precisió a través de les seves obres les idees de gent que tant pot viure a París com a Roma, a Barcelona com a Amsterdam, a San Francisco com a Viena? Senyal que la seva temàtica es refereix a la vida, a la vida humana com a experiència, a les preocupacions i als desigs bàsics. I Allen sap referir-s'hi sense pretensions, sense ampullositats, amb la distensió que produeix inevitablement la «patositat» del seu lúcid personatge, o amb el clima d'humor dolç, tendre, que confereix a les seves obres. Per a tota una generació, Woody Allen serà un símbol entranyable, un portantveus d'una manera de ser, de pensar, de viure que possiblement arrenca dels hippies i del Maig del 68 i que va fent el seu camí sense saber gaire on anirà a parar, però sense haver perdut la il·lusió de caminar.

Raimon Ribera

RETALLS

Anormalitat a l'escola cristiana

Un dels misteris de l'Església a Catalunya és saber qui atorga a una escola el títol de cristiana. Estem poc introduïts en els intrínsecs jurídics, però sembla que el «Pomell de Bisbes Catalans» —com anomenar la nostra no nada Conferència Episcopal?— hauria de tenir la darrera paraula a l'hora de conferir crèdits a les escoles que es volen qualificar de religioses, amb l'única excepció, potser, d'aquelles institucions que depenen de la Prelatura inefable. I segurament que a través de circulars i d'un sistema eficaç d'inspecció haurien de donar recomanacions que servissin de marc de referència a

tots els interessats. Si aquestes recomanacions no haguessin de néixer d'un pluralisme ben assumit, més val continuar com fins ara i, en conseqüència, definir l'escola cristiana com aquella el titular de la qual ha fet vots.

Aquest sistema essencialista, basat en l'estatus del propietari, té inconvenients remarcables, un dels quals està lligat a la funció de l'Església dins de la comunitat nacional. És el cas de la normalització lingüística a les grans aglomeracions urbanes. L'escola pública ha obtingut èxits increïbles al cinturó industrial de Barcelona. A llocs com Santa Coloma de Gramenet, per exemple, a través del programa dit d'«immersió» ha aconseguit que a se-

gon d'E.G.B. els nens s'expressin en català oral i escrit al mateix nivell que un infant a París ho faria en francès, i a Londres en anglès.

L'escola religiosa, en canvi, instal·lada sovint en zones acadèmicament més còmodes que la pública, i dotada d'aquella coherència que en facilita una major qualitat, s'està convertint en refugi de certs militants a les files anti-normalitzadores. Sota la capa del respecte a la voluntat dels pares i de la pusillanimitat caritativa redueixen el català a una assignatura més, talment una llengua estrangera, i realitzen l'ensenyament en castellà.

Per a ser justos hem d'esmentar casos excepcionals com el de les Carmelites de la Caritat, que solen oferir uns centres de nivell pedagògic elevat, d'una fidelitat cristiana remarcable i d'una trajectòria catalana nítida. Segur que n'hi ha d'altres d'incidència més limitada. Pel que fa als religiosos, estàvem convençuts de poder-ne citar alguns, fins que diverses troballes fetes a Barcelona-ciutat ens han sumit en l'incert, i no gosem anomenar cap dels grans ordes o congregacions especialitzats en la matèria.

Una postura tan ambigua —en determinats casos senzillament anti-catalana— dels col·legis catòlics no sembla correspondre al pensar general de l'episcopat ca-

talà, i segur que no s'adiu al que proclamen els dirigents del «Secretariat de l'Escola Cristiana». ¿Com resoldre un conflicte que afecta tots els cristians de Catalunya, si més no en l'aspecte no tan superficial com el prestigi cívic?

Per justificar l'anomalia hom sol invocar el dret dels pares: ells tenen la darrera paraula. Però ¿com s'entén que els pares que porten la mainada a l'escola pública —a l'àrea metropolitana majoritàriament castellanoparlants— siguin partidaris d'una escola en català des dels quatre anys, mentre que els pares que porten els nois a l'escola religiosa es mostrin tan entusiasmats amb el castellà? No és gota arriscat suposar: a) que l'opinió dels mestres afecta d'alguna manera la decisió dels pares, i b) que els pares amb idees anti-normalitzadores intueixen que a l'escola religiosa hi trobaran aliats.

No fa gaire l'optimista Sr. Llorens deia (cito de memòria) que els Goitysolo, Barral, etc... eren escriptors catalans l'opció lingüística dels quals fou el resultat d'una escola que ja desapareix. Doncs no: mentre els col·legis religiosos depenguin, només, de la iniciativa particular d'un senyor o senyora que ha fet uns vots, a l'escola cristiana, almenys, tindrem anormalitat per temps. Tant de bo m'equivoqui.

Miquel Tresserras

Tòpics

El dia anomenat de la *Hispanidad* vaig veure una estona l'ofrena floral a la Mare de Déu del Pilar que retransmetia *Televisión española* pel seu primer canal. I el cap va començar-me a donar voltes. Em vaig trobar submergit en plena *cristiandad hispánica*, això que ara els bisbes ja diuen que no i que el *gobierno de la nación* tampoc no ho subscriu. Grups de tota mena, tunes, xivarri a l'interior de l'església i davant mateix de la imatge de la Mare de Déu... i hauríeu d'haver sentit els comentaris que feia el locutor. Realment, *aquí no ha pasado nada!*

Després ens van oferir una entrevista amb l'arxiver diocesà, em sembla que van dir. Un senyor una mica gran, baixet i en-sotanat, amb un impecable coll romà, va anar desgranant tots els tòpics sobre la *Hispanidad*, que resulta que és una mena de quintaessència permanent de la projecció d'Espanya, per bé que l'expressió no hagi estat encunyada fins abans d'ahir, com aquell que diu, per obra de monsenyor Zacarías de Vizcarra, al qual es van sumar, de seguida, intel·lectuals com Ramiro de Maeztu. En la *Hispanidad*, continuava pontificant el senyor *archivero*, té una gran importància la llengua, que parlen *trescientos millones*, però que no parlen a les Filipines, tot i haver-se beneficiat, també, d'a-

questa projecció hispànica que la *Hispanidad* quintaessència, com ho posa de manifest la religió catòlica, el component espiritual, que és el més important, més que no pas la llengua i tot, i que en fa, a l'extrem de l'Àsia, un *pueblo alegre*.

Aquest component espiritual, ens ennovava el senyor *archivero*, queda meravellosament expressat en el fet que la Mare de Déu del Pilar sigui la patrona de la *Hispanidad*, la qual se celebra, precisament, i amb molt d'encert, el dia 12 d'octubre. El senyor *archivero* sabia que la Mare de Déu del Pilar no va ser de les primeres a entrar a *Hispanoamérica*, per bé que no ens en va explicar el perquè (perquè Aragó va ser exclòs de la magna empresa hispànica per obra i gràcia de la reina Isabel de Castella). Però, així i tot, és la patrona indiscutible de la *Hispanidad*. Aquí sí que en sabia el perquè: com que és la primera advocació mariana d'*España*, perquè es remunta a la vinguda de Maria a Saragossa...

Ja ho he dit: el cap m'anava donant tómbos. Fins que, de cop, em va semblar entendre-ho tot. Ah!, vaig dir-me: ja comencen a donar fruit els pactes Fraga-Felipe: No són tan laics com ens pensàvem o com *La Clave* vol donar entenent. *España*, a estones, *continúa siendo católica*. — Josep M. Totosaus

VIDA DEL CENTRE

La Pastoral a debat

El darrer número de QUADERNS quedava enllestit a finals de juliol, tan a les acaballes, però, que ja no vam tenir temps d'enviar-lo, sinó que es va quedar guardant la casa mentre tots fèiem vacances, en plena calor d'agost, esperant temps millors.

Va arribar el setembre, i La Pastoral a Debat va sortir de viatge cap a les cases dels nostres subscriptors. La calor, anormalment allargassada, no ha estat obstacle, però, perquè aquest número fos llegit. A fe que hi convidava, segons ens ha estat dit i reedit: articles curts, temes vius, estil directe. Algú ens ha dit, també, que hi bullen tot de qües-

tions reals i s'hi manifesten punts de vista diferents, però que hi falta una contrastació d'opinions, una mena de balanç o de síntesi, com vulgueu. Tampoc no era el nostre intent, val a dir-ho. En tot cas, les pàgines de la revista són obertes a altres aportacions: ja hi convidàvem en la mateixa presentació i ho recordem aquí per si de cas.

Els cursos de tarda

Però no ha estat només la revista que ha ocupat la nostra atenció a partir de començaments de setembre, tot i que ens ha demanat esforços, com ho testimonia aquest mateix número. Calia

també difondre els programes del nou curs. I així, a començaments de setembre sortien sobres i més sobres amb els programes dels cursos de tarda. Els cursos que, quan aquest número sigui a les vostres mans, ja s'hauran iniciat i que us presentem a continuació de manera succinta.

El CURS GENERAL SOBRE LA BÍBLIA el farem, com de costum, tres dies a la setmana, dilluns, dimecres i divendres, de mig octubre a finals de maig. Aquest any, i després del seu periple mallorquí, tornarem a tenir entre nosaltres, encara que només faci poques classes, el P. Guiu Camps, que va ésser-ne l'iniciador ara fa precisament onze anys. Recordem als qui no ho sàpiguen que el curs constitueix una aproximació seriosa a la totalitat dels llibres de la Sda. Escriptura amb vista a l'aprofundiment personal i al servei pastoral de les comunitats. Se n'encarreguen professors ben preparats, dels quals sortosament n'hi ha una bella pila, membres de l'Associació Bíblica de Catalunya. El curs es distribueix en tres subcursos —A, B, C—, cada un de les quals té una part d'Antic Testament i una part de Nou. Normalment els alumnes fan un subcurs cada any, per bé que algun en fa dos o bé, excepcionalment, tots tres. Per facilitar les coses, els subcursos canvien de dia cada any: així una persona que s'hagi reservat un dia fix a la setmana, sense necessitat de

canviar-lo podrà completar el curs en tres anys. A hores d'ara s'acosten ja al centenar els que han fet el cicle complet.

El curs VIURE EN CRISTIÀ té també una llarga tradició i compta amb un alumnat creixent. El componen un seguit de temes, que van variant cada any, i que presenten elements més personals o més comunitaris, més reflexius o més vitals, amb vista a ajudar a configurar una vida cristiana fidel al seguiment del Senyor i sensible als problemes d'avui. Vet ací el programa d'aquest curs 1985-1986: «Creació, home i pecat», per Josep Maria Ballarín (del 17 d'octubre al 21 de novembre); «Maduresa humana, creixement afectiu i vida cristiana», per Antoni Gomis (del 17 d'octubre al 21 de novembre); «Mentalitat científica i fe cristiana», per Ramon M. Nogués (del 28 de novembre al 19 de desembre); «L'home en diàleg amb Déu», per Francesc Vergés i Tuset (del 9 de gener al 20 de febrer); «Joves, pares i educadors», per Antoni M. Serramona (9 de gener al 20 de febrer); «L'atracció de les sectes», per Daniel Cervera (27 de febrer al 20 de març); «Otan-sí, Otan-no, més enllà dels eslògans», per Arcadi Oliveres (del 10 d'abril al 29 de maig); «1965-1985: vint anys després del Concili. Un balanç», per Joan Llopis (del 10 d'abril al 29 de maig). Els alumnes es matriculen al curs sencer; però s'admeten també

inscripcions parcials, és a dir, per matèries soltes.

Tots aquests cursos de tarda tenen lloc de dos quarts de cinc a tres quarts de set.

Cursos de vespre

A hores d'ara ja podem anunciar les següents sessions VESPERTINES:

— CREACIÓ, HOME I PECAT, per Mossèn Josep Maria Ballarín. Els dijous, del 17 d'octubre al 21 de novembre, de dos quarts de vuit a dos quarts de nou (repetició del temari de la tarda).

— L'ESPERANÇA MESSIÀNICA D'ISRAEL I LA NOSTRA ESPERANÇA, per Rafael de Sivatte. Els dilluns, del 25 de novembre al 16 de desembre, de dos quarts de vuit a les nou. Aquest curset, que coincideix amb el temps d'Advent, és una bona preparació per a la celebració de Nadal en companyia dels profetes d'Israel. Amb aquest curset, el Centre continua la seva tradició d'activitats durant l'Advent.

— ELS PRIMERS CAPÍTOLS DEL LLIBRE DEL GÈNESI, per Rafael de Sivatte. Els dilluns, del 13 de gener al 17 de febrer, de dos quarts de vuit a les nou. Aquest curset va destinat, sobretot, als pares i als catequistes: ¿com entendre els textos de la creació, del paradís, del pecat d'Adam i Eva, de Caïn i Abel, del diluvi...?; ¿com parlar-ne? De segur que trobarà un bon acolliment.

Naturalment, més endavant hi haurà altres sessions vespertines: ja tindrem ocasió d'anunciar-les.

A més, enguany el Centre col·labora amb Càritas Diocesana de Barcelona en l'ESCOLA DE FORMACIÓ DE VOLUNTARIS. El lloc del voluntariat continua essent important en el treball social. I és important també, la seva formació. Els dos cursos de l'escola es fan al Centre, dimecres i dijous al vespre, de 7 a 9, del mes d'octubre al mes de març.

Pastoral obrera i Pastoral rural

El DEPARTAMENT DE PASTORAL RURAL ja ha començat a reunir-se. Fa de responsable mossèn Francesc Pardo i de secretari mossèn Josep Pausas. El departament arriba al desè any de la seva vida. Per això ho celebrarà el dia 11 de març a Sant Sadurní d'Anoia.

Enguany no es faran els cursos de PASTORAL OBRERA que es van fer l'any anterior. De moment, però, els responsables han enllestit el resum del treball que va fer el curs d'aprofundiment i que serà editat, quan aparegui aquest número de QUADERNS, en un fulletó multicopiat d'una vintena de pàgines, «Present i futur de l'evangelització del món obrer a Catalunya». Més endavant s'iniciarà un seminari de reflexió sobre Pastoral Obrera.

Economia

A hores d'ara ja podem avançar unes xifres, ni que siguin provisionals, del curs que acabava el 30 de setembre. Sense incloure-hi **QUADERNS DE PASTORAL**, el total d'ingressos ha ascendit a 4.464.249,— ptes. i el total de despeses a 4.669.826. Presenta, doncs, un dèficit de 205.577,— ptes. que se'ns menja el romanent amb què iniciàvem l'exercici. I encara ens queden pendents de pagament dues factures de lloguer per import de dues-centes mil pessetes.

Val la pena desgranar la xifra total. A la ratlla de dos milions d'ingressos ens provenen de les matricules dels alumnes (el 43%). Els bisbats catalans ens han aportat 630.000 ptes. (el 14%). De les parròquies i comunitats hem rebut 878.300,— ptes. (el 19%). I de particulars 129.350,— ptes. (el 3%). Una Fundació cultural ens ha aportat 650.000,— ptes. (el 14,5%). En concepte d'apunts i

publicacions hem ingressat 186.785,— ptes. (el 4%). A les sortides els conceptes bàsics són: locals: 1.638.441 (el 35 %); personal i professorat: 2.416.400,— (el 51,74 %); departaments especialitzats: 385.797,— (el 8,26 %); material 229.185,— (el 4,9 %).

Volem destacar, en acabar, la importància de l'aportació de les parròquies i comunitats: arribar a gairebé 900.000 ptes. per aquest concepte indica com valora la base eclesial el servei del Centre. Per això, i per tal de començar el nou curs amb una economia mínimament sanejada, és a dir sense deutes, ens ha semblat que podríem adreçar-nos a algunes comunitats parroquials que encara no havien respost a la crida del mes de juny passat així com a les famílies religioses. Ja hem començat a rebre les primeres respostes.

I aquí ens teniu un curs més a la vostra disposició.

Josep M. Totosaus

XX ANYS DE VIDA D'ESGLÉSIA DES DEL VATICÀ II 1965-1985

DESEMBRE 1985

Dilluns, 9 de desembre

«L'experiència de Déu en el món de la secularitat. Teologia i espiritualitat»

- Dr. JOSEP M. ROVIRA i BELLOSO,
Professor de Teologia Sistemàtica.
- Dr. RICARD M. CARLES i GORDÓ,
Bisbe de Tortosa.

Dimecres, 11 de desembre

«El misteri de Crist, llum dels pobles. Teologia i celebració»

- Dr. PERE TENA i GARRIGA,
Professor de Teologia i Litúrgia.
- Dr. JOAN MARTÍ i ALANIS,
Bisbe de la Seu d'Urgell.

Dijous, 12 de desembre

«L'Església cridada a compartir el goig i l'esperança dels homes. Missió i diàleg»

- Dr. SALVADOR PIÉ i NINOT,
Professor de Teologia Fonamental.
- Dr. TEODOR ÒBEDA i GRAMAGE,
Bisbe de Mallorca.

Dijous, 18 de desembre

«L'Església, sagrament del Crist Salvador. Trets constitutius i diàleg ecumènic»

- Dr. JOSEP PERARNAU i ESPELT,
Professor d'Eclesiologia.
- Dr. RAMON TORRELLA i CASCANTE,
Arquebisbe Primat de Tarragona.

Lloc: Facultat de Teologia de Barcelona

Hora: A partir de 2/4 de 8 del vespre

COLLABORADORS D'AQUEST NÚMERO:

Josep M. Ainaud de Lasarte (escriptor, Barcelona), Josep M. Aragonès (delegat diocesà de Catequesi, Barcelona), Salvador Bardulet (vicari episcopal de la Zona Sud de Vic: Igualada, Manresa i Calaf), Xavier Batiste (rector de Sudanell i Torres de Segre, Lleida), Josep Becana (militant cristià, funcionari de l'Ajuntament de Fraga), Valeri Beltran (rector de St. Jaume, Lleida), Joaquim Blanch (rector de Campredó, Tortosa), Josep Bofarull (delegat diocesà de Catequesi, Tarragona), Joan Busquets i Dalmau (delegat de Catequesi i Formació cristiana, Girona), Joan Camps (rector de Sant Climent de Pinell, Solsona), Joan Anton Cedó (vicari de St. Pau, Tarragona, i corresponsal de «Quaderns»), Joaquim Cervera (vicari de Sant Andreu de Palomar, Barcelona, i corresponsal de «Quaderns»), Josep A. Comes (director de «Saó», València), Isabel Espinosa (religiosa salesiana, Barcelona), Francesc Lahosa (llicenciat en Psicologia, Barcelona), Pere Llabrés (director del Centre d'Estudis Teològics, Palma de Mallorca, i corresponsal de «Quaderns»), Fèlix Martí i Ambel (president del Centre Eiximenis, Barcelona), Ramon Masnou (bisbe emèrit de Vic), Antoni Mirabet (membre de la Delegació de Mitjans de Comunicació Social, Urgell, i corresponsal de «Quaderns»), Jaume Montaña (delegat de Mitjans de Comunicació Social, Lleida, i corresponsal de «Quaderns»), Joaquim Pla (consellari diocesà de Joventut, Girona, i corresponsal de «Quaderns»), Josep Raventós (rector de Cambrils, Tarragona), Raimon Ribera (del Moviment cristià de Professionals, Barcelona), Joan Soler i Amlgó (escriptor, Badalona), Miquel Treserras (rector de Granollers de la Plana, Vic), Joaquim Trias (rector de Sant Pau del Camp, Barcelona), Joan-Enric Vives (responsable del sector quart: camp polític i social del Congrés «Evangellització i home d'avui»).

QP

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastoral. Rivadeneyra, 6, 3r. Telèfon 317 48 58 - 08002 - BARCELONA.

Director: Josep M. Totosaus - Consell de redacció: Salvador Bardulet, Joan Batlles, Lluís Bonet, Jaume Duch, Josep M. Fisa, Jesús Huguet, Joaquim Pla, Mateu Torrats i Josep Torrella.

Disseny: Jaume Duch - Impressió: I. G. Santa Eulàlia, Santa Eulàlia de Ronçana - Preu de la subscripció per al 1985: 1.700 ptes. - Dipòsit legal: B 25.508 - 1989 - Amb llicència eclesialística. Novembre 1985.

CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS

CURSOS DE TARDA

- **Mentalitat científica i fe cristiana**
per *Ramon M. Nogués*
dijous, del 28 de novembre al 19 de desembre
de dos quarts de cinc a tres quarts de set (4.30 - 6.45)
- **L'home en diàleg amb Déu**
per *Francesc Vergés i Tuset*
els dijous, del 9 de gener al 20 de febrer
de dos quarts de cinc a dos quarts de sis (4.30 - 5.30)
- **Joves, pares i educadors**
per *Antoni M. Serramona*
els dijous, del 9 de gener al 20 de febrer
de tres quarts de sis a tres quarts de set (5.45 - 6.45)

CURSOS DE VESPRE

- **L'esperança messiànica d'Israel i la nostra esperança**
per *Rafael de Sivatte*
dilluns, del 25 de novembre al 16 de desembre
de dos quarts de vuit a les nou (7.30 - 9)
- **Els primers capítols del llibre del Gènesi**
per *Rafael de Sivatte*
dilluns, del 13 de gener al 17 de febrer
de dos quarts de vuit a les nou (7.30 - 9)

PUBLICACIONS

- **Present i futur de l'evangelització del món obrer a Catalunya**
(fulletó multicopiat que recull el treball del Curs d'aprofundiment de Pastoral obrera 1984-85)
- **El Debat de Joventut de la comarca del Vallès Oriental (1984-1985)**

centre d'estudis pastorals